

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА
САВЈЕТ МИНИСТАРА
БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

ИНИЦИЈАЛНИ ИЗВЈЕШТАЈ
О СПРОВОЂЕЊУ ОДРЕДАБА МЕЂУНАРОДНЕ КОНВЕНЦИЈЕ О ЗАШТИТИ
ПРАВА СВИХ РАДНИКА МИГРАНАТА И ЧЛАНОВА ЊИХОВИХ ПОРОДИЦА
У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ, 2003-2006. године

САРАЈЕВО, јуни 2007. године

САДРЖАЈ	
УВОД	5
А. Први дио - ИНФОРМАЦИЈЕ ГЕНЕРАЛНЕ ПРИРОДЕ	
<i>Уставни и законодавни оквир</i>	8
<i>а) Уставни оквир</i>	8
<i>Права и слободе странаца и лица без држављанства</i>	9
<i>Држављанство у БиХ</i>	9
<i>б) Законодавни оквир</i>	12
<i>ц) Судски оквир у БиХ</i>	13
<i>Странци у судству БиХ</i>	15
<i>Покренути прекршајни поступци</i>	16
<i>Прекршајни поступци</i>	17
<i>Кријумчарење и кривично гоњење илегалних имиграната</i>	17
<i>Међународних билатералних споразума о полицијској сарадњи или споразума о реадмисији</i>	20
<i>д) Институционални оквир</i>	26
МИГРАЦИОНИ ТОКОВИ у БиХ	27
<i>а) Неки аспекти миграционих токова у БиХ</i>	27
<i>Стање у области илегалне имиграције</i>	30
<i>Одбијени уласци у БиХ</i>	30
<i>Страни држављани којима је одбијен улазак у БиХ</i>	31
<i>Боравишне дозволе</i>	36
<i>Улазак држављана земаља високог миграционог ризика преко аеродромских лука у БиХ</i>	37
<i>Прелазак државне границе држављана земаља високог миграционог ризика преко међународне аеродромске луке</i>	38
<i>Прихват држављана трећих земаља по споразуму са Р. Хрватском</i>	39
<i>Лица депортована у и из БиХ</i>	40
<i>Депортације, екстрадиције, репатријација, прихват и предаја лица по Споразуму са Р Хрватском</i>	
<i>Депортовани босанскохерцеговачки држављани у БиХ</i>	41
<i>Страни држављани депортовани из БиХ</i>	42
<i>Прихват и предаја лица по споразуму са Р. Хрватском</i>	42
<i>Лица откривена у покушају илегалног преласка државне границе БиХ (2004. 2005. и 2006. г.)</i>	43
<i>Откривена фалсификована документа</i>	46
<i>Кривотворена документа</i>	47
<i>Трговина људима</i>	48
<i>Неки аспекти илегалних миграција у БиХ</i>	50
<i>б) Тренутна ситуација у вези са практичном примјеном Конвенције</i>	51
<i>ц) Информације о мјерама које је БиХ предузела за просљеђивање и промовисање Конвенције и сарадње са цивилним друштвом како би се промовисала и поштивала права садржана у Конвенцији</i>	53

Б. Други дио ИНФОРМАЦИЈЕ У ВЕЗИ СА ПОЈЕДИНИМ ЧЛАНОВИМА КОНВЕНЦИЈЕ	
а) ОПШТА НАЧЕЛА	54
<i>Недискриминација</i>	55
<i>Право на ефикасан правни лијек</i>	55
<i>Обавеза спровођења Конвенције</i>	56
б) ТРЕЋИ ДИО КОНВЕНЦИЈЕ:	
<i>Људска права свих радника миграната и чланова њихових породица</i>	56
<i>Слобода да се напусти било која држава, укључујући и државу поријекла, и да се у њу врати</i>	57
<i>Азил</i>	61
<i>Визе</i>	65
<i>Право на живот; забрана тортуре; забрана нехуманог или понижавајућег поступања</i>	69
<i>Забрана ропства и присилног рада</i>	72
<i>Право на слободу мисли, савјести и религије</i>	
<i>Слобода укључивања у синдикате</i>	77
<i>Забрана произвољног или незаконитог мијешања у приватност, дом, преписку и друге комуникације; забрана произвољног лишавања имовине</i>	80
<i>Право на личну слободу и безбједност</i>	82
<i>Обезбијеђење од произвољног хапшења и притварања</i>	83
<i>Законско признавање личности</i>	86
<i>Право на процедурална јемства</i>	86
<i>Забрана затварања, лишавања дозволе боравка и/ли рада и протјеривање само на основу пропуста да испуне обавезе које произилазе из уговора</i>	89
<i>Заштита од одузимања и/или уништавања личних докумената и других докумената и заштита од масовног протјеривања - Одузимање личних докумената</i>	89
<i>Начела једнакости поступања у вези са платама и другим условима рада и условима запослења; социјалне сигурности; права на добијање хитне медицинске помоћи</i>	91
<i>Издате радне дозволе страним држављанима у БиХ</i>	92
<i>1. Запослени странци у 2004. години</i>	94
<i>2. Евидентирани странци у бироима за запошљавање на дан 30.6.2005. године</i>	94
<i>Извјештај о реализацији Закона о запошљавању страних држављана и лица без држављанства</i>	95
<i>Закон о кретању и боравку странаца и азилу (одбијање уласака)</i>	96
<i>Законодавни оквир за миграције у области рада са аспекта права по основу рада</i>	97
<i>Међународни прописи</i>	97
<i>Прописи на нивоу БиХ</i>	98
<i>Ентитетски прописи</i>	98
<i>Остваривање права на здравствену заштиту</i>	104
<i>Права дјете радника мигранта</i>	107
<i>Право преноса у државу поријекла уштеђевине и личне имовине и право на информисање</i>	109

<i>и) ЧЕТВРТИ ДИО КОНВЕНЦИЈЕ: Остала права радника миграната и чланова њихових породица који имају одговарајуће исправе или имају регулисан статус</i>	110
<i>Право странаца да заснују радни однос у БиХ</i>	111
<i>Право да повремено одсутвују без посљедице на њихове радне и боравишне дозволе; право на слободу кретања и избора мјеста боравка на територији државе запослења</i>	112
<i>Право на оснивање удруживања и синдиката, изборна права државе свог поријекла и уживање политичких права у држави запослења</i>	113
<i>а/ Удружења и фондације</i>	113
<i>б/ Политичко организовање</i>	114
<i>ц/ Синдикално организовање</i>	115
<i>Начела једнаког поступања са држављанима државе запослења у односу на отпуштање и помоћ у случају незапослености</i>	118
<i>Заштита цијеловитости породице радника миграната и поново спајање радника миграната са својим породицама</i>	121
<i>Уживање једнакости поступања за чланове породице радника миграната</i>	123
<i>Ослобађање од плаћања увозних и извозних царина и пореза на одређену имовину ...</i>	124
<i>Право тражења алтернативног запослења у случају престанка плаћених активности за раднике мигранте који немају право слободно изабрати своју плаћену активности</i>	125
<i>д) ПЕТИ ДИО КОНВЕНЦИЈЕ: Одредбе које се примјењују на посебне категорије радника миграната и чланове њихових породица</i>	129
е) ШЕСТИ ДИО КОНВЕНЦИЈЕ	
<i>Формирање одговарајућих служби које ће се бавити питањима која се односе на међународну миграцију радника и чланова њихових породица</i>	130
<i>Одобравање активности и тијела за ангажовање радника ради запошљавања у другој држави</i>	130
<i>Мјере које се тичу повратка у складу са прописима радника миграната и чланова њихових породица у државу поријекла, њиховог поновног настањења и културне реинтеграције</i>	130
<i>Мјере усмјерене на спречавање и отклањање незаконитих или тајних кретања и запошљавања радника миграната који немају регулисан статус</i>	131
<i>Предузете мјере које обезбјеђују да радници мигранти који немају регулисан радни статус не буду дискриминисани</i>	131
<i>Мјере обезбјеђења животних услова радника миграната и чланова њихових породица</i>	132
<i>Враћање тијела умрлих радника миграната и чланова њихових породица и давање одитете у вези са смрћу</i>	132

УВОД

1. Босна и Херцеговина (у даљем тексту БиХ) постала је чланица Међународне конвенције о заштити права свих радника миграната и чланова њихових породица 13. децембра 1996. године, која је ступила на снагу 01. јула 2003. године. Према члану 73. став 1. ове Конвенције обавеза државе - чланице је да у времену од годину дана информисе надлежни Комитет UN о законодавним, судским, административним и другим мјерама које је предузела на спровођењу одредби Конвенције.
2. БиХ је међу ријетким европским државама које су до сада потписале ову значајну Конвенцију. Међутим, из објективних разлога: краткоћа времена, материјалне и стручне неспособљености по темама и питањима на која се траже одговори, непостојање јединствене базе података за подручје читаве БиХ, и других разлога који траже свеобухватнију анализу о стању праксе по овим питањима, БиХ није била у могућности у стриктно предвиђеном року одговорити на питања надлежном комитету UN.
3. Миграциони феномен је у посљедње вријеме захватио велики број земаља свијета, међу којима и БиХ. С обзиром да је одређени број грађана БиХ из економских, социјалних, политичких и других разлога, насталих због ратних дешавања, напустио земљу, ова Конвенција је и потписана са жељом да се права радника-миграната и чланова њихових породица заштите. Познато је да у већини земаља права радника и чланова њихових породица нису довољно заштићена, због чега се указала потреба одговарајуће међународне заштите. Због тога је и прихваћена обавеза од стране БиХ да се, сходно ставовима Конвенције, заштите права радника миграната и чланова њихових породица који бораве и раде у БиХ.
4. Сходно одредби члана 73. Конвенције, којим се државе чланице обавезује да поднесу извјештај о имплементацији одредаба Конвенције, БиХ је израдом, усвајањем и достављањем овог извјештаја испунила своју међународну обавезу.
5. Наглашавамо да овај документ не садржи уобичајене информације о политичкој структури, основама правног система и статистичке податке карактеристичне за државу, због тога што су оне садржане у CORE документу БиХ, достављеном Уреду Високог комесара за људска права под бр. HRI/CORE / 1 /А дд 89 / рев. 1.
6. Придржавајући се Провизорних смјерница, у вези са обликом и садржајем иницијалних извјештаја, које достављају државе чланице према члану 73. Конвенције, у израду овог документа били су укључени експерти са државног

нивоа, нивоа оба ентитета и Брчко Дистрикта БиХ. Поред Министарства за људска права и избјеглице БиХ, које је координирало рад на изради извјештаја, са државног нивоа били су укључени: Министарство безбједности БиХ, Министарство иностраних послова БиХ, Министарство правде БиХ, Министарство финансија и трезора БиХ, Граничне полиције БиХ, Агенција за статистику БиХ, Вањско трговинска комора БиХ, Агенција за рад и запошљавање БиХ. Надлежна министарства и институције са нивоа ентитета и Брчко Дистрикта БиХ које су учествовале у изради овог извјештаја су: Федерално министарство правде, Федерално министарство унутрашњих послова, Федерално министарство културе и спорта, Федерално министарство образовања и науке, Федерално министарство за рад и социјалну политику, Федерално министарство здравља, Савез самосталних синдиката ФБиХ, Федерални завод за статистику, Министарство правде РС, Министарство унутрашњих послова РС, Министарство просвјете и културе РС, Министарство здравља и социјалне заштите РС, Министарство рада и борачко-инвалидске заштите РС, Републички завод за статистику РС; Влада Брчко Дистрикта БиХ – Полиција Брчко Дистрикта, Одјељење за образовање и Одјељење за рад и запошљавање.

7. Значајан допринос у изради Иницијалног извјештаја дале су и поједине асоцијације привреде, запослених те невладине организације – домаће и стране, које су доставиле релевантне информације и пружиле стручну помоћ у конципирању овог документа, међу којима су: Привредна комора ФБиХ и Привредна комора РС, Удружење послодаваца БиХ, Удружење послодаваца РС, Савез синдиката РС и Свјетски савез дијаспоре БиХ, Удружење „Ваша права БиХ“, Асоцијација послодаваца ФБиХ. Дакле, поред информација које су доставили субјекти за израду овог извјештаја, у експертни тим били су директно укључени и представници појединих NVO-а.
8. Будући да су поједина питања на која се траже одговори по Конвенцији раније обрађена и шире елаборирана у већ достављеним извјештајима БиХ надлежним комитетима УН, у овом извјештају неће бити ширих опсервација и објашњења по тим питањима. То се превасходно односи на сљедеће документе: Иницијални извјештај о економским, социјалним и културним правима у БиХ (ICESCR), Иницијални извјештај о грађанским и политичким правима у БиХ (ICCPR), Извјештај БиХ о законодавним и другим мјерама на спровођењу начела утврђених у Оквирној конвенцији за заштиту националних мањина, Први

извјештај БиХ о правима дјетета (CRC), Извјештај о елиминисању свих облика расне дискриминације (CERD) и Иницијални извјештај БиХ против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака (CAT).

9. Министарство за људска права и избјеглице БиХ, као носилац активности на изради извјештаја, предузело је опсежне припреме и организовало више радних и консултативних састанака са експертима и познаваоцима ове проблематике. Помоћ у изради овог извјештаја пружили су и експерти УН Комитета из Женева, кроз размјену искустава и знања организовањем заједничког семинара.
10. У прилогу извјештаја достављени су табеларни статистички прегледи, попис прописа, попис споразума и преглед скраћеница.

А. Први дио **ИНФОРМАЦИЈЕ ГЕНЕРАЛНЕ ПРИРОДЕ**

Уставни и законодавни оквир

а) Уставни оквир

11. Одговорност за питања имиграције, виза и азила, према Уставу БиХ, дата је у надлежност државним властима, тј. институцијама на нивоу БиХ. Мада су ова питања била у надлежности Министарства за људска права и избјеглице БиХ, успостављањем Министарства безбједности БиХ, оно је као ресорно министарство преузело потпуну надлежност и одговорност за наведена питања. То значи да су у БиХ ова питања добила потпуни уставно-правни оквир, посебно формирањем Граничне полиције БиХ, Службе за послове са странцима и других институција које су непосредније задужене за заштиту основних људских права и слобода, како држављана БиХ, тако и страних држављана који бораве у БиХ, било као туристи или као радници запослени у њој.

Наглашавамо да се права и слободе предвиђене у Европској конвенцији за заштиту људских права и основних слобода и њеним протоколима, према Уставу БиХ, директно примјењују у БиХ и да ови акти имају приоритет над свим осталим законима.

12. Уставом БиХ утврђене су и посебне гаранције и механизми за остваривање права и слобода, при чему је утврђено да не смије доћи до дискриминације међу грађанима БиХ, у оба ентитета и Брчко Дистрикту БиХ, по било коме основу или својству.

Устави ФБиХ, РС и Статут Брчко Дистриката БиХ, пружају једнаке гаранције у погледу заштите људских права и основних слобода као и Устав БиХ.

13. Конвенција се односи на све раднике мигранте и чланове њихових породица у БиХ и примјењује се без икакве разлике на пол, расу, боју коже, језик, религију или увјерење, политичко или друго мишљење, национално, етничко или социјално поријекло, држављанство, доб, економски положај, имовину, брачно стање, рођење или други статус. Конвенција се примјењује за цијело вријеме трајања миграције радника и чланова њихових породица, што обухвата припрему за миграцију, одлазак, транзит и читав период боравка плаћених активности у земљи запослења, као и повратак у државу поријекла или државу настајења, а што је прописано чланом 6. Закона о кретању и боравку странаца и азилу „недискриминација“ („Сл. гласник БиХ“, бр. 29/03 и 4/04). „Према странцима се не смије испољавати дискриминација по било којим основама, укључујући пол, расу, боју коже, језик, вјероисповијест, политичке и друге ставове, национално и социјално поријекло, припадност националној мањини,

имовински статус, доб, психичку или физичку инвалидност, статус који се стиче рођењем или неки други статус.”

14. Права и слободе странаца и лица без држављанства. То су посебна права која се остварују у складу са Уставом и законима БиХ и међународним уговорима и конвенцијама. Странци у БиХ уживају права и слободе утврђене уставом, законом и међународним уговорима и конвенцијама. Такође, страни држављани и лица без држављанства, могу под одређеним условима прописаним у законодавству БиХ регулисати боравак по више основа, као и статус избјеглице -азил.

Држављанство у БиХ

15. Уставом БиХ, члан I, тачка 7., регулисана су питања држављанства у БиХ. Имајући у виду државну структуру и организацију БиХ, која се састоји од два ентитета и Брчко Дистрикта БиХ, постоји држављанство БиХ, које се законом којег доноси регулише Парламентарна скупштина БиХ, и држављанство сваког ентитета које регулишу сами ентитети својим законодавством. Треба нагласити да су према Уставу БиХ сви држављани било ког ентитета, самим тим, држављани БиХ. Ниједно лице не може бити арбитрарно лишено држављанства БиХ, или држављанства ентитета, или на други начин остављено без држављанства. Нико не може бити лишен држављанства БиХ, или ентитета по било ком основу као што су пол, раса, боја, језик, вјера, политичко или друго мишљнеје, национално или социјално поријекло, повезаност са националном мањином, имовина, рођење или било који други статус. Држављани БиХ, непосредно прије ступања на снагу Устава, су држављани БиХ. Држављанство лица која су натурализована после 6. априла 1992. године, а прије ступања на снагу овог Устава, регулисат ће Парламентарна скупштина БиХ, што је у овом времену у току.

16. **Законом о држављанству БиХ** („Сл. гласник БиХ“, број: 4/97, 13/99, 41/02, 06/03, 14/03 и 82/05), чланом 3., обезбјеђује се свим држављанима БиХ да уживају иста права. Чланом 5. овог Закона регулисано је да се држављанство БиХ стиче: поријеклом, рођењем на територији БиХ, усвојењем, путем натурализације и путем међународног споразума. Члановима 7. и- 24. овог Закона поближе су објашњена поједина питања која се тичу права стицања и престанка држављанства БиХ, како за грађане БиХ тако и за стране држављане и чланове њихових породица. Ту су регулисана питања: стицања држављанства рођењем на територији БиХ, усвајањем дјете, стицањем држављанства натурализацијом, олакшаном натурализацијом, затим питања престанка БиХ

држављанства, престанка држављанства по сили закона, одрицањем, отпустом, одузимањем држављанства и др.

17. Чланом 40. Закона о измјенама и допунама Закона о држављанству БиХ („Сл. гласник БиХ“, бр. 82/05), регулисано је оснивање **Државне комисије за ревизију одлука о натурализацији страних држављана БиХ после 06. априла 1992., а прије првог јануара 2006. године.** Држављанство лица која су натурализована после 01.06.1992. године, а прије ступања на снагу Устава БиХ, регулисала је и регулише Парламентарна скупштина БиХ. По том питању Вијеће министара БиХ формирало је у фебруару 2006. године Комисију. Задатак ове Комисије је да размотри појединачне захтјеве за држављанство по основу натурализације одобрене у периоду наведеном у члану 40. став 1. наведеног Закона. У том циљу Комисија разматра појединачне податке које достављају лица о којима се ради, и провјерава процедуралну исправност и поступка пријема у држављанство. На захтјев Комисије, лица о којима се ради морају јој на вријеме доставити тражене податке за шта су посебно одговорни надлежни органи БиХ, ентитета и Брчко Дистрикта БиХ. Ако се лице не одазове позиву Комисије, иста му у складу са Законом може одузети држављанство. Исто тако, уколико Комисија утврди да се прописи који су били на снази на територији БиХ у вријеме натурализације нису примјењивали и ако је јасно да је подносилац захтјева био свјестан да не испуњава услове натурализације, он губи држављанство БиХ. Ако овакво лице, до тренутка када Комисија донесе одлуку, испуни услове натурализације или олакшану натурализацију дефинисану позитивним законским прописом, сматраће се држављанином БиХ у складу са законом.

18. Комисија може одузети држављанство лицима у сљедећим случајевима: ако прописи који су били на снази на подручју БиХ у вријеме натурализације нису били примјењени; ако је држављанство БиХ било стечено преваром, лажним информацијама или прикривањем било које релевантне чињенице, ако се такво понашање може приписати лицу о којем се ради, или у случају непостојања стварне везе између БиХ и држављанина који уобичајено не борави у БиХ или у другим случајевима.

Уколико лице, због напријед наведеног не остаје без држављанства, Комисија може поднијети Савјету министара БиХ приједлог да му се одузме држављанство БиХ у било ком случају како се наводи у члану 23., алинеја 4., 5. и 6. поменутог Закона. Одлука Савјета министара БиХ је коначна и против те одлуке не може се изнијети жалба, али

се може покренути управни спор пред надлежним судом. Доказ да не постоји стварна веза из става 4., тачке ц/ овог члана, може бити посебно непријављивање пребивалишта укључујући и адресу становања у БиХ. Ту су и питања неподношења захтјева за издавање личне карте држављана БиХ у складу са прописима о пријављивању, пребивалиштву и боравишту, те о личној карти држављана БиХ.

19. Држављанство БиХ неће бити одузето у случају ако лице о коме се ради испуни услове за натурализацију или олакшану натурализацију, сходно поменутом Закону, до тренутка када Комисија доноси одлуку и ако је јасно да лице о коме се ради није било свјесно да прописи нису били примијењени, нити се упустило у понашање које је оправдавало одузимање држављанства сходно Закону, нити је свјесно прикрило неку релевантну чињеницу.

20. Према актуелним подацима Комисије, очекују се да ће се резултати до којих ће се доћи темељити на позитивним прописима, без дискриминације по било ком основу.

Од укупно прегледаних 16.000 предмета лица која су добила држављанство БиХ спорно их је 1230. Због деликатности и осјетљивости рада Комисије, јер се ради о судбинама људи и чланова њихових породица, продужен је рад Комисије за годину дана, како би се рјешавање ових осјетљивих питања правично привела крају и заштитила људска права лица чија се држављанства провјеравају.

Држављани БиХ могу имати двојно држављанство сходно одлукама о ратификовању уговорâ између БиХ и других земаља. Тренутно су такви уговори ратификовани са Р. Хрватском, Р. Србијом и Краљевином Шведском, а у припреми је још неколико са осталим државама.

21. Странци у БиХ дужни су да се понашају у складу са Уставом, законима и међународним уговорима.

22. Правни оквир у подручју домаћег законодавства које, у овој области, одређује дјелокруг обавеза БиХ, ФБиХ, РС и Брчко Дистрикта БиХ, чине уставни закони и други правни прописи који регулишу ову област у БиХ.

Све одредбе ових закона темеље се на начелима да у поступању према радницима који нису босанскохерцеговачки држављани не смије бити никакве дискриминације на основу држављанства у погледу радних услова, накнаде за рад или отпуштања с радног мјеста.

Начелно, лицима које нису босанскохерцеговачки држављани сва права из рада и по основи рада обезбјеђују се под једнаким условима као и босанскохерцеговачким држављанима ако се налазе законито на подручју БиХ и запослени су према прописима о запошљавању странаца.

б) Законодавни оквир

23. Законодавни оквир у области виза, преласка граница, (законитих и незаконитих) азила и миграција, а који су садржани у члановима Конвенције, чине, уз Устав БиХ, уставе ентитета и Статута Брчко Дистрикта БиХ, и низ закона и подзаконских аката (попис прописа је у прилогу Извјештаја).

24. *Законима о запошљавању страних лица и лица без држављанства ентитета и Брчко Дистрикта БиХ* прописано је да страни држављани или лица без држављанства могу склопити уговор о раду под условима прописаним тим законом и одредбама закона о запошљавању странаца ентитета, којим се утврђују услови на основу којих страни држављани и лица без држављанства могу засновати радни однос у БиХ. Одредбама наведених закона прописано је да странац може засновати радни однос или радити у БиХ на основу радне дозволе, ако испуњава опште и посебне услове утврђене законима. На нивоу БиХ постоји Закон о државној служби у институцији БиХ и Закон о раду у институцијама у БиХ којима су регулисана права и обавезе БиХ држављана по основу рада и запошљавања којима су обухваћени само државни службеници и намјештеници запослени у институцијама БиХ.

25. *Закон о кретању и боравку странаца и азилу* ("Сл. гласник БиХ", број: 29/03 и 4/04), ступио је на снагу 14.10.2003. године. Овим Законом уређују се услови и поступак уласка и боравака странаца у БиХ, разлози за одбијање уласка и боравака, разлози за отказ боравака и за протјеривање странаца с територије БиХ, поступак подношења захтјева за азил, одобравање азила и престанак азила у БиХ, надлежности органа власти у примјени овог Закона, као и друга питања у вези са азилу, боравком и кретањем странаца у БиХ.

Основни разлози за доношење овог Закона су стварање услова и претпоставки за побољшање координације између надлежних државних тијела, одвајање визног режима од дозвола за боравак и рад, одвајање института пословне дозволе и категорије лица којима се она издаје, те разграничење *пословне* (за странце који у БиХ имају регистровану пословну дјелатност или воде послове у регистрованом властитом предузећу) и *радне* дозволе.

Надаље, један од главних циљева тог Закона је транспарентно одређивање тијела за утврђивање годишњих квота радних дозвола, те одређивање режима радних дозвола, које се издају само за странце који се запошљавају на основу уговора о раду, као и јасно утврђивање надлежних тијела и рокова за њихово издавање итд.

26. Тренутно су завршне активности на изради Измјена и допуна Закона о кретању и боравку странаца и азилу које би у цјелости биле усклађене са Конвенцијом и ЕУ стандардима. Један од главних циљева тог закона, у погледу рада странаца у БиХ, је транспарентно одређивање тијела за утврђивање годишњих квота радних дозвола, врста дјелатности за које није потребно издавање радних дозвола, те одређивање режима радних дозвола које се издају само за странце који се запошљавају на основу уговора о раду, као и јасно утврђивање надлежних тијела и рокова за њихово издавање итд.

У поступку израде важећег Закона о кретању и боравку странаца и азилу, као и израде измјена и допуна истог, консултоване су и у потребној мјери примјењене одредбе Конвенције о људским правима и основним слободама са пратећим Протоколима, Конвенција о статусу избјеглица, Конвенција против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака, Конвенција о праву дјетета, као и Протоколи који се баве питањима спрјечавања организованог криминала. Стога, Закон, садржи "заштитне одредбе", које захтјевају и обавезују надлежне органе да поступају са највећом пажњом у свим случајевима кад странац изрази оправдан страх од прогона или других облика понижавајућих поступања. Управо у намјери омогућавања потпуне и свеобухватне провјере навода странца у вези са могућношћу прогона у сопственој земљи, Закон прописује да се у тим случајевима одлука извршава по правоснажности. Могућност судске провјере није спорна ни у свим другим управним стварима, али Закон користи могућност увођења изузетка у односу на моменат извршности у свим питањима гдје може доћи до драстичног кршења људских права према Конвенцији. У процесу израде важећег Закона као и измјена и допуна, активно су учествовали представници Европске комисије, Делегација за БиХ, ОХР-а, ОХЦХР-а, УНХЦР-а и ИОМ-а, с обзиром на мандат који имају у БиХ. У текст Закона уграђени су стандарди Европске уније из области кретања и боравка странаца. Донесени су и подзаконски акти којима се прецизније дефинише спровођење Закона.

ц) Судски оквир у БиХ

27. Будући да је **о судству БиХ** и њеној организацији било више ријечи у члану 14. Иницијалног извјештаја о примјени Међународног пакта о грађанским и политичким

правима (странице 60.-87.) овом приликом указаћемо само на карактеристичне примјере.

Судови у БиХ не воде посебне евиденције (уписник) гдје су странке у поступку радници мигранти и чланови њихових породица. Поступци пред судовима у БиХ у предметима гдје су једна или више страна у поступцима странци, физичка или правна лица, дакле, радници мигранти или чланови њихових породица, одвијају се према домаћем законодавству у којем се примјењују одредбе усвојених међународних докумената.

Дакле, поступци пред судовима у БиХ воде се на принципима и начелима којима се не доводи у питање било који вид дискриминације у односу на странке у поступцима у којима су и држављани БиХ.

28. Као примјер наводимо неке податке и случајеве који су евидентирани код Суда БиХ, гдје се одлучивало о предметима из области људских права, а тичу се азила кретања и боравка странаца.

У складу са чланом 5. Конвенције о људским правима и основним слободама, свако ко је ухапшен или лишен слободе, биће без одлагања изведен пред судију или друго службено лице законом одређено да обавља судске функције и имаће право да му се суди у разумном року или да буде пуштен на слободу до суђења. Свако ко је био ухапшен или лишен слободе, а што је у супротности са поменутом Конвенцијом, има право на надокнаду штете.

29. Према подацима Суда БиХ (Одјељење за управне спорове) наводи се: у **2003.** години било је 18 предмета у споровима који су покренути против негативних рјешења Министарства за људска права и избјеглице БиХ, на која су страни држављани изјавили тужбу (покренули управни спор) Суду БиХ. Након проведене судске процедуре 13 тужби је одбијено а 5 одбачено.

У **2004.** години било је 13 тужби против Министарства сигурности БиХ, спорови протјеривања (депортација), боравак и азила. Једна тужба је одбијена а 12 одбачено.

У **2005.** години покренута је 31 тужба против Министарства сигурности и једна против Министарства цивилних послова БиХ. Рјешавани су предмети: протјеривање из БиХ; 4 тужбе; боравак у БиХ, 12 тужби; азил - 15 тужби и одузимање држављанства - једна тужба. Десет тужби је одбачено, четири тужбе су одбијене, 17 тужби је у раду и једна тужба је у припреми.

У 2006. години било је 10 тужби против Министарства сигурности БиХ, 4 тужбе против Савјета министара БиХ, 5 тужби за азила и 9 тужби за боравак. Једна тужба је одбијена, 2 тужбе су у раду и 11 тужби је у припреми.

Странци у судству БиХ

30. У члану ИВ Устава БиХ утврђује се састав Уставног суда БиХ. Суд има девет чланова, од којих четири члана бира Заступнички дом ФБиХ, а два члана Народна скупштина РС-а. Преостала три члана бира председник Европског суда за људска права у договору са Предсједништвом БиХ. Судије које изабере председник Европског суда за људска права не могу бити држављани БиХ или било које сусједне државе. На основу ових уставних одредби, у раду Уставног суда БиХ учествују тројица судија странаца. Међутим, према истом члану Устава БиХ, Парламентарна скупштина БиХ може законом предвидјети другачији начин избора троје судија које бира Предсједник Европског суда за људска права. То право до сада није коришћено.

31. На Суду БиХ је тренутно 39 судија, 23 домаћих и 16 међународних судија. Треба нагласити да се не води посебни уписник за странце против којих се воде поступци у судовима, него се предмети воде и добивају ознаке по врсти предмета, нпр. кривични, парнични и изједначени су у свим правима са грађанима БиХ.

Учешће странаца судија у судовима БиХ првенствено има за циљ да се помогне судовима БиХ у рјешавању великог броја предмета, посебно оних који се односе на ратне злочине, затим организовани криминал и корупцију, али и да дају допринос у укупној реорганизацији судова сходно, међународним правилима.

32. Према подацима Федералног тужилаштва ФБиХ, у првостепенским поступцима из надлежности овог Тужилаштва у 2000. години, од укупно 173 предмета, у којим је учесовало 264 лица, 11 су били странци, и то 5 из Р Хрватске, 1 из Туниса, 1 из СР Југославије 2 из Словеније, 1 из Низоземске и једно лице за тероризам.

У 2001. години у првостепеним поступцима од укупно 131 предмету са 205 лица, 14 су били странци, највећи број странаца из Алжира, док у 2002. години од укупно 6 предмета није било странаца. У 2003. години од укупно 18 предмета, са 55 лица, 4 су били странци, а у 2004. години није било странаца у поступцима.

33. До 2006. године у БиХ су важили ентитетски прописи којима су били образовани судови за прекршаје све док доношењем Измјена и допуна Закона о Високом судском и

тужилачком савјету („Сл. гласник БиХ“, бр. 25/04 и 93/05 у чл. 94.), измјенама и допунама Закона о судовима РС («Службени гласник РС број 37/06) и измјенама и допунама Закона о судовима ФБиХ («Службене новине Ф БиХ број 22/06) није успостављено посебно одјељење за прекршаје при редовним судовима. И у претходном и у постојећем Закону, странцу којих се починио прекршај вођен је скраћени поступак (тј. дежурни судија за прекршаје води прекршајни поступак викендом и празником у циљу да се странац не лишава слободе и не ограничава прекомјерна слобода кретања и задржавања странца).

34. У табели бр. 1. дат је преглед покренутих кривичних и прекршајних поступака против страних држављана од стране полиције у Брчко Дистрикту БиХ . У наведеном времену регистрован је укупно 31 кривични поступак и 126 прекршајних поступака, што чини укупно 157 кривичних и прекршајних поступака.

ПРИЛОГ: табела бр.1.

У поступку пред овим судом поштују се људска права и слободе зајамчене Уставом, законима и међународним конвенцијама, те се исти прописи примјењују на све грађане БиХ.

У поступку пред судовима у БиХ поштују се људска права и слободе зајамчене Уставом, законима и међународним конвенцијама, те се исти прописи примјењују на све грађане БиХ.

Покренути прекршајни поступци

35. Да је дошло до евидентног пораста активности на контроли и сигурности државне границе указује податак да је за 12 мјесеци 2005. године поднесено 41,24% или 3366 прекршајних пријава мање него у 2004. години, што се посебно односи на област преласка државне границе и кретања у граничном појасу. Према структури прекршаја најзаступљенији су прекршаји из области:

- прописа који регулишу начин преласка државне границе и кретање у граничном појасу (1528)
- прописа који регулишу међународни саобраћај (2080)
- прописа везаних за безбједност саобраћаја (989)
- прописи о кретању и боравку странаца и азилу (353)

- прописа царинских прекршаја (342).¹

Највећи број пријављених лица су држављани БиХ - 4299, а потом држављани сусједних земаља, односно држављани Хрватске – 302 и ДЗ СиЦГ – 271.

Евидентно смањење почињених прекршаја може се објаснити професионализмом припадника Граничне полиције БиХ на терену и њиховом ангажовању на праћењу, откривању, сузбијању и спречавању извршења свих облика незаконитих радњи, што је утицало на евентуалне починитеље прекршаја, да не чине повреде прописа у области граничне контроле.²

Прекршајни поступци

36. Током 2006. године почињено је укупно **4.298** прекршаја што је мање за 852 прекршаја или **16,54%** у односу на 2005. годину када је регистровано 5.150 прекршаја. Поднесено је укупно **4.051** прекршајних пријава (у 2005-ој 4.795) што је за 744 прекршајне пријаве или **15,51% мање** у овом извјештајном раздобљу у односу на исти период 2005. године. Укупно је пријављено **5.219** лица (у 2005-ој 5.752) што је за 533 лица или **9,26% мање** пријављених лица у односу на 2005. годину.

Број пријављених лица по структури прекршаја су:

- 0** Закон о надзору и контроли преласка државне границе **1.627 лица (31.17%)**
- 1** Закон о кретању и боравку странаца и азилу **363 лица (6.95%)**
- 0** Закона о путним исправама **6 лица, укупно (0,12%)**

У структури држављанства пријављених лица видљиво је да је највећи број држављана БиХ, а потом држављани сусједних земаља, СиЦГ и Хрватске, те Албаније. Остала пријављена лица већински чине држављани: Словеније, Македоније, Молдавије, Румуније, Украјине, Њемачке, Аустралије, Бугарске, Турске, Мађарске, Чешке, Словачке и Бјелорусије.

Кријумчарење и кривично гоњење илегалних имиграната

37. На основу података служби за провођење закона и тужилаштва у току 2006. године поднесена су 63 извјештаја о почињеном кривичном дјелу кријумчарења миграната из члана 189 Кривичног закона БиХ против 126 лица. За један предмет поднесен је извјештај о почињеном кривичном дјелу кријумчарење миграната у вези са чланом 250 Кривичног закона БиХ (организовани криминал).

¹ Извјештај о раду Граничне полиције Босне И Херцеговине за 2005. годину, страна 13

² Ибид.

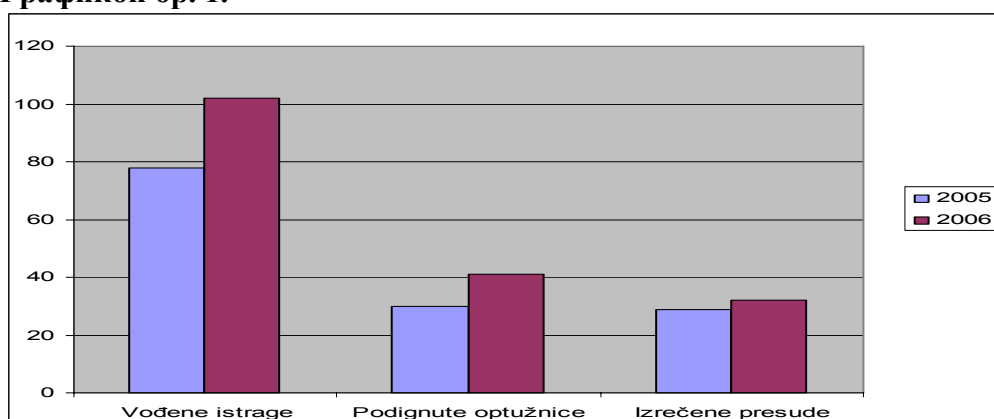
Тужилаштва су у току 2006. године водила 102 истраге у вези кривичног дјела кријумчарења миграната од чега је настављено водјење 57 истрага из претходног периода, а наређено је 45 нових истрага.

У извјештајном периоду тужиоци су донијели 3 наредбе о неспровођењу истраге те обуставили истрагу у 5 случајева. У извјештајном периоду подигнута је 41 оптужница од којих је 39 потврђено, а 2 одбијене.

Судови су пресудили укупно 32 предмета против 35 лица. По споразуму о кривњи осуђено је 21 лице од чега 12 на условну казну и 9 на казну затвора. Без споразума о кривици осуђено је 13 лица од чега на условну казну 10 и 3 на казну затвора. Једно лице је ослобођено.

На слиједећем графикону приказан је однос вођених истрага, подигнутих оптужница и изречених пресуда за кријумчарење миграната у 2005. и 2006. години:

Графикон бр. 1.

38. У области миграције и заштите жртава трговине људима значајно је нагласити следеће: кроз CARD 2002. године, обезбијеђена су средства за оснивање Центра за прихват илегалних миграната. У току су активности на изради пројектне документације за изградњу наведеног Центра на локацији која је већ одређена. Донесен је Правилник о стандардима и функционисању имиграционих центара. У току су активности на пуштање у функцију прихватног центара.

39. Државни органи почели су се бавити проблематиком трговине људима 2001. године. Савјет министара БиХ је, 06. децембра 2001. године, усвојило Акциони план за спречавање трговине људима у БиХ. Такође, формирана је Државна комисија за

спровођење Акционог плана за спречавање трговине људима у БиХ. Пошто законска регулатива, у том периоду, није познавала заштиту жртава трговине, Министарство за људска права и избјеглице БиХ је 06.09.2002. године донијело Привремено упуство за поступање са жртвама трговине, а сада је на снази Правилник о заштити странаца жртава трговине људима, као и процедуре и протоколи који дефинишу сарадњу институција и међународних организација с тим у вези. Наведеним актима утврђена су правила и начин поступања свих државних и ентитетских органа власти који сходно својим надлежностима предузимају активности на спрјечавању и сузбијању трговине људима, као и удружења грађана потписника Споразума о разумјевању о збрињавању жртава трговине, како би се обезбиједила ефикасна заштита жртава трговине у складу са међународним стандардима о заштити људских права.

40. У априлу 2005. године Савјет министара БиХ усвојило је нови Државни акциони план за борбу против трговине људима и илегалне миграције у БиХ за период 2005. – 2007. године, Оперативни план активности за 2005. годину, те Акциони план за борбу против трговине дјецом, који су поставили стратегију за дјеловање владиним представницима у сарадњи са невладиним и међународним партнерским организацијама, у овој области. Овим документима формулисани су стратешки циљеве за три године и дефинисали мјере и активности у области оквира подршке, превенције, заштите жртава у склоништима (сигурним кућама) за смјештај трговине људима и свједока и кривичног гоњења починилаца кривичних дјела трговине људима, чијом имплементацијом ће бити унапријеђен укупан процес координације активности и побољшано стање у области спрјечавања и борбе против трговине људима и илегалне миграције у БиХ, с чим су у потпуности испоштоване одредбе Палермо протокола (тиче се Конвенције о транснационалном криминалу..).

41. Акциони план за спречавање трговине људима у БиХ реализује се у оквиру четири кључне активности, и то: законодавне мјере, јачање оперативне активности тијела укључених у имплементацију Акционог плана, заштита жртава - склониште сигурна кућа за жртве и програм јачања свијести.

42. На основу препорука међународних и домаћих организација Савјет министара БиХ је, августа 2003. године, усвојило Одлуку о процедурама и начину координације активности на спречавању трговине људима и илегалне имиграције у БиХ и успостављању функције државног координатора за БиХ ("Сл. гласник БиХ", број 24/03).

У јулу 2005. су утврђене процедуре, по којима требају поступати надлежни државни органи (Министарства безбиједности БиХ, Тужилаштво БиХ, СИПА, Служба за послове са странцима) у сарадњи са NVO-има (сигурне куће за смјештај жртава трговине људима и Удружење «Ваша права БиХ» за пружање бесплатне правне помоћи жртвама трговине људима, те ИОМ), који врше поступке репатријације у земљу поријекла.

Закон о кретању и боравку странаца и азилу предвиђа начин и услове одобравања привременог боравака из хуманитарних разлога ако је жртва организованог криминала, односно трговине људима, у циљу пружања заштите и помоћи у опоравку и повратку у земљу поријекла.

43. Наведеним Законом дефинисана је одговорност Министарства безбиједности БиХ за обезбјеђење посебне заштите и помоћи жртвама трговине људима у сврху њиховог опоравка и повратка у земљу поријекла боравака, као и обавеза да подзаконским актом утврди правила и стандарде у поступању, као и друга питања у вези са прихватам жртава трговине, њиховог опоравка и повратка. Такође, одредбе Закона утврђују могућност оснивања специјализованих установа за прихватање странаца, за смјештај жртава трговине људима, азилатских центара, центара за привемени прихват (Албанци с Косова) и специјалних установа за прихват странаца којих у БиХ има већ одређен број у оба ентитета («Лара», Бијељина, «Ла страда», Мостар, «Медица», Зеница...).

44. Базе података о страним држављанима - Министарство безбиједности БиХ је надлежно за вођење централних база података везаних за стране држављане у БиХ. Министарство је у сарадњи са CIPS-ом, урадило пројекат под називом „Информатизација послова са странцима“. Европска комисија је из CARDS програма, посредством ИОМ-а, одобрила финансирање пројекта "Информатизовање послова са странцима" који омогућава информатизацију послова у вези са странцима. Пројекат подразумијева успостављање мреже за размјену и успостављање базе података у коју ће се уносити сви подаци од момента подношења захтјева за визу у неком ДКП-у, до уласка, пријаве боравака и изласка странца из земље. Корисници базе података су сви државни и ентитетски органи који се баве, у било којем сегменту питањима странаца.

Међународни билатерални споразуми о полицијској сарадњи или споразума о реадмисији

45. Током 2006. године БиХ је закључила 20 међународних билатералних споразума о полицијској сарадњи или споразума о реадмисији којима је успостављен

одговарајући правни оквир за ефикасну међународну сарадњу полицијских и имиграционих служби у пољима борбе против свих врста криминала, посебно организованог криминала, те борбе против трговине људима и илегалних миграција. Такође, у току 2006. године БиХ је иницирала закључивање додатних 35 оваквих споразума те отпочела активности на њиховом закључивању. Детаљније се о закљученим споразумима и о активностима за закључивање нових споразума говори у поглављу међународна сарадња. Битно је напоменути да су крајем 2006. године отпочели преговори са ЕУ о два споразума и то: Споразум о реадмисији и Споразум о либерализацији визног режима за грађане БиХ.

46. Билатерални уговори које је БиХ закључила и ратификовала са другим државама су у прилогу овог Извјештаја. Такође, према подацима Министарства цивилних послова БиХ, Министарства безбједности БиХ, попис више споразума је у прилогу овог Извјештаја.

47. Крајем 2005. године окончан је двогодишњи регионални CARDS пројекат «Успостава законодавног, регулативног и институционалног оквира у области виза, миграција и азила усклађеног са правом Европске уније» у коме су учествовале све институције БиХ, надлежне у области виза, миграције и азила. Током пројекта детаљно је представљен европски правни оквир и најбоље европске праксе у поменутиим областима, те сачињен финални документ пројекта под називом «Мапа пута за усклађивање законодавног, регулативног и институционалног оквира у области виза, миграција и азила за земље југоисточне Европе». Након окончања поменутог пројекта формирана је интересорна радна група која је добила задатак да сачини нацрт измјена и допуна Закона о боравку и кретању странаца и азилу, те да кроз такве измјене и допуне у што је могуће већој мјери усклади одредбе овог Закона са правом Европске уније и најбољим европским праксама. Током 2006. године радна група је успјела усагласити велику већину измјена и допуна поменутог Закона, те ће настојати свој рад окончати у што краћем периоду, након чега ће Нацрт измјена и допуна бити упућен у процедуру према Савјету министара и Парламентарној скупштини БиХ.

48. На основу овог Закона Министарство безбједности БиХ је у току 2006. године донијело одговарајуће подзаконске акте (прилог уз извјештај).

49. Државна гранична служба БиХ (сада Гранична полиција БиХ), је у току 2006. године окончала активности на успостави и унапријеђењу правног оквира који проистиче из

Закона о надзору и контроли преласка државне границе. То се односи на доношење подзаконских аката, који су у прилогу пописа прописа.

50. У вези са онемогућавањем признавања валидности доказа у земљи региона у којој се води казнени поступак по важећим законима друге земље региона, потребно је иницирати регионални споразум којег би потписали представници влада у региону, а којим би се утврдиле обавезе надлежним органима да у својим кривичним процесним законима прихвате и признају валидност доказа који су прибављени у складу важећим законом друге земље региона.

51. Министарство правде БиХ и министарства правде у земљама региона требају донијети упутства која прописују ургентно поступање у предметима пружања међународне правне помоћи у поступцима против починиоцима кривичних дјела трговине људима, као и формирање контакт тимова или лица за ургентно поступање у процедурама пружања међународне правне помоћи и размјене информација међу њима.

То ће допринијети јачању националних/државних капацитета у циљу квалитетнијег и ефикаснијег кориштења могућности међународно успостављених регионалних институција, те садржајније користили официри за везу при амбасадама замаља Европске уније.

52. Путем надлежних институција Савјета Европе потребно је иницирати успостављање регионалног центра за борбу против прекограничног организираног криминала у који би поред полицијских снага била укључена тужитељства из региона.

Ту је и потреба за потписивање и ратификовање Европске конвенције о међународној помоћи у кривичним стварима уз два додатна Протокола (из 1959. и 2001. године).

У смислу потпуније имплементације UN Конвенције против транснационалног организираног криминала, усвајањем регионалног програма могло би се допринијети усклађивању имплементације релевантних међународних докумената али и утврђивању јединствених стандарда за обештећење жртава, њихову заштиту, као и заштиту свједока и других учесника у казним поступцима против трговаца људима, те хармонизовању стандарда који се односе на период 'рефлексије/размишљања' за жртве, и његовог трајања који би требао износити 90 дана од дана идентификовања жртве а не од дана уласка жртве у дотичну земљу региона, што не искључује и утврђивање јединствених

стандарда о ситуацијама када би овај рок могао бити и дужи од 90 дана.

53. У циљу свестраније заштите жртава трговине људима, прихваћена је потреба за пружање бесплатне правне помоћи жртвама, скраћења саслушања жртве као свједока у кривичним поступцима на минимални ниво, уз активно укључивање специјализованих љекара који би могли као вјештаци помоћи не само у доказивању посљедица казних дјела, него и психичком опоравку трауматизованих жртава те унапријеђено кориштење техничких помагала (видео-линк) за свједочење жртава свједока гдје год је то објективно потребно и могуће.

Како би жртве трговине људима могле остваривати права на обештећење, неопходно је предузимати синхронизираних мјера да земље региона током вођења кривичног поступка против трговаца људима осигурају њихово обештећење у смислу накнаде, како материјалне, тако и нематеријалне штете коју су жртве претрпјеле. Земље региона би требале далеко ангажовање обезбиједити средства из државних буџета у циљу обезбјеђења права жртава трговине људима, у смислу позитивне праксе у примјени италијанског Закона за странце (члан 18 – алокација средстава из државног буџета) а посебно за рад сигурних кућа како оне не би почивале искључиво или претежито на донаторским средствима.

У вези са ефикаснијим сузбијањем трговине људима, у БиХ ће се радити на утврђивању јединствених програма едукације свих институција државне власти, правосудних, полицијских и других органа који учествују у борби против трговине људима и подизању одговорности власти на виши ниво.

54. Током 2006. године БиХ се прикључена међународном пројекту под називом "Илареиа" који је креирало Министарство јавног реда Републике Грчке, уз подршку Европске комисије - Генералног директората за проширење и Јединице за техничку помоћ и размјену информација. Пројекат ће бити реализиран кроз спроведбу Акционог плана за полицијску сарадњу у прекограничној борби против трговине људима. Поред Грчке и БиХ у пројекту ће учествовати: Албанија, Аустрија, Бугарска, Француска, Њемачка, Италија, Хрватска, Кипар, Црна Гора, Молдавија, Украјина, Мађарска, Португал, Македонија, Румунија, Србија, Словенија, Турска и Финска те међународне организације: Европска комисија, ЕУРОПОЛ, ЕУРОЈУСТ, ФРОНТЕХ и ИНТЕРПОЛ. Сврха пројекта је у изналажењу модела унапријеђења прекограничне полицијске сарадње на билатералном и мултилатералном нивоу. За постизање ове сврхе методи и

начини јачања прекограничне сарадње у борби против феномена трговине људима требају бити утврђени у југоисточној Европи и у ширем региону. Планиране активности у оквиру пројекта, између осталог, бит ће усмјерене на успостављање сталне експертске мреже земаља учесница; реализацију заједничких операција и развијање заједничких акција; успостављање заједничких, *ad hoc*, истражних тимова; операције прекограничног надгледања; кориштење прикривених полицијских службеника; директну размјену обавјештајних података током заједничких операција; кориштење мреже полицијских официра за везу; заједничко спровођење детаљних финансијских истрага; заједничког спровођења анализа феномена; те спровођење заједничких вјежби и обука оперативног особља укљученог у борбу против трговине људима. Посебну активност у склопу цијелог пројекта представљат ће и успостављање Ударне групе шефова полиција југоисточне Европе која ће се састајати два пута годишње а с основним циљем јачања сарадње у оперативном планирању на регионалном нивоу и координирања активности служби за провођење закона у борби против организованог криминала, трговине људима, дрогом, оружјем и тероризма.

55. Такође, БиХ је током 2006. године укључила у међународни пројекат под називом "Хера" – Мрежа за борбу против трговине људима у централној и јужној Европи, који имплементира Центар за европско јавно право из Атине уз подршку Министарства вањских послова Грчке. У пројекат су поред БиХ укључене: Албанија, Бугарска, Кипар, Македонија, Молдавија, Румунија, Србија, Турска, Грчка и Украјина. Циљ пројекта је приближавање законодавног и институционалног оквира у одабраним земљама са правним стандардима Европске заједнице у области трговине људима и развијања сарадње између администрација, судских и тужилачких институција те служби за провођење закона ових земаља у постизању циљева пројекта. Претходно ће у склопу пројекта бити израђена студија о феномену трговине људима у земљама учесницама која ће обухватати елементе: социјалне димензије феномена укључујући узроке и еволуирање; законодавни и институционални оквир са посебном пажњом на превенцију, заштиту жртава и кривично гоњење; статистичке показатеље; техничке потребе; и приједлоге за елиминисање феномена у свакој од земаља.

56. Поред Албаније, Бугарске, Хрватске, Македоније, Молдавије, Црне Горе, Румуније, Србије и територије Косова, БиХ се у току 2006. године укључила у пројекат подршке развоју транснационалног механизма упућивања жртава трговине људима у југоисточној Европи а која имплементира Међународни центар за развој миграционе

политике уз подршку Агенције за међународни развој Сједињених Америчких Држава. Циљеви овог пројекта су развој механизма неопходних за свеобухватну транснационалну подршку жртвама трговине људима и институционализовање сарадње у транснационалним случајевима између земаља југоисточне Европе. У средњорочном раздобљу пројекат би требао допринијети оснаживању жртва трговине људима приликом отпочињања њиховог самосталног живота и подизања свјесности о њиховим правима и улози коју могу имати у кривичним поступцима који се воде против извршилаца кривичних радњи у трговини људима. Дугорочни циљ и свеобухватна намјена пројекта је да кроз развој и спроведбу транснационалног механизма упућивања допринесе борби против трговине људима и редуцирања овог феномена у регији југоисточне Европе.

57. Крајем 2006. године отпочела је имплементација пројекта "Развој система комуникација и размјене информација о илегалној миграцији у региону западног Балкана". Пројекат спроводи Министарство правде и спровођења закона Мађарске уз подршку Европске комисије из програма Аенеас. БиХ се укључила у поменути пројекат поред преосталих пет земаља западног Балкана. Основна сврха пројекта је помоћ за шест земаља западног Балкана у њиховим напорима да унаприједи управљање илегалним миграционим токовима и ојачавању билатералне и мултилатералне сарадње на овом пољу. Поред тога сврха пројекта је подршка у успостављању ефективних и превентивних политика у борби против илегалних миграција укључујући трговину људима и кријумчарење миграната уз развој релевантне легислативе и најбољих пракси. Специфични циљ пројекта је у развоју билатералних и мултилатералних система и механизма комуникације и размјене информација између земаља региона.

58. Након успјешно окончаног регионалног CARDS пројекта "Хармонизовање законодавног, регулативног и институционалног оквира компатибилног са стандардима Европке уније у области виза, миграције и азила", Шведска миграциона управа је у току 2006. године добила подршку Европске комисије из програма Аенеас за наставак активности у овом пољу. БиХ је одлучила да, поред преосталих пет земаља региона, учествује и у наставку наведеног пројекта под називом "Јачање капацитета институција у области азила, миграција и виза". Главни циљеви овог пројекта су: практична имплементација акција (ацџуис) Европске уније и најбољих пракси земаља Европске уније у области виза, азила и миграција, те јачање националних институција и служби

за развијање платформе за регионалну сарадњу која је успостављена кроз CARDS пројекте.

59. Стање у области миграције анализирано је кроз статистичке и друге показатеље прикупљене од стране Министарства безбједности БиХ и њених организационих јединица: Сектора за миграцију, Сектора за азил, Граничну полицију БиХ, те Министарство иностраних послова БиХ.

д) Институционални оквир

60. Институционални оквир који обезбјеђује примјену прописа из области миграција као и прописа који се тичу права радника миграната и чланови њихових породица на државном нивоу:

- Министарство безбједности БиХ: Служба за послове са странцима, Сектор за имиграције и Сектор за азил,
- Министарство за људска права и избјеглице БиХ: Сектор за људска права и Одјељење за међународно извјештавање,
- Министарство цивилних послова БиХ,
- Министарство иностраних послова БиХ,
- Гранична полиција БиХ,
- Државна агенција за истраге и заштиту,
- Канцеларија за сарадњу са Интерполом,
- Обавјештајно – безбједоносна агенција,
- Државна комисија за ревизију одлука о натурализацији страних држављана,
- Државни координатор за борбу против трговине људима и илегалне миграције,
- Агенција за рад и запошљавање БиХ и
- Агенција за статистику БиХ.

61. Ту су и ресорна ентитетска и кантонална министарства, те институције Брчко Дистрикта БиХ:

- Завод за запошљавање РС-а,
- Завод за запошљавање ФБиХ,
- Завод за запошљавање Брчко Дистрикта БиХ,
- Министарство унутрашњих послова ФБиХ,
- Кантонална министарства унутрашњих послова,
- Министарство унутрашњих послова РС-а,

- Полиција Брчко Дистрикта БиХ,
- Фондови здравственог и пензионо инвалидског осигурања у ентитетима и Брчко Дистрикту БиХ.

Извјештај о примјени конвенција ILO-а (Међународне организације рада) је у прилогу овог Извјештаја, из којег се види да је БиХ пуноправни члан OLO-а од 02.06.1990. године и да је потписница 68 конвенција и препорука ILO-а.

Прилог: Попис ILO конвенција

МИГРАЦИОНИ ТОКОВИ У БиХ

а) Неки аспекти миграционих токова у БиХ

62. Нерегуларна миграција, последњих деценија значајан и препознатљив феномен у Европи, своја упоришта, путеве и трагове оставља и у БиХ. Кретање страних држављана са истока на запад преко територије БиХ, изражено је и препознато као један од значајних проблема, како за БиХ, тако и за регион у цјелини. Велики број страних држављана је протеклих година, на легалан или илегалан начин ушао у БиХ са циљем одласка у земље Западне Европе, а анализом расположивих података долази се до закључка да је значајан број ових лица ту намјеру и остварио. Донедавно искључиво земља транзита, БиХ се почиње у одређеном обиму појављивати и као земља крајње дестинације и то првенствено у вези са радним миграцијама становништва.

63. Нестабилна политичка, безбједоносна, економска и социјална ситуација у земљама бивше Југославије и шире, протеклих година, резултовало је, између осталог, и великом миграцијом држављана сусједних држава у БиХ. Један од разлога за овакво кретање је тражење међународне заштите у БиХ. Иако су узроци престали, и политичка ситуација има тенденцију стабилизације, извјестан број лица још увијек ужива међународну заштиту и припадајућа права на њихово збрињавање, смјештај, школовање, здравствену заштиту и социјалну заштиту. Иако БиХ прима финансијску помоћ од међународне заједнице, горе наведено усложњава тешку економску ситуацију ове земље. Наведене констатације се односе на избјегло становништво из Р. Хрватске, Србије и Црне Горе које је своје уточиште у БиХ.

64. Активности у региону координиране су под окриљем Пакта стабилности за Југоисточну Европу, у оквиру Регионалне иницијативе за имиграцију, азил и избјеглице (MARRI-а).

Видљиви помаци осјетили су се након потписивања Декларације на Самиту земаља учесница у Процесу стабилизације и удруживања Европске уније у Загребу 24.11.2000. године. Представници земаља су, наиме, оцијенили да су азил, законом дозвољене миграције и законом забрањене миграције. Контрола граница и политика издавања виза и дозвола за улазак су важна подручја за сарадњу и, с тим у вези, у име земаља чланица Процеса стабилизације и удруживања преузеле су обавезе међусобне помоћи и сарадње.

65. Земље учеснице Процеса стабилизације и придруживања (SAP) су се истовремено обавезале да ће примити све своје сународнике који су незаконито присутни на територији једне од земаља чланица ЕУ и обавезале су се да ће ускладити своја законодавства са релевантним међународним конвенцијама.

66. Све активности у области миграција и азила, воде се под контролом и у сарадњи са Европском Унијом, путем Европске Комисије за БиХ, као и UNHCR-ом. Сарадња је значајна за БиХ и друге чланице SAPa, не само због чињенице отварања могућности за учествовање у фондовима ЕУ, него и због могућности приступа искуствима и посебним знањима стручњака ЕУ. Знања примијењена у процесу приступа других земаља Европској унији, користе се и пружају земљама SAPa, у циљу смањења трошкова и усмјеравања активности које је неопходно предузети у процесу трансформације. Крајем 2003. године Европска комисија је извјестила о напредку који је постигла БиХ у оквиру процеса стабилизације и придруживања. "Руковођење азилом и миграцијом" је истакнуто као једно од приоритетних подручја активности. Реформа законодавства, формирање и обука Гранична полиција БиХ, обука полиције и формирање јединица специјализованих за борбу против организованог криминала, формирање Министарства безбједности, реформа правосуђа и читав низ других активности спроведени су у сарадњи са међународним институцијама присутним у БиХ, што је у директној вези са захтјевима међународних конвенција, па и ове Конвенције.

67. **Информацијом о стању у области миграција и азила**, усвојеном од Савјета министара БиХ, марта 2001. и 2002. године, утврђени су слиједећи типови миграција:

- Легалан улазак у БиХ и илегалан прелазак у земље Западне Европе,
- Илегалан улазак у БиХ и илегалан прелазак у земље Западне Европе,
- Илегалан останак у БиХ,

- Захтјев за азил и привремени прихват као могућност за илегалан прелазак у земље Западне Европе.

Према наведеној информацији, фактори који су утицали на стање у овој области су:

- Порозност државних граница,
- Постојећи визни режим,
- Недостатак комплетне правне регулативе,
- Непостојање центара за прихват илегалних имиграната и азилантских центара
- Недостатак споразума о реадмисији
- Недостатак финансијских средстава за адекватан прихват, збрињавање и депортацију страних држављана

68. Према подацима Министарства безбједности БиХ, Службе за послове са странцима, наводе се сљедеће активности реализоване у 2006. години:

- Пријава/одјава боравка страних држављана
  - 5412 захтјева за одобрење боравка
  - 2522 захтјева за одобрење привременог боравка
  - 2890 захтјева за продужење привременог боравка
- Рјешењем одобрено/продужено 5120 привремених боравака
  - 2387 одобрења привременог боравка,
  - 2733 продужења привременог боравка.
  - 158 рјешења о одбијању захтјева за одобрење привременог боравка
  - 71 рјешење о одбијању рјешења привременог боравка.
  - 232 закључка у поступку одобрења привременог боравка
  - 189 закључака о прекиду поступка
  - 43 закључка о обустави поступка.
  - У поступку разматрања основаности поднесених захтјева за продужење привременог боравка донесена 294 закључка
  - 280 о прекиду поступка
  - 14 о обустави поступка.
- Поднесено 172 захтјева за одређивање матичног броја за странце
  - 163 одређена матична броја
  - 9 захтјева у поступку рјешавања.
- Поднесено 164 захтјева за стални боравак
  - 152 случаја одобрен стални боравак
  - 3 случаја одбијен захтјев за стални боравак
  - 9 захтјева у поступку рјешавања.
- Инспекцијски надзор над кретањем и боравком страних држављана
  - 1963 инспекцијске надзор контроле странаца
  - 1186 на адреси становања странаца
  - 409 у угоститељским и туристичким објектима
  - 356 у правним лицима / предузећа
  - 9 у ноћним баровима.

- Предузете мјере према странцима 842 случаја
  - 565 мјера протјеривања странаца и БиХ
  - 157 захтјева за покретање прекршајног поступка
  - 31 извршење присилног удаљења странца, закључак о извршењу рјешења
  - 65 рјешења о отказу привременог боравка
  - 18 рјешења о отказу сталног боравка
  - 6 рјешења о стављању под надзор

- Предузете мјере према правним и физичким лицима које пружају услуге смјештаја
  - 21 мјера
  - 14 физичка лица
  - 7 правна лица

- Помоћ жртвама трговине људима у 22 случаја

Стање у области илегалне миграције

69. Стање у области легалне и илегалне миграције анализирано је кроз статистичке и друге податке прикупљене од Министарства безбједности БиХ и његових организационих јединица: Сектора за миграцију; Сектора за азил, Гранична полиција БиХ, те Министарства иностраних послова БиХ.

У току 2005. године на граничним прелазима укупно је евидентиран прелазак 48,872.820 лица, од чега је на улазу 25,028.541, а на излазу 23,844.279. У односу на исти период 2004. године то је повећање преласка државне границе од 3,065.554 лица или за 6,27%.³

70. Током 2006. регистрован је прелазак укупно 48,540.884 лица преко државне границе, од чега на улазу 24,754.788 а на излазу 23,786.096 лица. У односу на 2005. годину то представља смањење за 331.936 лица или 0,68% у односу на укупно регистроване преласке.

Одбијени уласци у БиХ

71. Број одбијених улазака странцима⁴ у 2005. години је мањи за 2.711 или 25,8%.⁵ Као разлоге смањења Гранична полиција БиХ наводи следеће разлоге:

- да су услови за улазак и боравак у БиХ, као и санкције за непоштовање прописа о кретању и боравку странаца објективизирани и прецизирани, те да у склопу са

³ Извјештај о раду Државне граничне службе (граничне полиције) БиХ за 2005. годину, страна 2

⁴ Улазак у БиХ, одбија се страним држављанима који не испуњавају неке од услова за улазак и боравак у БиХ, у складу са чланом 11. Закона о кретању и боравку странаца и азилу БиХ. Због неиспуњавања услова прописаних наведеним чланом, у складу са чланом 20. Закона, издаје се рјешење о одбијању уласка.

⁵ У 2004. години тај број је износио 10.469, а у 2005. години 7.758

интерним прописима и правилима Граничне полиције БиХ чине реалан темељ за правилно и законито поступање полицијских службеника који раде на контроли преласка државне границе, без волунтаризма у процедури спровођења граничних формалности

- да су карактер и квантитет мјера које су током 2004. и 2005. године предузимане према странцима, који нису испуњавали прописане услове за улазак и боравак у БиХ, дјеловале превентивно, те да су потенцијални прекршиоци одустали од покушаја уласка у БиХ мимо важећих прописа
- да је увођење безвизног режима за новопримљене државе ЕУ, такођер, имало одраза на број одбијених улазака обзиром да су током 2004. и у првој половини 2005. године држављани Републике Мађарске, Чешке Републике, Републике Пољске и Словачке Републике значајно партиципирали у броју одбијених улазака странцима у БиХ (у 2004. години одбијен је улаз за 2.317 држављана наведених држава).⁶

Страни држављани којима је одбијен улазак у БиХ

72. У 2006. години дошло је до **повећања** броја одбијених улазака у БиХ за 71 лице или **0,92%**. Од укупно регистрованих **7.829** страних држављана којима није дозвољен улазак у БиХ, на основу члана 20. Закона о кретању и боравку странаца и азилу, а у вези члана 11. истог Закона, јер нису испуњавали прописане услове:

Непосједовање важеће путне исправе	4.365 лица или 55,75%,
Непосједовање визе	1.934 лица или 24,70%
Давање погрешних података	715 лица или 9,13%,
Непосједовање средстава за издржавање	564 лица или 7,20%,
Непосједовање радне дозволе	236 лица или 3,01%,
Пријетња националној безбиједности земље и мјере протјеривања	15 лица или 0,19%.

73. Држављанство лица којим је одбијен улазак је:

ДЗСЦГ ⁷	1.904 лица или 24,31%	- Бразил.....	160 лица или 2,04%
Р. Хрватска	1.690 лица или 21,58%	- Мексико.....	133 лица или 1,70%
Словенија.....	543 лица или 6,94%	- Словачка.....	132 лица или 1,69%
Бугарска.....	501 лица или 6,39%	- Италија.....	108 лица или 1,38%
Румунија.....	496 лица или 6,34%	- Аргентина.....	105 лица или 1,34%
Швицарска.....	450 лица или 5,74%	- ДЗСЦГ/УНМИК.....	99 лица или 1,26%
Турска.....	343 лица или 4,38%	- Албанија.....	90 лица или 1,15%
Македонија.....	263 лица или 3,36%	- Израел.....	83 лица или 1,06%
итд			

⁶ Извјештај о раду Граничне полиције Би Х за 2005. годину, страна 2

⁷ Држављанство ДЗСЦГ- се у извјештају користи из разлога што је већину извјештајног раздобља постојала ова држава и евиденције су вођене по њој.

Евидентно је да се готово половина одбијених улаза у БиХ (45,89%) односи на држављане сусједних земаља: Србије и Црне Горе 1.904 лица или 24,31%, и Хрватске 1.690 лица или 21,58%.

74. Даљњом анализом података утврђено је да су разлози за одбијање улаза у БиХ различити по држављанствима. Тако се нпр. држављанима Словеније и Швицарске улаз се одбија, углавном, због непосједовања путне исправе, највјеројатније због необавијештености, сматрајући да им путна исправа као и у Р. Хрватској није потребна. Држављанима Румуније и Бугарске улаз се, углавном, одбија због непосједовања путне исправе и визе. Држављанима Р. Хрватске углавном се одбија улазак због непосједовања важеће путне исправе. Држављанима ДЗСиЦГ улаз се одбија по више основа и то због непосједовања важеће путне исправе, давања лажних података, непосједовање средстава за издржавање и непосједовање радне дозволе.

Разлози за одбијање уласка у БиХ као успоредни подаци за 2004. и 2005. годину, приказани су у сљедећој табели.

Табела бр. 1.

Разлози одбијања уласка	НЕПОСЈЕДОВАЊЕ				Давање лажних података	Пријетња ЈРМ и остало	Укупно
	Путне исправе	Визе	Средстава за издржавање	Радне дозволе			
УКУПНО '04.	4.991	4.584	367	158	354	15	10.469
УКУПНО '05.	4.402	2.564	431	139	210	12	7.758
Разлика +/- и у %	-589 или 11,80%	-2.020 или 44,06%	64 или 17,44%	-19 или 12,02%	-144 или 40,68%	-3 или 20%	-2.711 или 25,89%

Извор: Гранична полиција БиХ (Извјештај о раду Граничне полиције БиХ за 2005. годину)

75. У јулу 2005. године Савјет министара БиХ је усвојило Стратегију интегрисаног управљања границама, која дефинише појединости на успостављању ефикасне контроле и заштите граница БиХ, нарочито у погледу сарадње релевантних институција, с циљем да се постигне слободан проток људи, роба, капитала и услуга, а истовремено спријече сви облици прекограничног криминалитета. Започете су активности у вези са дорадом Стратегије у складу са смјерницама достављеним од стране Делегације Европске комисије у БиХ, а у вези са отпочињањем израде Акционог плана за потпуну имплементацију ове Стратегије. Формирана је радна група за

имплементацију Стратегије чиме ће бити успостављена боља сарадња између институција надлежних за послове везане за границе, а на основу регионалних смјерница које је дистрибуирала Европска комисија свим земљама у региону југоисточне Европе.

76. У августу 2005. године донесен је Закон о Служби за послове са странцима којим се оснива Служба за послове са странцима и утврђује њена надлежност, организација и управљање као и друга питања значајна за њен рад и законито функционисање. Служба ће бити управна организација у саставу Министарства безбједности БиХ с оперативном самосталношћу за вођење послова и рјешавање питања из њене надлежности, основана ради обављања административно-управних и инспекцијских послова прописаних Законом о кретању и боравку странаца и азилу. Након оснивања службе и њене пуне функционалности остварит ће се јединствено и координирано спровођење Закона о кретању и боравку странаца и азилу, што је до сада било у надлежности ентитетских и кантоналних министарстава унутрашњих послова.

77. У децембру 2005. године Министар безбједности је потписао са министрима унутрашњих послова ФБиХ и РС, те са шефом полиције Брчко Дистрикта БиХ Протоколе о начину преузимања кадрова, документације, опреме, материјално-техничких средстава и смјештајног простора за потребе успоставе Службе за послове са странцима. Потписивање ових протокола један је од битних услова које Министарство безбједности БиХ и друге институције морају испунити како би средином 2006. године дошло до успоставе и пуне функционалности Службе.

78. У току 2005. године БиХ је закључила споразуме о реадмисији са Шведском, Норвешком, Данском и Румунијом, док су отпочеле активности на закључивању таквих споразума са више земаља у региону и шире а од којих је посебно важно напоменути Молдавију, Македонију, Албанију, Бугарску и Турску. Током 2006. године БиХ је отпочела са преговорима, потписала или закључила споразуме о реадмисији са: Норвешком, Румунијом, Италијом, Словенијом, Бугарском, Аустријом, Грчком, земљама Бенелуха, Шпанијом, Словачком, Француском и Македонијом. Активности за закључивање таквих споразума отпочели су и са: Европском унијом, Албанијом и Турском, те земљама Афро-азијског региона.

79. Током цијеле 2005. године службеници Министарства безбједности БиХ и Министарства иностраних послова БиХ су активно учествовали у имплементацији

Регионалног CARDS пројекта под називом «Успостава легислативног, регулативног и институционалног оквира у области миграција, азила и виза, хармонизованог са стандардима Европске уније». У току спровођења пројекта извршена је детаљна анализа усаглашености закона, подзаконских аката и институција БиХ са стандардима Европске уније у горе поменуте три области. Након тога су, у сарадњи између међународних организација које су спроводиле пројекат, експерата појединих земаља Европске уније и службеника надлежних министарстава БиХ, начињене компаративне анализе недостатака што је резултовало финализацијом три одвојена документа у којима су садржане конкретне препоруке надлежним властима БиХ, на који начин би требала унаприједити и хармонизовати своје законе, подзаконске акте и успоставити одговарајуће институције. На крају пројекта који је окончан у децембру 2005. године у Бриселу, свим земљама регије је уручена и Мапа пута за интегрисано управљање миграцијама у којој су садржане конкретне препоруке везане за успостављање система интегрисаног управљања миграцијама. Имајући у виду значај поменутих финалних докумената пројекта и њихову конкретизацију, Министарство безбједности БиХ је, крајем 2005. године, одлучило да одмах приступи потпуној хармонизацији Закона о боравку и кретању странаца и азилу са стандардима Европске уније, те је у том правцу и формирана радна група која је свој рад отпочела почетком 2006. године. То ће, свакако, имати великог утјецаја и на феномене илегалне миграције и трговину људима и борбу против њих, уз истовремену заштиту жртава и поштивања њихових права.

80. Стање легалних имиграција у БиХ, за 2005. годину, потврђује да нема карактеристичних одступања у односу на стање имиграција у претходном периоду.

81. У току 2005. године Министарство безбједности БиХ – Сектор за миграцију, те надлежна Одјељења за странце у министарствима унутрашњих послова су издала укупно 4.928 рјешења о одобреном привременом или сталном боравку за стране држављане. Од тог броја, 177 рјешења се односи на одобрени стални боравак странцима, а 4.751 рјешења се односи на одобрени привремени боравак странаца.

Од укупно 177 странаца, којима је у БиХ одобрено стални боравак, највећи број су држављани: Кине (61), Хрватске (27), Македоније (15), Сирије (11) и Украјине (8), што је 69% од укупно одобрених и обрађених сталних боравака у извјештајном периоду.

Од укупно 4.751 странаца којима је у прошлој години одобрено привремени боравак највећи број су држављани: Србије и Црне Горе (1.720), Кине (866), Хрватске (448), Турске (303) и Македоније (189) што је 74% од укупно одобрених и обрађених привремених боравака у извјештајном периоду.

82. Кад су основе привременог боравака у питању, карактеристичан је податак да је највећи број одобрених привремених боравака по основу дозволе за рад (28,75%), затим по основу брака (27,28%), по основу профитабилних дјелатности (16,08%), по основу спајања породице (11,91%) те по основу школовања (9,91%), што је 93,93% од укупно одобрених и обрађених привремених боравака у извјештајном периоду.

83. У структури одобрених привремених боравака по основу дозволе за рад, у извјештајном периоду највише их је одобрено држављанима: Србије и Црне Горе (528), Кине (242) и Хрватске (141).

У структури одобрених привремених боравака по основу брака, у извјештајном периоду највише их је одобрено држављанима: Србије и Црне Горе (521), Хрватске (225), Македоније (116).

У структури одобрених привремених боравака по основу профитабилних дјелатности, у извјештајном периоду највише их је одобрено држављанима: Кине (502), Србије и Црне Горе (96), Турске (39).

У структури одобрених привремених боравака по основу спајања породице, у извјештајном периоду највише их је одобрено држављанима: Србије и Црне Горе (178), Кине (99), Турске (41).

У структури одобрених привремених боравака по основу школовања, у извјештајном периоду највише их је одобрено држављанима: Србије и Црне Горе (332), Турске (64), Хрватске (18).

84. ПОДАЦИ ОДОБРЕНОГ БОРАВКА ИЗ ХУМАНИТАРНИХ РАЗЛОГА, (подаци Министарства безбједности БиХ):

Укупан број привремених боравака у БиХ у 2006. години је **5.274**.

- Стални боравак **153**.
- Издато боравака по основу рада **1.494**.
- Привремени рад на територији БиХ **113**.
- **Највећи боравак по оснуву рада:**
  - Србија и ЦГ – **568**
  - Кина – **269**
  - Турска – **160**
  - Хрватска – **152**
- Активни на дан 21.12.2006. године **1.187** од тога:
  - СЦГ – **471**
  - Турска **112**
  - Р Хрватска **130**
  - Кина **180**

- Протјеривање: изречена мјера протјеривања странаца из БиХ са забраном уласка (од 1-10. година) 2006. години је 565 случајева, од чега је 31 присилно удаљен (Закључак о дозволи извршења Рјешења о пројеривању). Поднијето је 157 захтјева за покретање прекршајног поступка.

85. У наведеном периоду, према извјештајима теренских центара за послове са странцима, у БиХ је, укључујући и кратке боравке, регистровано 190 397 странаца. У БиХ се годишње у просјеку заприми око 200 захтјева за стални боравак, од којих се 80% ријеши позитивно.

Што се тиче илегалних имиграција, подаци из 2000. године су указивали да је БиХ, постала транзитни центар добро организованог међународног криминала који се бави кријумчарењем људи. У првом кварталу 2001. године урађена је Информација о стању у области имиграције и азила у којој је презентовано чињенично стање из ове области, идентификовани типови илегалне миграције, узроци који су довели до постојећег стања као и приједлог мјера за превазилажење настале ситуације. Савјет министара БиХ је 10.05.2001. године разматрало и усвојило наведену информацију, што је постала добра полазна основа за даљњи рад на стављању под контролу илегалних кретања становништва. Добро урађена анализа стања дала је основ и правце за поступање, а реализација дијела предложених мјера је резултирала, према показатељима којим располаже Гранична полиција БиХ, смањењем броја миграната који илегално желе прећи у земље Западне Европе преко територије БиХ за више од 50% у 2001. години у односу на 2000. годину. Тенденција смањења је евидентна 2002. године, а подаци из 2003. године указују да је тренд опадања (у приближно истом постотку) настављен и даље, тако да је свака случајност искључена.

86. Наведени показатељи су упоредни подаци из различитих временских периода, а засновани су на броју улазака-излазака са зрачних граничних прелаза и на броју поново примљених илегалних миграната из Р. Хрватске по споразуму о реадмисији између Р. Хрватске и БиХ.

Боравишне дозволе

87. Сектор за миграцију у оквиру Министарства безбједности БиХ је тијеком 2006. године запримио и обрадио 5427 рјешења о одобреном боравку странаца у БиХ, од чега се 153 односи на одобрени стални боравак, а 5274 на одобрени привремени боравак странаца.

Од укупно 153 странаца, којима је у БиХ одобрен стални боравак, највећи број су држављани: Кине (42), Хрватске (19), Турске (16), Македоније (10), Украјине (7),

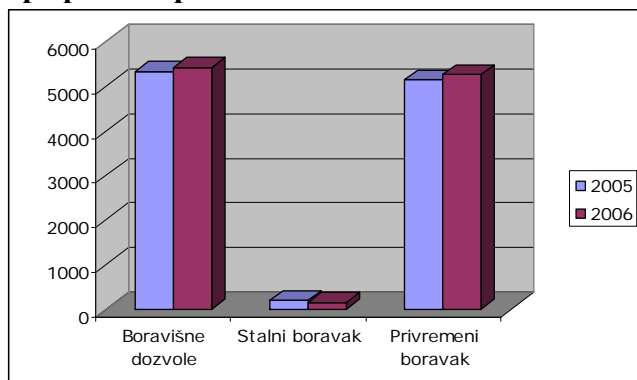
Њемачка (7), Молдавија (7) што је 70,9% од укупно одобрених и обрађених сталних боравака у извјештајном периоду.

Од укупно 5274 странаца којима је у прошлој години одобрен привремени боравак највећи број су држављани: Србије и Црне Горе (1.839), Кине (823), Хрватске (544), Турске (480), Македоније (228) што је 74,21% од укупно одобрених и обрађених привремених боравака у извјештајном периоду.

88. Највећи бројеви одобрених привремених боравака издати су по основу дозволе за рад (28,33%), датум по основу брака (26,45%), по основу спајања породице (13,48%), по основу школовања (12,40%) и по основу профитабилних дјелатности (10,56%), што је 91,22% од укупно одобрених и обрађених привремених боравака у извјештајном периоду.

Успоредба броја издатих рјешења о боравку странаца у Босни и Херцеговини за 2005.⁸ и 2006. годину, приказана је у сљедећем графикону:

Графикон бр. 2.

Као што је претходно наведено у тексту, у 2006. години, Министарство безбједности БиХ, односно Сектор за миграције, одобрио је привремене боравке за једанаест жртава трговине људима.

Улазак држављана земаља високог миграцијског ризика преко ваздушних лука у БиХ

89. У вези са бројем лица, држављана земаља високог миграцијског ризика које су ушле/изашле у/из БиХ преко међународних ваздушних лука у 2005. години већина лица чији је улаз регистриран у извјештајном периоду су држављани Р Турске (10.911), Србије и Црне Горе (5.451), Либана (1.100), НР Кине (949).

⁸ Број обрађених случајева приказан у извјешћу за 2005. годину је мањи од стварног. Разлика је настала због накнадног уноса података почетком 2006. године за 2005. годину у оквиру Сектора за миграцију.

Као што се може видјети из слиједеће табеле, током 2005. године, уочљиво је повећање броја држављана Р Турске, НР Кине, ИР Иран, Сирије и Индије, а смањење броја држављана Либанона, Србије и Црне Горе.

Табела бр. 2.

рб	Држављанство	ТК Ваздушне ЛУКЕ УКУПНО 2004.			ТК Ваздушне ЛУКЕ УКУПНО 2005.		
		улаз	излаз	разлика	улаз	излаз	разлика
1	Арменија	34	33	1	34	34	0
2	Авганистан	4	6	-2	11	10	1
3	Алжир	45	54	-9	26	28	-2
4	Бангладеш	25	25	0	8	7	1
5	Кина	752	578	174	949	883	66
6	Индија	187	183	4	228	227	1
7	Иран	288	275	13	438	445	-7
8	Ирак	38	32	6	49	44	5
9	Либанон	2.109	2.187	-78	1.100	1.110	-10
10	Мароко	14	14	0	19	20	-1
11	Пакистан	137	109	28	101	95	6
12	Шри Ланка	10	10	0	10	11	-1
13	Румуњска	379	394	-15	414	396	18
14	Сирија	83	86	-3	157	153	4
15	Тунис	29	28	1	32	34	-2
16	Турска	7.718	7.504	214	10.911	10.888	23
17	ДЗ СиЦГ	5.749	5.487	262	5.451	5.549	-98
18	Зимбабве	0	0	0	1	1	0
УКУПНО		17.601	17.005	596	19.939	19.935	4

Извор: Гранична полиција БиХ (Извјештај о раду Граничне полиције БиХ, за 2005. годину)

90. Битно је примјетити да се потенцијални илегални имигранти из земаља високог миграцијског ризика у мањем броју одлучују на покушај уласка у БиХ преко ваздушних лука и наставак пута у земље одредишта. Ово се може објаснити усклађивањем процедура контроле са важећим прописима и међународним стандардима, као и предузиманим активностима на спрјечавању илегалне миграције од стране полицијских службеника Граничне полиције БиХ.⁹

Прелазак државне границе држављана земаља високог миграцијског ризика преко међународних ваздушних лука

91. Бројем **47.127** лица које су током 2006. године прешле границу БиХ из земаља високог миграцијског ризика преко међународних ваздушних лука у 2006. години евидентно је **повећање** за 7.253 лица или **18,19%** у односу на 2005. годину (39.874).

⁹ Извјештај о раду Граничне полиције БиХ за 2005. годину, страна 4

У извјештајном периоду евидентиран је улазак 23.672 лица, односно оних које су изашле из БиХ 23.455, тако да разлика улаза/излаза износи 217 лица или 0,92% од укупног броја евидентираних улазака.

Држављанства ових лица су:

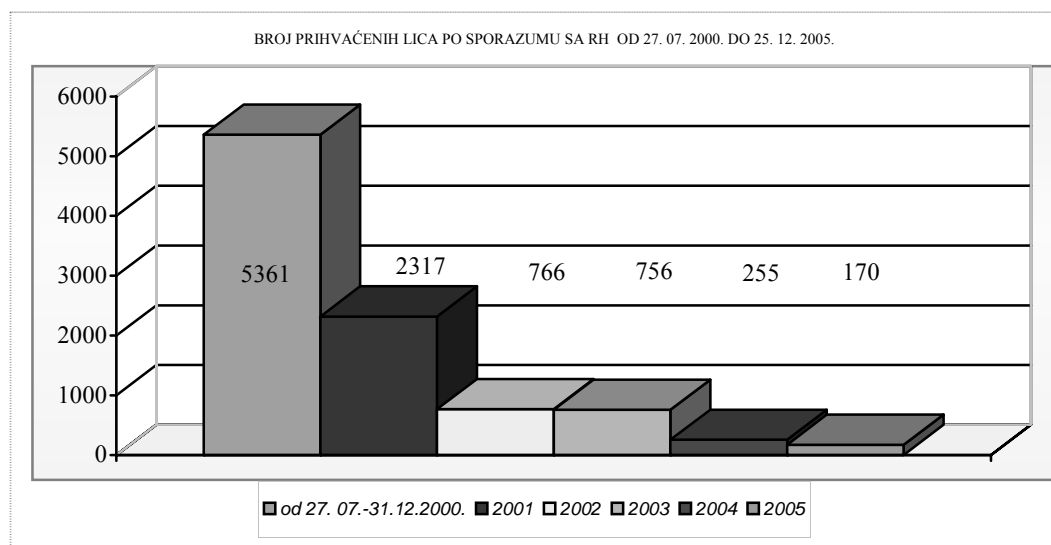
Р. Турске улаз – 14.219 лица, излаз – 13.932 лица, разлика +287 лица
 Индија улаз – 346 лица, излаз – 298 лица, разлика + 48 лица
 Арменија улаз – 124 лица, излаз – 100 лица, разлика + 24 лица.

Битно је истаћи да је та разлика код држављана других земаља незнатна или је негативна (више изишло, него ушло), тако да наведени показатељи показују да се међународне ваздушне луке у БиХ не користе као канали за илегалне миграције.

Прихват држављана трећих земаља по споразуму са Р. Хрватском

92. Као што је видљиво из сљедећег графика, такође је примјетан тренд опадања броја лица, илегалних миграната, која се прихваћају по споразуму са Р. Хрватском, приказан по годинама, од потписа споразума 27.07.2000. до 25.12.2005. године:

Графикон бр. 3.

93. Из наведеног се може закључити да су илегалне миграције стављене по контролу Граничне полиције БиХ, примјеном одговарајућих оперативно-тактичких мјера и радњи, побољшања секторског и обавјештајног рада, те стављања акцента на превентивни рад на заштити и контроли преласка државне границе као и поштравање визног режима и услова за улазак у БиХ у складу са важећим прописима, те досљедном примјеном Закона о кретању и боравку странаца и азилу.¹⁰

¹⁰ Ибид. страна 5

Визе издате од стране Граничне полиције БиХ на граничним прелазима

94. Битно је споменути и драстичан пад од 63,68% броја укупно издатих виза на граничним прелазима у току 2005. године, наспрам 2004. године, што је у потпуности оправдало предвиђена очекивања примјене електронског система за издавање виза. Упоредјујући статистичке податке, 51,49% виза је издато на граничним прелазима у баздушним лукама, док су остале визе издате на копненим граничним прилазима.

На основу података из 2004. и 2005. године, примјетан је повећан број издатих виза на граничним прилазима од 72,97% за држављане Албаније. Како су држављани Албаније редовно заступљени у прихвату лица из Хрватске, цијенимо да један број лица, право на улазак по основу визе злоупотребљава ради одласка у Р Хрватске и даље на Запад.¹¹

Лица депортована у и из БиХ

95. Јединице Граничне полиције БиХ су током 2005. године на граничним прелазима евидентирали 1.533 лица, држављана БиХ, које су по разним основама депортована у БиХ из западноевропских и других земаља, што је мање за 611 или 28,50% него у истом раздобљу 2004. године када је тај број износио 2.144. Од напријед наведеног броја депортованих лица у 2005. години, њих 792 или 51,67% је депортовано под пратњом полиције, а 741 лице или 48,33% без пратње.

96. Гранична полиција БиХ наводи као главне разлоге за депортацију сљедеће:

- илегалан боравак - 1.325 или 86,43%,
- извршење разних казних дјела - 52 или 3,39%,
- злоупотреба опојних средстава – 13 или 0,85% и
- остали разлози - 143 или 9,33%.

97. Највише држављана БиХ депортовано је из слиједећих земаља:

- Републике Хрватске - 426 или 27,79%,
- Савезне Републике Њемачке – 363 или 23,68%
- Краљевине Шведске – 210 или 13,70%
- Швајцарске – 108 или 7,04%
- Краљевине Данске – 67 или 4,37%
- Краљевине Норвешке – 57 или 3,72%
- Републике Француске – 55 или 3,59% и

---

¹¹ Ибид, страна 5

- Осталих земаља – 247 или 16,11%.¹²

Током 2005. године регистровано је 60 депортација страних држављана из БиХ, што је смањење за 22 или 26,83% у односу на исти период 2004.године, када је тај број био 82.

98. Као главне разлоге за депортацију Гранична полиција БиХ наводи следеће:

- илегалан прелазак државне границе - 51 или 85%, што је за 17 или 50% више него у истом раздобљу 2004.године,
- илегалан боравак у БиХ - 5 или 8,33%, што је за 40 или 88,89% мање него у истом раздобљу 2004.године,
- извршење казних дјела пљачке, крађе, преваре - 2 или 3,33%, док у прошлој години нису регистриране депортације из наведених разлога
- остали разлози - 2 или 3,33% , што је једнако броју регистраних странаца који су по овом основу депортирани из БиХ током 2004.године.¹³

Према подацима Граничне полиције БиХ у 2006. години, државну границу прешло је 48,540.884 лица, од чега у БиХ 24,754.788, а на излазу из БиХ 23,786.096 лица. Укупно је прешло државну границу превозним средствима (путничким моторним возилом, транспортним моторним возилом, аутобус, авион, возови и бродови) 17,241.267 лица. Одбијен је улазак за 7.829 странаца, а 1.289 лица спријечено је у илегалном преласку државне границе БиХ и 402 лица су лишена слободе по потрагама.

99. Гледано по броју депортованих странаца, предњаче држављани Србије и Црне Горе - 42 или 70%, што је у односу на 2004. годину смањење за 16 или 27,58%, затим Албаније - 11 или 18,33%, што је у односу на прошлу годину повећање за 3 или 37,5% и Р Хрватске - 7 или 11,67%, што је у односу на прошлу годину мање за 4 или 36,36%.¹⁴

Као главне разлоге за овакво стање ДГС наводи „непостојање установа специјализованих за прихват странаца који се, у складу са важећим прописима, требају ставити под контролу, као и неформирање Службе за послове са странцима“.¹⁵

Депортације, екстрадиције, репатријације, прихват и предаја лица по Споразуму са Р. Хрватском

Депортовани босанскохерцеговачки држављани у БиХ

100. У извјештајном периоду припадници Граничне полиције БиХ на граничним прелазима евидентирали су **1.350** лица, држављана БиХ која су по разним основама

¹² Ибид. страна 6

¹³ Ибид. страна 6

¹⁴ Ибид.

¹⁵ Ибид.

депортовани у БиХ из западноевропских и других земаља, што представља смањење за **11,9%** (183 лица) у односу на 2005. годину када је депортовано 1.533 држављана БиХ. Од наведеног броја под пратњом полиције депортирано је 737 а без пратње 613 лица.

Најчешћи разлози за депортацију држављана БиХ су:

- незаконит боравак и рад у трећим земљама 983 или 72,8 %
- почињена тешка казнена дјела (убиства, силовања, крађе, пљачке, пријеваре, проституција) 106 или 7,9%
- злоупотреба опојних средстава 27 или 2,00%
- остали разлози 232 или 17,2 %

Држављани БиХ депортовани су из 21 земље и то

- из Р. Хрватске .....507 лица	- из Аустрије .....63 лица
- из Њемачке.....234 лица	- из Швајцарске .....67 лица
- из Француске.....107 лица	- Из Холандије .....52 лица
- из Шведске.....89 лица	- из Италије .....39 лица
- из САД .....38 лица	- из осталих земаља..... 154 лица

Страни држављани депортовани из БиХ

101. Број страних држављана депортираних из БиХ у 2006. години је **95**, што представља повећање за **35,84%** (35 лица) у односу на 2005. годину (2005-60 особа).

Разлози за депортацију су:

илегалан прелазак државне границе	70 странаца или 73,68%
илегалан боравак у БиХ.....	12 странаца или 12,63%
извршење казних дјела.....	1 странац или 1,05%
злоупотреба опојних средстава	1 странац или 1,05%
остали разлози.....	11 странаца или 11,58%

Од наведеног броја депортованих лица под пратњом депортовано је 85 лица а без пратње 10 лица.

Страни држављани депортовани из БиХ имали су држављанство 16 земаља, од чега:

Албанија	35 лица	- Кина	2 лица
ДЗ СЦГ	21 лица	- Румунија	2 лица
ДЗ СЦГ/УНМИК	16 лица	- Словенија	1 лице
Хрватска	8 лица	- Турска	1 лице
Македонија	2 лица	- Француска	1 лице
Тунис	1 лица	- СЦГ и РХ	1 лице
РХ и Македонија	1 лица	- Мароко	1 лице
Молдавија	1 лица	- В.Британија	1 лице

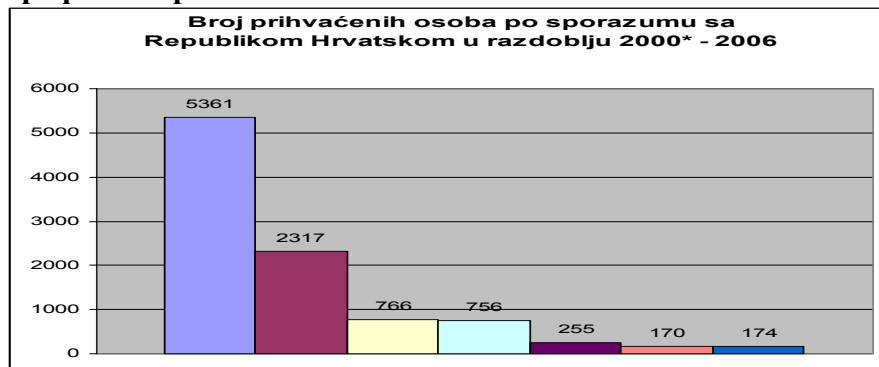
Прихват и предаја лица по Споразуму са Р. Хрватском

102. У извјештајном времену укупно је по Споразуму са Р. Хрватском прихваћено **363 лица**, од чега држављана БиХ **189**, страних држављана **174**, због незаконитог уласка и боравка у РХ, а који су на територију РХ ушле из БиХ.

Број странаца који су прихваћени по Споразуму са РХ (174) у односу на 2005. годину (170 лица) повећан за 4 лица или **2,35%**.

У слиједећем графикону приказан је број страних држављана прихваћених по споразуму о реадмисији са Р. Хрватском у периоду од 2000-2006. године:

Графикон бр. 4.

* Broj prihvaćenih lica (5361) iz 2000. godine se odnosi na period od 27.07. – 31.12. 2000. godine)

103. Број прихваћених странаца по држављанствима је слиједећи:

- ДЗ СиЦГ	74 лице или 42,53%	- Македоније	32 лица или 18,39%
- Албаније	31 лице или 17,82%	- Републике Турске	10 лица или 5,75 %
- Нигерија	1 лица или 0,57%	- ДЗСЦГ/УНМИК	26 лица или 14,94%

У 2006. години извршена је предаја из Босне и Херцеговине **14** странаца што је **повећање** за **1** странца у односу на 2005. годину када је извршена предаја 13 странаца.

Држављанства преданих лица су:

6 држављана Хрватске,
6 држављана ДЗСЦГ (један посједовао и двојно држављанство Р.Хрватске),
1 држављанин Македоније/Р.Хрватске
1 држављанин Словеније.

104. Број лица које су прихваћене из Р.Хрватске по закљученом Споразуму су приближно на истом нивоу као и прошле године, док структура држављанстава прихваћених лица остаје више-мање непромијењена.

Лица предате Међународној Организацији за Миграције (ИОМ) – репатријације

У извјештајном раздобљу ради добровољне репатријације у земљу поријекла или ранијег пребивалишта Међународној организацији за миграције (ИОМ) је предато укупно **54** лица, што је за 141 лице или за **72,30% мање** у односу на исто раздобље 2005. године (195 лица). Разлог за смањење је недостатак финансијских средстава у Организацији за Миграције (ИОМ), тако да од мјесеца јуна 2006. године Међународна

организација за миграције (ИОМ) није било у могућности у потпуности реализовати планирани програм помоћи Граничне полиције БиХ. Од наведеног броја у 52 случаја или 96,29% радило се о илегалним имигрантима, а у два случаја радило се о осталим разлозима.

Држављанство лица која су предана ИОМ-у:

ДЗ С и ЦГ	30	- Турска	3
Албанија	10	- Македонија.....	2
ДЗСЦГ/УНМИК.....	8	- Кина.....	1

Лица откривена у покушају илегалног преласка државне границе БиХ (2004. 2005. и 2006. г.)

105. Број лица у покушају илегалног преласка државне границе или након илегалног уласка у БиХ откривених у граничном појасу за 2005. годину износи 655 лица, што је за 220 или 25,14% мање у односу на исто раздобље прошле године, када је тај број износио 875. Од тога броја, 68,85% је ухваћено у покушају илегалног уласка, а 31,15% у покушају илегалног изласка из БиХ.¹⁶

Највише покушаја илегалног преласка државне границе регистровано је од лица држављана БиХ, Републике Србије и Републике Црне Горе, Р. Хрватске и држављана Републике Албаније и то на њеном западном дијелу (63,82%).¹⁷

Наредна табела садржи структуру лица по држављанству и мјесту откривања приликом покушаја илегалног преласка државне границе БиХ током 2004. и 2005. године:

Табела бр. 3.

РБ	ДРЖАВЉАНСТВО	2004.			2005.		
		ИЛ.УЛАЗА	ИЛ.ИЗЛАЗА	УКУПНО	ИЛ.УЛАЗА	ИЛ.ИЗЛАЗА	УКУПНО
1	АЛБАНИЈА	37	4	41	35	4	39
2	АУСТРИЈА	0	1	1	1	0	1
3	БАНГЛАДЕШ	-	-	-	4	0	4
4	БиХ	260	295	555	164	119	283
5	БРАЗИЛ	-	-	-	1	0	1
6	БУГАРСКА	4	1	5	1	0	1
7	ЧЕШКА	11	1	12	-	-	-
8	ДЗ СиЦГ	89	64	153	104	36	140
9	ХОЛАНДИЈА	1	0	1	-	-	-
10	ХРВАТСКА	43	21	64	106	23	129
11	ИРАК	-	-	-	6	0	6
12	ИЗРАЕЛ	2	1	3	-	-	-
13	КАМЕРУН	-	-	-	0	2	2
14	КИНА	1	8	9	1	0	1
15	МАЂАРСКА	4	0	4	-	-	-
16	МАКЕДОНИЈА	0	3	3	1	12	13

¹⁶ Ибид.

¹⁷ Извјештај о раду Граничне полиције БиХ за 2005. годину, страна 5

17	МЕКСИКО	0	2	2	-	-	-
18	ЊЕМАЧКА	-	-	-	2	0	2
19	ПОЉСКА	1	2	3	-	-	-
20	РУМУЊСКА	10	3	13	6	1	7
21	РУСКА ФЕДЕР.	0	1	1	-	-	-
22	СИНГАПУР	0	3	3	-	-	-
23	СЛОВАЧКА	-	-	-	0	1	1
24	СЛОВЕНИЈА	-	-	-	2	1	3
25	ТУРСКА	1	1	2	0	1	1
26	УНМИК				17	4	21
УКУПНО		464	411	875	451	204	655

Извор: Граничне полиције БиХ, Извјештај о раду Граничне полиције БиХ за 2005. годину

106. У 2006. години дошло је до повећања од **96.79%** броја лица (**1.289**) откривених у илегалном преласку државне границе (улаз и излаз) у односу на 2005. годину када је регистровано 655 лица.

Од укупно 800 лица откривених у покушају илегалног уласка у БиХ 483 лица су откривене на граничним прелазима, а 317 ван граничних прелаза. Анализом статистичких података евидентно је да је највећи број илегалних улазака у БиХ откривен на:

границе са Србијом (490 лица)
границе са Хрватском (247 лица) и
на границе са Црном Гором (63 лица).

У истом периоду откривено је 489 лица у покушају илегалног изласка из БиХ од чега на граничним прелазима 270, а ван граничних прелаза 219 лица. Највећи број илегалних изласака из БиХ евидентиран је на граници са:

Р. Хрватском (351 лица)
Србијом (132 лица) и са
Црном Гором (6 лица).

107. Лица откривена у илегалном преласку државне границе имале су држављанства 27 земаља. Највећи број лица које су откривене у илегалном преласку државне границе (улаз и излаз) су држављани БиХ (730 лица).

Страни држављани откривени у легалном преласку границе били су држављани:
ДЗСИЦГ ..... 256 лица   Македоније .....35 лица
Албаније .....89 лица   Румуније ..... 32 лица
Хрватске. .... 67 лица   Бугарске ..... 16 лица
Турске ..... 15 лица   ДЗЦГ/УНМИК ..... 15 лица итд. .

У односу на 2005 годину знатно је смањен број држављана Р. Хрватске (2005.-129, 2006.-67), Ирака (2005.-6, 2006.-0), Бангладеша (2005.-4, 2006.-1) и УНМИКА-а (2005.-21, 2006.-15), док је број држављана свих осталих земаља који су ухваћени у илегалном преласку државне границе знатно већи.

Изнесен статистички подаци који се односе на илегалне уласке и изласке из БиХ, држављанство лица откривених у илегалном преласку државне границе, као и регистровани илегални преласци са сусједним земљама јасно указују да се територија БиХ и даље користи као транзитно подручје за илегалне миграције од истока према западу. Наиме, највећи број покушаја илегалних улазака у БиХ регистрован је на источној граници на подручју граничног дијела општина између Вишеграда и Требиња. Највећи број покушаја илегалних излазака регистрован је на западној граници у подручју граничног дијела општина Груде, Бихаћ и Велика Кладуша.

Откривена фалсификована документа

108. Припадници Гранична полиција БиХ у 2005. години извршили су привремено одузимање укупно 334 документа за која се сумња да су фалсификовани, што је смањење од око 27% у односу на исто раздобље прошле године, када су одузета 458 документа.

Из сљедећих табела видљиво је значајно смањење укупног броја регистрованих случајева осим броја одузетих боравишних дозвола и документа у категорији осталих, те однос укупног броја откривених фалсификованих документа, током 2005. године као и у истом периоду 2004. године, из чега је видљиво да је највећи број документа из БиХ, Србије и Црне Горе, Њемачке, Хрватске и Италије, затим Македоније, Словеније, Турске и Аустрије:

Tabela br. 4.

ВРСТА ДОКУМЕНТА	УКУПАН БРОЈ		
	2005	2004	+ - % у 2005
Пасош	65	81	-19%
Сааобараћајна дозвола	45	49	-8%
Возачка дозвола	42	57	-26%
лична карта	20	35	-43%
Виза	11	12	-9%
Дозвола боравка	8	5	+60%
Пуномоћ за возило	6	20	-70%
Путни лист	2	4	-50%
Осигурање за возило	52	115	-55%
Остало	83	80	+4%
Укупно	334	458	-27 %

Извор: Гранична полиција БиХ, Извјештај о раду Граничне полиције БиХ за 2005. годину

Табела бр. 5.

ДРЖАВА	2005	2004
БИХ	145	150
СиЦГ	71	90
ЊЕМАЧКА	29	66
ХРВАТСКА	19	28
ИТАЛИЈА	15	27
СЛОВЕНИЈА	13	14
АУСТРИЈА	11	19
ТУРСКА	7	8
ЧЕШКА	7	1
МАКЕДОНИЈА	5	22
ОСТАЛЕ	12	33

Извор: Гранична полиција БиХ (Извјештај о раду Граничне полиције БиХ за 2005. годину)

Кривотворена документа

109. Током 2006. године припадници Граничне полиције БиХ су извршили привремено одузимање укупно **434** документа за који се сумња да су кривотворени што је **повећање** од **29,94%** у односу на исто раздобље прошле године када су одузета 334 документа. Као посљедица привременог одузимања ових документа регистрирано је 280 кривичних дјела «кривотворење исправе» што је за 20% мање у односу на исто раздобље 2005. године када је регистровано 350 казних дјела.

Са једне стране регистровано је повећање укупног броја одузетих документа за које се сумња да су кривотворени, а са друге стране смањење броја регистрованих кривичних дјела из ове области. Наведена разлика у броју откривених документа (434) и броја регистрованих казних дјела (280) резултат је: примјене ИЦАО стандарда, нађених више документа код једног лица, уступању предмета мјеродавним органима и сл.

Број привремено одузетих докумената, по врстама релевантним за ову област, је сљедећи:

Табела бр. 6.

ВРСТА	Број докумената		+/- %
	2005. година	2006. година	
Пасош	65	84	+29.23%
Лична карта	20	20	0
Виза	11	20	+81.81%
Дозвола боравка	8	17	+112.5%
Путни лист	2	0	-

Примјетно је да је укупан број привремено одузетих кривотворених пасоша, дозвола боравка и виза знатно већи у односу на прошлу годину, што представља позитиван тренд у смислу учинка рада припадника Граничне полиције БиХ.

Трговина људима

110. На основу података служби за провођење закона и тужилаштва у току 2006. године пријављена су 34 починоца кривична дјела трговине људима и слична кривична дјела против 77 лица. У два случаја поднешена су пријаве кривичних дјела трговине људима у вези са чланом 250 Кривичног закона БиХ (организовани криминал).

У току 2006. године тужилаштва су водила укупно 90 истрага у вези са дјелом трговине људима и сличним кривичним дјелима. Од укупног броја, у току 2006. године наређено је провођење 42 истраге док је настављено са радом на 48 истраге из претходне године. Донешено је 14 наредби о непровођењу истраге, а 13 истрага је обустављено.

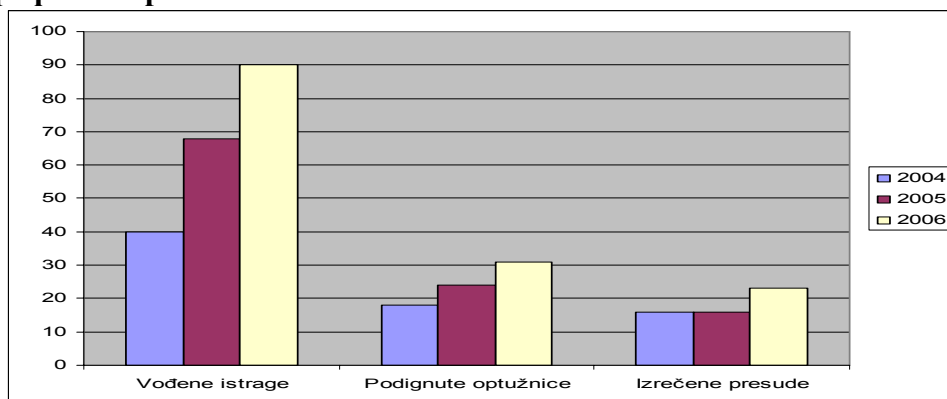
У току извјештајног периода подигнута је 31 оптужница, а судови су потврдили 33 оптужнице (двје оптужнице које су подигнуте у 2005. години су потврђене у 2006. години). Судови су изrekli првостепене пресуде против 30 лица, од чега су 23 осуђујуће. По споразуму о кривњи осуђено је 10 лица, од чега 1 условна, 2 новчане и 7 казни затвора. Без споразума о кривњи осуђено је 13 лица, од чега 2 условне и казни затвора 11, одбијених 3 и 4 ослобођена. Против првостепених пресуда уложено је 12 жалби.

111. Број идентификованих жртава трговине људима у 2005. години по полицијским извјештајима је био 54, а у 2006. години 42. Истовремено запажа се да је у 2006. години у раду било више истрага и то 90 (покренуто нових 42 а укупно са неријешеним 48 истрага из претходног периода, што је повећање у односу на 2005. годину, када је било у раду укупно 68 истрага (37 покренутих истрага у 2005. години и 31 истрага настављена из претходне, 2004. године). Такође, у 2006. години подигнута је 31 оптужница, а на суду су потврђене 32, а у 2005. години било је подигнуто 24 оптужнице, док су судови потврдили 26 оптужница.

На слиједећем графикону приказан је однос броја вођених истрага, подигнутих оптужница и изречених првостепених пресуда за лица која су починила кривично дјело трговине људима и слична кривична дјела:

Графикон бр. 5.

112. Цијенећи по омјеру изречених затворских казни у односу на условне и новчане казне може се закључити да је дошло до поштравања казнене политике. Тако је по основу споразума о кривњи за 7 пресуђених лица изречена затворска казна, а без споразума о кривњи казна затвора је изречена за 11 лица. Новчане казне су изречене само за 2 лица и то по постигнутом споразуму о кривњи. У односу на укупан број пресуђених лица, за 3 лица су донешене одбијајуће пресуде, а 4 лица су ослобођена. На примљене првостепене пресуде из 2006. године, уложене су 23 жалбе, од чега је против 12 лица уложио тужилац а 11 жалби су уложили оптужени. Рјешавајући по овим жалбама, другостепени суд је донио укупно 17 правоснажних пресуда од чега је за 10 лица изречена затворска казна, за 2 лица условна осуда. За 1 лице изречена је новчана казна, док је за 3 лица донешена одбијајућа пресуда а једно лице је ослобођено. Број осуђених лица која су ступила на издржавање казне 9, док 8 правоснажно осуђених лица чека на издржавање казне.

У слиједећој табели приказана је структура кривичних дјела трговине људима и сличних кривичних дјела, те међусобни однос за 2005. и 2006. годину:

Табела бр. 7.

Кривично дјело	Број пријављених кривичних дјела		Број пријављених лица		Број жртава	
	2005	2006	2005	2006	2005	2006
Заснивање ропског односа члан 185. КЗ БиХ	-	2	-	2	-	1
Трговина људима члан 186. КЗ БиХ	15	17 ¹⁸	35	45	27	23
Међународно врбовање ради проституције члан 187. КЗ БиХ	-	3	-	9	-	3
члан 188. КЗ БиХ	3	2	3	6	3	5
Навођење на проституцију члан 210. КЗ ФБиХ	10	8	10	13	14	8
Трговина људима ради						

¹⁸ У четри случаја су непознати извршитељи.

вршења проституције Члан 198. КЗ РС	6	1	8	1	6	2
Навођење на проституцију члан 207. КЗ Брчко Дистрикта БиХ	1	1	2	1	3	1
Искориштавање дјетета ради порнографије члан 208. КЗ Брчко Дистрикта БиХ	1	-	1	-	1	-
УКУПНО	36	34	59	77	54	43

Неки аспекти илегалних миграција у БиХ

113. Дана 02.03.2005. године у Бањој Луци су пронађена два држављанина Кине с илегалним боравком. Исти нису посједовали важеће визе за боравак у БиХ, а нису поднијели захтјев за издавање одобрења привременог боравака надлежном Одсјеку за странце, а 25.08.2005. године инспектори Одсјека за странце ЦЈБ Бања Лука су пронашли у Приједору једну држављанку Кине без важеће путне исправе. Мотив доласка у БиХ држављана Кине је економске природе са циљем останка у БиХ, или одласка у земље Западне Европе ради запослења. У наведеним случајевима донесена су рјешења о протјеривању страних држављана са територије БиХ.

114. Из наведених показатеља видљиво је да су припадници полиције МУП-а РС открили и пресјекли више међународних канала пребацивања илегалних миграната. У посматраном периоду **на подручју РС откривено је укупно 83** илегална мигранта од чега су **39** држављани Албаније, **33** држављани СиЦГ, **6** држављани Ирака, **3** држављани Кине и **2** држављана Камеруна. Анализом предметне проблематике закључујемо да је РС односно БиХ, постала једна од главних транзитних центара за илегално пребацивање држављана високо миграционих земаља према земљама Западне Европе, и да су ефикасним радом припадника полиције МУП-а РС постигнути запажени резултати у циљу спречавања и сузбијања илегалне миграције на овим просторима.

115. Према статистичким подацима достављеним од надлежних органа Брчко Дистрикта БиХ констатовано је слjedeће:

- у времену од 30.06.2003. – 31.12.2006. године на овом подручју издато је 1.332 радне дозволе,
- у наведеном периоду на територији Брчко Дистрикта БиХ укупно је пријављено 11.730 боравака страних држављана. Од тога броја одобрено је привремени боравак до годину дана за 1.363 страна држављана, а одбијен стални боравак за 39 страна држављана,
- дат је преглед броја ученика који су похађали средње и друге школе, са укупно 62 ученика.

Прилог: табеле бр. 2., 3. и 4.

Према подацима Републичког завода за статистику РС-а дат је преглед квалификоване структуре страним радницима којима су издате радне дозволе за занимања од квалификованих радника до факултетски образованих и виших титула за 2006. годину по филијалама.

Прилог: табеле бр. 5., 5а. одобрени привремени боравак по разним основама рада, 5б одобрени стални боравак по разним основама рада

б) Тренутна ситуација у вези са практичном примјеном Конвенције 2003-2006

116. С обзиром да је полиција по природи свог посла више усмјерана на праћење илегалних него легалних миграција, и с обзиром да БиХ на извјестан начин представља веома интересантно транзитно подручје на путу према Западној Европи за бројне мигранте, навест ћемо неке информације у вези с тим. У поређењу са 2000. годином, када је проблематика илегалних миграција имала своју кулминацију на простору БиХ (процјењује се да је те године око 50.000 миграната прешло преко БиХ), или у поређењу са 2001. године када је значајно смањен број илегалних прелазака државне границе БиХ, евидентно је по показатељима полиције да је у 2002. години настављен тренд смањења ових деликата и укупни обим илегалне миграције у 2005. години је по неким параметрима (првенствено по броју депортованих миграната из сусједне Хрватске) сада на нивоу мањем и од оног из 2002. године. Међутим, то нипошто не значи да је проблем илегалних миграција скоро ријешен, већ напротив илегалне миграције преко БиХ се и даље настављају и сигурно ће трајати у блиској будућности, представљајући посебан безбједоносни проблем.

117. У структури миграната (а углавном се ради о економским мигрантима) у 2000. години преовладавали су ирански држављани, у 2001. години турски држављани, у посљедње године највише је миграната албанске националности првенствено из Косова и нешто мање Македоније и Албаније. Константно су актуелне али у мањој мјери и држављани Бангладеша, Пакистана и посебно Кине. За Кинезе је карактеристично да један број њих краће или дуже вријеме остаје и на подручје БиХ, гдје се баве легалном и илегалном продајом кинеске робе. Индијци, Пакистанци и Кинези у БиХ често су долазили авионом, углавном, на сарајевски аеродром (баш као што су то радили ирански мигранти 2000. године), са уредним визама које су добивали у амбасадама и конзуларним представништвима БиХ, а по основу (сумирања) гарантних писама.

118. Доласком у БиХ, илегалне мигранте преузимају организоване групе које и посредују око илегалног пребацивања, обезбјеђују преноћиште и даље пребацивање миграната. Било је и случајева обезбјеђивања тзв. „шенген“ виза преко амбасада појединих држава ЕУ (Грчка), а на основу којих су мигранти улазили у земље Западне Европе.

Албански мигранти са Косова и Македоније у БиХ у последње вријеме улазе углавном илегално из Србије или Црне Горе, а из БиХ организованим каналима се преко Хрватске и Словеније пребацују најчешће у Италију и друге европске земље. Цијене за пребацивање албанских миграната до Италије се обично крећу од 1.000 - 3.000 еура. За огромну већину миграната Хрватска је слjedeћа земља која се на путу из БиХ треба проћи, а Немачка дефинитивно најпожељнија земља за многе мигранте.

119. Министарства унутрашњих послова и даље се суочавају са бројним проблемима у вези са овом линијом рада:

- отежана идентификација миграната с обзиром на непосједовање било каквих идентификационих докумената,
- језичке баријере и дефицитарност преводилаца за језике мањина,
- присуство миграната као оштећених у разним кривичним дјелима и прекршајима којом приликом се понекад крше њихова основна људска права а што им осим бх. држављана неријетко чине организатори кријумчарења који су њиховог поријекла,
- непостојање прихватног центра за илегалне мигранте (само неки од њих који се добровољно желе вратити у земљу поријекла буду обухваћени програмом ИОМ-а и репатрирани), итд.

120. У последње три године суочени смо са нешто већим (илегалним) мигрирањем држављана БиХ (посебно са подручја Тузланског кантона) у земље ЗЕ, при чему је Француска била најчешће одредиште гдје су наши држављани углавном тражили азил. Активностима Граничне полиције БиХ и полиције ове мреже за кријумчарење наших држављана у значајној мјери су разбијене.

У структури пријављених лица за извршење кривичног дјела „Кријумчарење људи“ највише је бх држављана, иако кријумчарење страних држављана преко БиХ превалира у укупној маси кријумчарења људи преко БиХ, као што је и организатора кријумчарења који дјелује на територији БиХ а чије је поријекло ван БиХ (Косово и Турска) више него домицилних организатора кријумчарења. Овдје је битно напоменути да су са заживљавањем Тужилаштва и Суда БиХ, као и са добивањем нове инкриминације

„Кријумчарење људи“ у Кривичном закону БиХ, који је усклађен са Палермо протоколом о кријумчарењу људи и од септембра прошле године додатно побољшава, створене су добре претпоставке за кривични прогон кријумчарења људима и њихових сарадника у БиХ. Годишње се подносе десетине кривичних пријава – извјештаја о почињеном кривичном дјелу кријумчарења људи и то углавном од Граничне полиције БиХ, а занимљиво је поменути да је полиција у ФБиХ до сада евидентирала свега један случај који је указао на трговину људима у сврхе радне експлоатације, односно на заснивање ропског односа, којом приликом је оштећени био мигрант са Косова који је радио у буреџиници свог земљака у Горажду, али тај предмет није процесуиран код Суда БиХ, због недостатка доказа.

121. Процјењујемо да ће након што Министарство безбиједности БиХ у цијелости преузме имиграцијску проблематику у своју надлежност (преузимањем Одјељења за странце из садашњих КМУП-ова и ЦЈБ-а) и након што се дође до информатичког увезивања компатибилног са CIPS пројектом, доћи до побољшања стања на овом плану и ефикасније примјене постојећих и доношења нових подзаконских прописа из ове области. Осим тога, с обзиром да се под ингеренцијама Министарства безбиједности БиХ већ налази Гранична полиција, то значи да ће у будућности Министарство безбиједности БиХ моћи располагати цјеловитим подацима о овој проблематици, и систематски, студиозно и у цијелости истраживати ову проблематику, што сада није случај. Такође, истичемо неопходност још већег укључивања наше државе у међународну сарадњу у борби против илегалних миграција, при чему SECI Центар у Букурешту треба заузимати важно мјесто.

122. Као посебан проблем који је посљедњих година у БиХ додатно усложио поступање на овој проблематици наводимо непостојање реадмисијског споразума са СиЦГ, јер се нису могла враћати лица која су депортирана из Хрватске а илегално су прешла из Србије или Црне Горе у БиХ, што подразумијева да се на омогућавању и олакшавању овог прихвата посебно са Србијом треба што прије радити.

ц) Информације о мјерама које је БиХ предузела за просљеђивање и промовисање Конвенције и сарадње са цивилним друштвом како би се промовисала и поштивала права садржана у Конвенцији.

123. Полиција на подручју читаве БиХ, у посљедње три године остварује пуну сарадњу са уредом ИОМ-а БиХ у Сарајеву у погледу збрињавања нерегулисаних миграната и њиховог добровољног повратка у матичне земље, при чему службеници ИОМ-а у

провођењу свог програма придају велику важност поштивању њихових људских права. Сарадња је добра и са великим бројем NVO, које дјелују и раде у БиХ, посебно оне које су укључене у борбу против трговине људима.

Б. Други дио ИНФОРМАЦИЈЕ У ВЕЗИ СА ПОЈЕДИНИМ ЧЛАНОВИМА КОНВЕНЦИЈЕ

а) ОПШТА НАЧЕЛА

124. Устав БиХ, уставни ентитета и Статут Брчко Дистрикта БиХ, у својим одредбама прописују забрану свих видова дискриминације и у њих су уграђени ставови важеће Међународне конвенције који су апострофирани у Преамбули наведене Конвенције. Закон о кретању и боравку странаца и азилу у члан 6. прописује забрану дискриминације, и посебно се наглашава: „Према странцима се не смију испољавати дискриминација по било којим основама, укључујући пол, расу, боју коже, језик, вјероисповијест, политичке и друге ставове, национално и социјално поријекло, припадност националној мањини, имовински статус, доб, психичку или физичку инвалидност, статус који се стиче рођењем или неки други статус“.

Право на ефикасан правни лијек предвиђено је у више одредаба Закона о кретању и боравку странаца и азилу, а посебно наводимо члан 8. став 2. гдје су прописана права у поступку пред државним органима: „У свим фазама поступка странци ће бити обавијештени о правима и обавезама које проистичу из овог Закона, о праву на жалбу, о свим евентуалним потраживањима за накнаду штете, као и о свим потребним условима за остваривање њихових права.“

125. Издавање радних дозвола страним држављанима прописано је одредбама закона о раду на нивоу ентитета и Брчко Дистрикта БиХ, те законима о кретању, боравку странаца и законима о запошљавању странаца (и лица без држављанства). Радне дозволе се према важећим законодавствима издају на ограничено вријеме, најдуже за једну годину, с могућношћу продужавања.

126. БиХ је у уставним и законским оквирима обезбиједила да сви њени, а и страни држављани који испуњавају услове за боравак на њеној територији, без икаквог разликовања и дискриминације, имају сва права. Уставом БиХ, чланом ИИ, став 4., дефинисано је да је уживање свих права и слобода, предвиђених у овом члану и у међународним споразумима наведеним у Уставу, обезбијеђено свим лицима у БиХ, без дискриминације по било ком основу. Уставом су утврђене и посебне гаранције и

механизми за остваривање права и слобода, при чему се утврђује да не смије доћи до дискриминације међу грађанима БиХ у оба ентитета по било коме основу или својству. У контексту наведених одредаба Устава, законодавством у БиХ, као и у оба њена ентитета и Брчко Дистрикту БиХ, обезбијеђено је сваком лицу чија су права и слободе повријеђене, право на жалбу, укључујући и случајеве када повреду чине лица при вршењу службених дужности (члан 83. Конвенције).

Недискриминација

127. Поштујући права свих радника миграната и чланова њихових породица, без обзира на расу, пол, језик, религију, увјерење, политичко или друго мишљење, национално, етничко или социјално поријекло, држављанство, доб, економски положај, имовину, брачно стање или други статус, БиХ је на том плану учинила велики помак, јер је Уставом БиХ, уставима ентитета и Статутом Брчко Дистрикта БиХ обезбијеђено свим лицима да без дискриминације уживају сва права и слободе. Тим документима дате су посебне гаранције и механизми за заштиту људских права и основних слобода свим грађанима БиХ. Те гаранције, уз додатну законску регулативу, односе се и на једнака права и слободе странаца који бораве и раде на територији БиХ.

Право на ефикасан правни лијек

128. Свака држава чланица ове конвенције, дужна је обезбиједити сваком лицу чија су права повријеђена, ефикасан правни лијек, па и у случају када је то кршење почињено од стране лица у вршењу службене дужности. Одговарајућим одредбама Закона о кретању и боравку странаца и азилу прописани су правни лијекови, и то у одређеним случајевима право на жалбу, а у другим случајевима право покретања тужбе путем управног спора пред Судом БиХ. Правни лијекови најчешће се користе због одбијања захтјева о уласку страних лица у земљу, одбијање захтјева за одобрење боравка по разним основама, одбијање захтјева за азил, отказу боравка и др. Против наведених одлука, у појединим случајевима, страни држављанин-радник има право жалбе Министарству безбиједности БиХ у року од 15 дана од дана пријема (виша инстанца), уз пружање свих облика правне помоћи. Важно је указати да подносилац жалбе по било ком питању не може бити протјеран, нити присилно удаљен из земље док не протекне жалбени рок, односно док надлежни орган не донесе коначно рјешење по жалби. То је посебно апострофирано одговарајућим одредбама поменутог Закона, који регулише начин присилног удаљавања странаца из земље, по службеној дужности. Закључак о дозволи извршења доноси се без одлагања, а најкасније у року од седам дана од дана када је рјешење постало извршно. Закључком се одређује начин, вријеме и мјесто извршења рјешења, а жалба не одлаже извршење рјешења. У случајевима када је страна

лице стављено под надзор, одредбом члана 70. наведеног Закона прописано је да странац може уложити жалбу Министарству безбиједности БиХ у року од три дана од дана пријема рјешења. Министарство безбиједности БиХ дужно је донијети одлуку по жалби у року од седам дана од дана пријема жалбе.

Обавеза провођења Конвенције

129. Сходно одредбама Конвенције, БиХ је усвојила одговарајуће законе и друге правне акте који регулишу област страних радника миграната и чланова њихових породица. Ту су, прије свих, Закон о кретању и боравку странаца и азилу, закони о запошљавању странаца који су донесени на ентитетским нивоима, као и низ подзаконских аката потребних за провођење тих закона. Ову област третирају и кривични закони донесени како на нивоу државе тако и на нивоима ентитета и Брчко Дистрикта БиХ. Поступак остваривања права и извршавања обавеза страних држављана утврђен је законима о управном поступку и законима о управном спору.

б) ТРЕЋИ ДИО КОНВЕНЦИЈЕ: Људска права свих радника миграната и чланова њихових породица

130. Заштита права и слобода странаца примјењује се у истој мјери као и за држављане БиХ. Ово питање регулисано је Законом о кретању и боравку странаца и азилу БиХ. Сходно члану 6. овог Закона, према странцима се не смије испољавати дискриминација по било ком основу. Странац којем је одобрен боравак из хуманитарних разлога, сходно члану 35. овог Закона, има право на рад и омогућено му је образовање, здравствена и социјална заштита под истим условима као и за држављане БиХ. Према законодавству БиХ странци не могу бити изложени мучењу или другом окрутном и нехуманом или деградирајућем третману или кажњавању, нити могу бити у ропству или сужањском статусу. Према наведеном Закону, странцу се може ускратити улазак и боравак, само ако није испунио потребне услове како то прописује Закон. Против таквих негативних одлука странцу је дозвољена жалба, која се подноси Министарству безбиједности БиХ.

131. Према законодавству БиХ, странци, буду ли на законит начин лишени слободе, морају бити третирани на хуман начин и уз поштовање достојанства њихове личности. Страна лица не могу бити затварана због неиспуњавања уговорних обавеза, имају право једнаке обавезе и права пред судовима и право на једнако и правично суђење пред компетентним, независним и непристрасним судом успостављеним по закону у случајевима било каквих кривичних оптужби и права и обавеза у процесу. Странци су

заштићени од произвољног и незаконитог мијешања у њихову приватност, породицу, дом или преписку, имају право на слободу мисли, савјести или религије и право на слободу мишљења и исказивања истог. Имају право на мирно окупљање и слободу удруживања, имају право уживати властиту културу, практиковати и промовисати властиту религију, користити властити језик, право на склапање брака и др. Дјеца странаца уживају посебну правну заштиту коју захтијева њихов статус малолетника. Према законодавство БиХ, наведена права странаца могу се ограничити само на законит начин који је прецизиран Законом о кретању и боравку странаца и азилу. Овим Законом загарантована су и права у поступцима пред државним органима, што је дефинисано одредбама члана 8., а односи се на обавезу органа да странца обавијесте о правима и обавезама која проистичу из Закона, о праву на жалбу и праву на вођење поступка на матерњем језику странца. Странцима је, у складу са чланом 5. Закона о кретању и боравку странаца и азилу, загарантована слобода кретања и слобода избора мјеста свог боравка.

Странци са статусом избјеглица имају право боравити у БиХ. У ту сврху им се издаје одобрење боравка за избјеглице и у том времену им је омогућено право на рад, образовање, здравствену и социјалну заштиту, под истим условима као и за држављане БиХ. Странац не може бити протјеран нити присилно удаљен из БиХ прије правоснажности рјешења о престанку важења азила из члана 76. поменутог Закона.

Странци према законодавству БиХ слободно располажу својим зарадама, уштеђевинама и имовином.

Слобода да се напусти било која држава, укључујући и државу поријекла, и да се у њу врати.

132. Слобода да се напусти било која држава, укључујући и државу поријекла и да се у њу врати, предвиђено је чланом 8. Конвенције и примјењује се кроз поједине чланове Закона о кретању и боравку странаца и азилу БиХ.

133. Странци који бораве у БиХ, под условима које одређује поменути Закон, уживају право на слободно кретање унутар земље и слободан избор мјеста свог боравка, ако није другачије одређено овим или другим посебним законом.

134. Одредбама чланова наведеног Закона (од 9-26.) регилисана су права странаца у погледу уласка и изласка у било коју државу укључујући и државу поријекла.

За вријеме свог боравка на територији БиХ, странци морају посједовати документе у сврху доказивања и потврде свог идентитета и права на улазак и боравак у БиХ, те их показати надлежном органу (Члан 9. Закона - доказ идентитета).

135. Странци могу прећи границу БиХ само на граничним мјестима отвореним за међународни саобраћај или на мјестима намијењеним за саобраћај између двије државе, осим ако споразумима између БиХ и сусједних држава није другачије одређено (члан 10. Закона - прелазак границе).

136. Странац који жели ући или изаћи из БиХ подвргава се контроли од стране службеног лица овлаштеног за контролу преласка државне границе, а дужан је контроли подвргнути и свој пртљаг и превозно средство.

Дужност је странца који жели ући или изаћи из БиХ да тачно и потпуно одговори на сва питања и преда сву документацију на захтјев лица из става 2. овог члана, те да попуни и додатне упитнике, уколико то службено лице од њега тражи.

137. Странцу може бити одобрен улазак у БиХ (члан 11. Закона - општи услови за улазак) ако испуњава следеће услове:

да посједује важећу путну исправу или други документ на основу одлуке Савјета министара БиХ,

да посједује важећу визу за улазак, боравак или прелазак преко територије БиХ, односно одобрење боравка прописано овим Законом,

да посједује средства за издржавање за улазак, боравак и излазак из земље, укључујући средства за здравствену заштиту, прописане чланом 14. овог Закона,

да има улазну визу сусједне државе у коју путује или преко чије територије наставља путовање, уколико је виза потребна,

да му није изречена мјера протјеривања, отказа боравка или забрана уласка на територију БиХ, у вријеме трајања изречене мјере,

да његово присуство на територији БиХ не представља пријетњу националној безбједности, правном поретку и јавном реду БиХ.

138. Савјет министара БиХ може прописати посебне услове за улазак странца, када то захитјевају разлози заштите националне безбједности и правног поретка БиХ, или други разлози који проистичу из међународних обавеза.

Странцу се може одобрити улазак и када не испуњава услове из члана 11. тачка а) и б) овог Закона, ако је тако прописано међународним уговором у којем је БиХ уговорна страна, или посебним прописом Савјета министара БиХ (члан 12. Закона - улазак под посебним условима).

139. Савјет министара БиХ, на приједлог Министарства безбједности БиХ и МИП-а, одређују државе чијим грађанима није потребна виза за улазак у БиХ (у даљем тексту: земље безвизног режима), као и државе чији грађани могу ући у БиХ са другом путном исправом осим пасоша. Савјета министара БиХ је такође, надлежан да ослободи од прибављања визе лица којима су друге земље признале статус избјеглице у складу са Конвенцијом о правима избјеглица из 1951. године (члан 13. Закона - ослобађање од обавезе прибављања визе).

140. Странци који су, у складу са овим Законом, ослобођени прибављања визе за улазак на територију БиХ имају право на боравак у земљи (у даљем тексту: безвизни боравак) у трајању до 3 мјесеца, уколико краћи рок није одређен међународним уговором у којем је БиХ уговорна страна или посебним прописом Савјета министара БиХ, донесеним у складу са чланом 12. овог Закона.

Странци немају обавезу прибављања виза за улазак у БиХ, ако у пасошу имају наљепницу одобрења привременог или сталног боравка, за вријеме важења тог одобрења.

141. Постојање средстава за издржавање странца из члана 11. став 1. тачка ц) доказује се на један од следећих начина:

- а) посједовањем готовог новца у домаћој или странској конвертибилној валути,
- б) посједовањем видова без готовинског плаћања прихваћених од банкарског система БиХ, као и гаранције банке из БиХ која признаје безготовинске видове плаћања које странац посједује,
- ц) гарантним писмом или позивом,
- д) презентовањем доказа о смјештају уплаћеном посредством туристичке агенције, или
- е) посједовањем других средстава (непокретне имовине у БиХ на основу које је могуће обезбједити средства за издржавање приликом боравка у БиХ, средстава по основу директних страних улагања, производно техничке сарадње и кооперације, и тд.).

142. Гарантно писмо за улазак странца у БиХ може издати држављанин БиХ или странац којем је одобрен стални боравак у БиХ. Гарантно писмо може да буде прихваћено као потврда о посједовању средстава за издржавање ако садржи изјаву да издавалац гарантног писма на себе преузима обавезу да обезбиједи смјештај, покрије трошкове лијечења, обезбиједи издржавање и друге трошкове који могу бити проузроковани боравком странца у БиХ као и трошкове изласка странца из БиХ (члан 15. Закона - гарантно писмо).

143. Потврда (гаранција) из претходног става мора бити овјерена од стране надлежног органа управе и организационе јединице Министарства безбједности БиХ по мјесту пребивалишта, односно пословног сједишта даваоца гаранције.

Позив је облик гарантног писма (гаранције) којим домаће или странско правно лице, регистровано у БиХ позива у пословну посјету, у одређеном временском интервалу, страног партнера.

Позив садржи изјаву о измирењу трошкова у смислу члана 15. овог Закона.

Позив мора бити овјерен од Привредне коморе БиХ и од надлежног органа управе и организационе јединице Министарства безбједности БиХ по пословном сједишту даваоца гаранције (члан 16. Закона).

144. Странцу који жели да уђе у БиХ са циљем да ради или да обавља друге профитабилне дјелатности подложне опорезивању може се одобрити улазак ако има дозволу за рад или други еквивалент, издат од надлежног органа управе, а у складу са посебним прописима који регулишу област запошљавања, банкарску, инвестициону или политику директних страних улагања, као и пословно-техничку сарадњу, производњу и кооперацију (члан 17. Закона - радна дозвола).

Сматра се да странац који посједује дозволу за рад задовољава услове који се односе на посједовање средстава за издржавање.

145. Визе издају дипломатско-конзуларна представништва (ДКП) БиХ. Захтјев за издавање визе подноси се унапријед и лично. Захтјев за издавање визе може се из изузетних разлога, које ће подзаконским актом прописати Министарство иностраних послова БиХ, поднијети прије уласка у БиХ, на граници, а о њему, на препоруку овог Министарства, одлучује организациона јединица министарства надлежна за контролу преласка државне границе.

Изузетно од одредбе претходног става, организациона јединица Министарства безбиједности БиХ наложна за контролу преласка државне границе може самостално, по потреби, издати визу странцу ради транзита преко територије БиХ (члан 24. Закона - издавање визе).

146. Одлуку о продужењу визе и издавање визе, у смислу члана 23. став 5. и 6. овог Закона, доноси и врши Министарство иностраних послова БиХ у сједишту.

Против одлуке којом је ријешено о захтјеву за издавање (продужење) визе жалба није дозвољена, а одлука се не мора образложити.

147. Виза ће бити поништена ако се накнадно утврди да је издата противно условима прописаним овим Законом (члан 23. став 2. и члан 25. став 2.).

Виза се поништава на основу правоснажне судске одлуке или на основу рјешења о поништењу визе, које доноси Министарство иностраних послова БиХ у сједишту.

Визу поништава орган који је донио одлуку о поништењу, односно надлежна организациона јединица Министарства безбиједности БиХ или МУП-а, на чијем подручју странац борави, на основу обавјештења и достављања правоснажне одлуке од стране органа који је визу поништио. Виза се поништава тако да се преко наљепнице визе у путној исправи странца отисне штамбиљ са знаком **ПОНИШТЕНО** (члан 26. Закона - поништење визе) .

148. Ако приликом контроле уласка странца на граници организациона јединица Министарства безбиједности БиХ, надлежна за контролу преласка државне границе утврди да је виза фалсификована, дужна је визу одмах да поништи.

Против одлуке о поништењу визе жалба није дозвољена, а одлука се не мора образложити.

Примјена наведених чланова је у вези са промјеном одредби Устава и кривичних прописа на нивоу БиХ.

Азил

149. У току 2005. године на подручју БиХ поднесена су 97 захтјева за азил за 145 лица. Од поднешених захтјева у току 2005. године и ранијих година, у току 2005. године ријешена су 91 предмета од чега је 59 захтјева за 77 лица ријешено обуставом, 29 захтјева за 51 лице ријешено је одбијањем захтјева, док су 3 захтјева за 9 лица ријешена одбацивањем. Нити један азил у току 2005. године није одобрен.

150. Током 2006. године, Министарство безбједности БиХ - Сектор за азил запримио је 37 захтјева за азил за 68 лица, од којих је ријешено 27 захтјева за 46 лица, а у поступку је 10 захтјева за 22 лица. На рјешења по захтјевима уложене су четири тужбе Суду БиХ од којих су двије ријешене тако што је потврђено рјешење Министарства. Остале тужбе су у поступку рјешавања.

Правна регулатива која је одређивала статус привременог прихвата у БиХ дефинисана је Упутством о статусу лица из ДЗСиЦГ која су привремено прихваћена у БиХ, а од 30. јуна 2004. године Упутством о продужењу статуса привременог прихвата у БиХ лица из ДЗСиЦГ с посљедњи пребивалиштем на Косову. Привремени прихват продужен је до 31.12.2006. године. Право на продужење применог прихвата има 3.057 лица. Предмети који су рјешавани у наведеном периоду су: давање сагласности на продужење статуса привременог прихвата, утврђивање статуса привременог прихвата новорођеној дјечи (запримљено је 25 и ријешено 25) и издавање увјерења о чињеницама уз службене евиденције. (примљено 9 захтјева, и издато 9 увјерења).

151. У циљу обезбјеђења адекватних услуга прописаних правном регулативом корисницима азилантског система, Министарство безбједности БиХ је потписало Протокол о пружању бесплатне правне помоћи (примјена Протокола у 2006. години је била задовољавајућа); Протокол о збрињавању и одржавању прихватног центра које финансира UNHCR у БиХ; Протокол између Министарства, Министарства за избјегла и расељена лица РС-а и UNHCR-а о ререгистрацији избјеглих из Р Хрватске настањених у РС-у.

Запримљено је и обрађено 5.427 рјешења о одобравању боравка странаца у БиХ. Од тога 153 се односе на одобрени стални боравак странцима, а 5.274 на одобрени привремени боравак странаца. Предмети су обрађени и издате су наљепнице привременог боравка. Када су основе привременог боравка у питању, карактеристичан је податак да је највећи број одобрених привремених боравака по основу дозволе за рад (28,3%), брака (26,45%), спајања породица (13,48%), школовања (12,40%) и профитабилних дјелатности (10,56%).

152. У истом периоду Сектор за азил је непосредно учествовао у изради и имплементацији протокола: о програму добровољног повратка странаца у земљу

поријекла (тзв. АВР програм), који је до сада већим дијелом усаглашен с ИОМ као носиоцем и имплементатором програма; о преузимању кадрова, опреме, документације и смјештајног простора од МУП-а РС-а, кантона ФБиХ и Полиције Брчко Дистрикта БиХ, за потребе успостављања Службе за послове са странцима; о сарадњи о обезбјеђењу адекватног и сигурног смјештаја и збрињавања странаца жртава трговине људима у БиХ с пет невладиних организација; о сарадњи у провођењу програма заштите жртава трговине људима и њиховом добровољном повратку у земље поријекла или земље боравка, потписан између Министарства безбиједности БиХ и ИОМ-а и о пружању бесплатне правне помоћи, закључен с удружењем „Ваша права“.

У остваривању управно-правног надзора у 2006. години у својству првостепеног тијела, заprimљено је укупно 346 захтјева, од којих је ријешено 330 (95,38%), а 16 (4,62%) је у поступку рјешавања. Од 330 ријешених предмета, у законом предвиђеном року ријешено је 324, док је шест накнадо јер се чекала оцјена надлежног тужиоца. Ријешено је 295 захтјева за одобравање привременог боравка (одобено); 19 захтјева за одобрење привременог боравка (одбијено); три захтјева су одбачена закључком као неблагоприятни; шест поступака по захтјеву је обустављено и седам предмета је враћено на надлежност теренских центара за странце. Заprimљено је шест приједлога за обнову поступка, од којих су четири ријешена (одбијена) а два су у поступку рјешавања.

153. У својству другостепеног тијела у поступку рјешавања је било 88 жалби, од тога је ријешено 86 (97,73%), а двије жалбе (2,27%) су у поступку рјешавања. На тражење Суда БиХ урађено је 18 одговора на тужбе и два одговора на захтјев за преиспитивање судске одлуке. Све одлуке које је донио Суд БиХ су потврдиле рјешења Министарства.

У оквиру Министарства безбиједности БиХ, Сектор за имиграцију је током 2006. године обрађивао предмете везане за вођење поступка у другом степену у стварима прописаним материјалним законом; вођење поступка у првом степену у стварима у надлежности Сектора; надзор и контрола законитости аката донесених у првом степену којима се одобрава стални и привремени боравак страним држављанима на територији БиХ, те одобравања издавања наљепница одобрених боравака, израда наљепница и њихова дистрибуција на терену; провјере из службених евиденција везане за улазак, кретање, боравак и статусна питања странаца с NVO у вези смјештаја и илегалних имиграната и жртава трговине људима и остали акти и кореспонденције. Укупно је

запримљено 88 жалби (према теренским центрима за странце – четири жалбе су запримљене у 2005. години).

Табела бр. 8. - Приказ броја запримљених предмета и њихов статус у 2006. години.

Ред. Бр.	Врста предмета	Запримљено	Ријешено	У фази обраде
1.	Жалбе изјављене против првостепених одлука којима је одбијен улазак странца у БиХ	0	0	0
2.	Жалбе изјављене против првостепених одлука којима је одбијен привремени боравак странца у БиХ	24	24	0
3.	Жалбе изјављене против првостепених одлука којима је одбијен стални боравак странца у БиХ	1	1	0
4.	Жалбе изјављене против првостепених одлука којима је отказан боравак странца у БиХ	2	2	0
5.	Жалбе против рјешења о протјеривању странца из БиХ	60	58	2
6.	Жалба против рјешења стављања странца под надзор	1	1	0
7.	Захтјеви за одобрење привременог боравака	346	330	16
8.	Захтјев за обнову поступка	6	4	2
9.	Обрађено првостепених рјешења о одобреном сталном бораваку странаца у БиХ – издато стикера за стални боравак	153	153	0
10.	Обрађено првостепених рјешења о привременом бораваку странаца у БиХ – издато стикера за привремени боравак	5274	5274	0
11.	Електронски и писмени захтјеви одјела за странце – Теренских центара – Теренских центара за одобравање привременог или сталног боравака странаца у БиХ – провјере у РОС-у	2.958	2.958	0
12.	Електронски захтјеви ДКП-ова и ДГС за издавање виза за улазак у БиХ, за одобравање боравака странаца и пријем странаца у БиХ држављанство – провјере у РОС-у	14.668	14.668	0
13.	Уношење података у бази РОС по коначним и извршним одлукама протјеривања, отказа боравака, проглашење непожељних странаца и одузимање БиХ држављанства	1099	1099	0
14.	Захтјеви за стручна мишљења, препоруке и упуте за поступање у примјени материјалних прописа	48	48	0
15.	Захтјеви за поступање по Споразумима о реадмисији	38	38	0
16.	Најављена – извршена депортација БиХ држављана у БиХ	1320	1320	0
17.	Поступање по захтјевима за реадмисију жртава трговине људима	22	22	0
18.	Рјешење о сношењу трошкова депортације	14	14	0
19.	Достављање пронађених путних исправа у складу са Правилником о путном листу	6	6	0
20.	Захтјеви за додатне провјере података од стране МИП-а у циљу издавања виза	10	10	0
21.	Достављање пронађених путних исправа у складу са Правилником о путном листу	9	9	0
22.	Захтјеви амбасада других држава, посредство МИП-а и др. тијела, за провјере кретања и	82	82	0

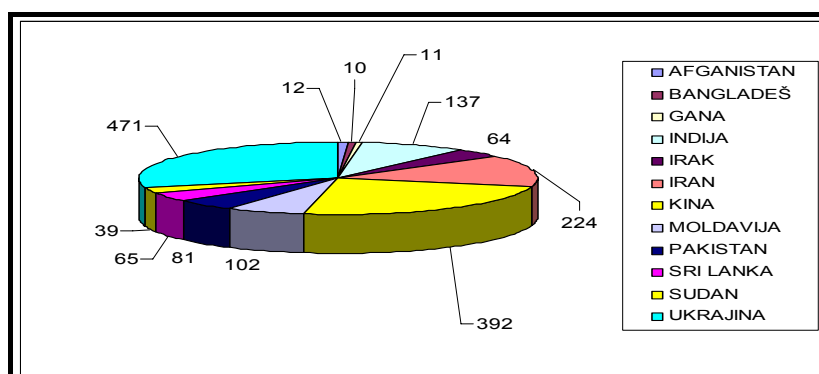
	боравка странаца у БиХ (Ирачки и Индијски држављани) код ИНТЕРПОЛ-а и ОСА-е			
23.	Друга кореспонденција	445	445	0

Визе

154. У току 2005. године укупно је издато 13.589 виза за држављане других земаља, којима је за улазак у БиХ потребна виза. Од укупног броја издатих виза 11.540 је издато у дипломатско-конзуларним представништвима БиХ, док је 2.049 виза издато на граничним прелазима.

Кроз сталну контролу рада дипломатско-конзуларних представништава у издавању виза, битно је смањена могућност преласка из легалне у илегалну миграцију преко територије БиХ. Појачане су провјере лица женског пола које спадају у ризичну групу између 17 и 25 година. Средином и крајем 2005. године, знатно је смањен број апликација лица наведене ризичне групе, што указује да је постигнут циљ спречавања трговине људима и илегалне имиграције. На сљедећем графикону дат је преглед издатих виза за групу ризичних земаља:

Графикон бр. 6.

155. У току 2006. године уочен је нови тренд илегалне имиграције тако што мигранти покушавају прибавити визе за легалан улазак у БиХ, а након тога настоје илегално остати у БиХ или територију БиХ искористити као транзитно подручје у својим настојањима да уђу у земље западне Еуропе. Најчешћи начин оваквих активности је путем покушавања добијања виза на основу студија у БиХ, научних скупова, спортских или културних и других манифестација. Примјетно је да се путем интернет страница прибављају информације о предстојећим догађањима те се потенцијални илегални мигранти пријављују путем електронске поште на факултете или учешће на горе наведеним догађајима. Из слиједећег графикона видљиво је да је у току 2006. године за

држављане високог миграцијског ризика знатно повећан број издатих виза за улазак у БиХ из Египта, Индије, Палестине и Уганде, док је знатно смањен број издатих виза за држављане Ирана, Кине, Молдавије, Пакистана, Шри Ланке, Судана и Украјине.

156. На основу статистичких података Граничне полиције БиХ, у 2005. као и у 2004. години највећи број одбијених улазака у БиХ односи на држављане:

- Републике Хрватске – 1.687 или 21,75%	- Швајцарске – 461 или 5,94%
- ДЗ СиЦГ – 1681 или 21,67%	- Бугарске – 429 или 5,53%
- Републике Словеније – 584 или 7,52%	- Румуније – 428 или 5,52% ¹⁹

Иако су разлози за одбијање улаза у БиХ различити, примјетно је да се:

- “држављанима Р. Хрватске, Р. Словеније и Швајцарске улаз одбија, углавном због непосједовања путне исправе
- држављанима ДЗ СиЦГ улаз одбија по више основа и то због:
  - непосједовања важеће путне исправе
  - давања лажних података
  - непосједовања средстава за издржавање и
  - непосједовања радне дозволе
- држављанима Румуније и Бугарске улаз одбија због непосједовања визе
- веома смањио број држављана земаља нових чланица ЕУ”.²⁰

Право на живот; забрана тортуре; забрана нехуманог или понижавајућег поступања.

157. Право на живот, као основно људско право, утврђено је на првом мјесту Устава БиХ, ентитета и Статута Брчко Дистрикта БиХ. Оно је неприкосновено и нико нема право некоме одузети живот.

БиХ је 2002. године потписала и Европску конвенцију о спрјечавању мучења, нехуманог и деградирајућег третмана или кажњавања. У складу са својим овлаштењима и стандардима Европски Комитет за превенцију тортуре и нехуманог или деградирајућег третмана или казне (СРТ) је обавио прву периодичну посјету-мониторинг у БиХ у периоду од 27.04.2003. године до 09.05.2003. године. СРТ је посјетио мјеста гдје су лица мимо своје воље лишена слободе (затвори, психијатријске институције, полицијске станице и мјеста гдје Гранична полиција врши задржавање лица).

¹⁹ Извјештај о раду Граничне полиције БиХ за 2005. годину, страна 3

²⁰ Ибид.

158. Након обављеног мониторинга у координацији с официрима за везу БиХ и официрима за везу ентитета, 9.5.2003. године одржан је састанак с министрима и вишим службеницима ресорних министарстава БиХ, ентитета и Брчко Дистрикта БиХ. Том приликом су присутни од делегације СРТ-а информирани да ће Европски Комитет за превенцију тортуре и нехуманог или деградирајућег третмана или казне о обављеном мониторингу бити писмено информирани с датим упутама за поступање ресорним министарствима БиХ, ентитета и Брчко Дистрикта БиХ.

Писмена запажања СРТ-а достављена су путем официра за везу БиХ и прослијеђена ресорним министарствима БиХ, ентитета и Брчко Дистрикта БиХ.

Конвенција против мучења и других сурових, нехуманих или понижавајућих казни и поступака је постала саставни дио правног система у БиХ.

159. Постоји више одредби у Кривичном закону БиХ, Кривичном закону ФБиХ, Кривичном закону РС и Кривичном закону Брчко Дистрикта БиХ, које предвиђају кривична дјела за радње које садрже неко од обиљежја у смислу дефиниције мучења датог у члану I/1 Конвенције.

Треба напоменути да је забрана мучења подигнута на ниво уставнога права, како у Уставу БиХ, тако и у уставима оба ентитета и Статута Брчко Дистрикта БиХ.

Право лица да не буде подвргнуто мучењу нити нечовјечном или понижавајућем третману или казни предвиђено је у члану II/3 Устава БиХ.

Члан II/A/2/1/ф Устава ФБиХ предвиђа да сва лица на територији Федерације уживају право на забрану мучења, окрутног или нехуманог поступања или кажњавања.

160. Члан 14. Устава РС предвиђа: “Нико не смије бити подвргнут мучењу, свирепом, нехуманом или понижавајућем поступању или кажњавању. Забрањено је и кажњиво свако изнуђивање признања и изјава. Забрањено је на било којем лицу, без пристанка вршити медицинске и друге научне експерименте.”

Лица које тврде да су жртве мучења или других окрутних, нехуманих или понижавајућих поступака или казни могу се за заштиту својих права обратити институцији Омбудсмена за људска права БиХ, односно Омбудсменима ФБИХ, односно Омбудсмену РС зависно од тога којем нивоу власти припада службено лице или лица која су учинила повреду предвиђену Конвенцијом, све док се ове три институције не обједине у једну институцију, а тај процес је, у складу са Законом о

измјенама и допунама Закона о омбудсмену за лјудска права БиХ, управо у току и очекује се његова пуна имплементација до краја 2007. године.

161. Лица која тврде да су жртве мучења или других окрутних, нехуманих или понижавајућих поступака или казни, осим обраћања институцијама Омбудсмена могу се, у циљу заштите својих права, користити свим правним средствима која допуштају закони, и то:

- могу поднијети кривичну пријаву надлежном тужитељу против одговорног лица,
- могу против одговорног физичког или правног лица поднијети тужбу за накнаду штете надлежном суду,
- могу тужбом покренути управни спор против коначних управних аката,
- могу се користити свим правним лијековима предвиђеним законом као што су редовни и ванредни правни лијекови,
- када су исцрпљени сви законом предвиђени правни лијекови могу поднијети апелацију Уставном суду БиХ,
- могу тражити покретање дисциплинског поступка против одговорног лица.

162. Кривични закон БиХ инкриминисао је кривично дјело мучења и друге облике суровог, нечовјечног или понижавајућег поступања учињене од стране службеног или другог лица (члан 190. Кривичног закона БиХ).

163. Законом о кривичном поступку ФБиХ, предвиђен је поступак за изручење окривљених и осуђених странаца. Поступак се покреће на молбу стране државе, а уз молбу потребно је приложити доказе о идентитету, држављанству, кривичном дјелу, изводу из кривичног закона.

164. Уколико се поступак води пред домаћим судом, Уставом РС је утврђено да свако има право на једнаку заштиту својих права у поступку пред судом и другим државним органом, а Закон о кривичном поступку утврђује правила поступка којима обезбјеђења да нико невин не буде осуђен, а да се кривцу изрекне кривична санкција под условима које предвиђа Кривични закон и на основу законито проведеног поступка.

Суд је дужан да поступак спроведе без одуговлачења и да онемогући сваку злоупотребу права која припадају лицима која учествују у поступку.

165. Према одредбама Закона о кривичном поступку РС, ако суд нађе да нису испуњене законске претпоставке за изручење странца, доноси рјешење да се молба за изручење одбија.

Правоснажно рјешење којим се изручење одбија, мора бити достављено страниј држави и тиме је поступак окончан.

Члан 44. став 2. Устава РС загарантовано је страним држављанима и лицима без држављанства да могу добити азил у РС ако су прогоњени због учешћа у покретима за социјално и национално ослобођење, због залагања за демократију, људска права и основне слободе или за слободу научног и умјетничког стварања.

166. Поступак, као и права у току вођења поступка регулисана су Законом о кривичном поступку Брчко Дистрикта БиХ. Поступак изручења надзире суд, а проводи се преко надлежних институција БиХ у складу са одредбама међудржавних уговора и Конвенције о изручењу.

По одредбама Закона о кривичном поступку, члан 412. став 2., уступање кривичног гоњења и суђења није дозвољено, ако се њиме странац може изложити неправедном поступку, нехуманом или понижавајућем поступку или кажњавању.

Забрана ропства и присилног рада.

167. Сходно уставној и законској регулативи, како на нивоу БиХ, тако и њених ентитета и Брчко Дистрикта БиХ, ни један радник мигрант нити члан његове или њене породице не смије бити држан у ропству или потчињен или обављати принудни рад или обавезне радове. Наравно, законодавство сваке земље, па и БиХ, не искључује могућности обављања тешког рада у случајевима издржавња казне затвора, ванредног стања или природне несреће која пријети животу или добробити укупне заједнице прилази се на другачији начин. Дакле, ради се о једнаком положају свих грађана друштва, па и радницима мигрантима и члановима њихових породица да се у ванредним ситуацијама равноправно укључују у рјешавање дате ситуације, дакле у мјери која се односи на грађане дотичне државе, све у циљу спашавања живота људи и добара, свакако под контролом и заштитом надлежних државних органа и организација.

168. Одредбом члана 185. Кривичног закона БиХ у којем се каже: „Ко кршећи правила међународног права стави другог у ропски или њему сличан однос или га држи у

таквом односу, купи, прода, преда другом лицу или посредује у куповини, продаји или предаји таквог лица или подстрекава другог да прода своју слободу или слободу лица које издржава или се о њему стара, казниће се казном затвора од једне до десет година. Ко кршећи правила међународног права ... купи, прода малолетника ради усвајања, трансплантације органа, експлоатације радом или у друге протуправне сврхе, казниће се затвором најмање пет година.

Ко кршећи правила међународног права превози лица која се налазе у ропском или њему сличном односу, казнит ће се казном затвора од шест мјесеци до пет година“.

169. Међутим, као земља у транзицији, БиХ је у посљедњих десетак година оптерећена појавама организованог криминала и трговине људима, као новим - модерним облицима потчињености и ропског односа жртава, у правилу жена и дјеце. Као одговор на појаву овог вида ропског односа Кривични закон БиХ, у члану 186, прописује: „Ко учествује у врбовању, пребацивању, давању уточишта или прихвату лица, пријетећи или кориштећи силу или друге облике принуде, отмицу, превару, обману, злоупотребу власти или туђе немоћи, или давање или примање исплата или повластица, како би се прибавио пристанак лица које контролише друго лице, у циљу експлоатације лица, казниће се казном затвора од једне до десет година. Ко кривично дјело из става 1. овог члана учини према малолетнику, казниће се казном затвора најмање пет година“.

На озбиљност ове појаве указао је и у свом годишњем извјештају Државни секретаријат САД-а, који је објављен у априлу 2005. године, којим је БиХ сврстана у категорију 2 (земље које се сматрају да нису у потпуности испоштовале минималне стандарде, с тим да настоје да их испуне), што значи напредак у односу на предходну годину, када је БиХ била сврстана међу земље на листи под посебним надзором. Сличну оцјену дао је и Комитет УН у борби против тортуре, који је поред признања о учињеном у БиХ на пољу спречавања трговине људима, изразио забринутост због чињенице да је у БиХ до сада веома мали број случајева трговине истражен и процесуисан, а за оне који су процесуирани да су им, углавном, изречене новчане и мале казне.

170. Уважавајући наведене оцјене, надлежни органи БиХ у другој половини 2005. године, приступили су предузимању опсежних мјера на предупређењу и сузбијању појава трговине људима. Извршене су детаљне анализе раније усвојеног Акционог плана, те процјене тренутне ситуације и приступило се изради новог Државног акционог плана, којим су прецизирани стратешки циљеви за раздобље од три године (2005- 2007), и прецизиране мјере и активности које је нужно предузимати како на

подручју откривања жртава и трговаца, тако и на плану превенције, обуке и заштите (жртва и свједока) и кривичног гоњења починилаца кривичног дјела трговине људима.

171. Будући да је у предходном периоду извршена свеобухватна легислативна реформа која је дала допринос рјешавању питања трговине људима и илегалне миграције, уз препоруке надлежних међународних комитета и других радних тијела, у циљу идентификације празнина и недостатака у постојећим законским и другим актима, приступило се њиховој доградњи или доношењу нових.

Тако је током 2005. године, дошло до измјена и допуна: Кривичног закона БиХ; Закона о заштити свједока, под пријетњом и угрожених свједока; ступио је на снагу Правилник о условима и процедурама уласка и боравка странаца, који је проведбени акт Закона о боравку и кретању странаца и азилу БиХ; Савјет министара БиХ усвојило Стратегију интегрисаног управљања границама, што има за циљ успостављања ефикасне контроле и заштите граница БиХ, нарочито у погледу сарадње релевантних институција, како би се несметано одвијао проток људи, роба, капитала и услуга и истовремено спријечили сви облици прекограничног криминала. У другој половини 2005. године донешен је Закон о Служби за послове са странцима којим се оснива Служба за послове са странцима и утврђује њена надлежност, организација и управљање, као и друга питања значајна за рад и законито функционисање. Савјет министара БиХ и ресорна министарства активно су учествовали и учествују у имплементацији ЦАРДС пројекта под називом “Успостава легислативе, регулативног и институционалног оквира у области миграција, азила и виза, хармонизованог са стандардима Европске уније“, што је утицало да се приступи потпуној хармонизацији Закона о боравку и кретања странаца и азилу са стандардима ЕУ. С тим у вези, Савјет министара БиХ на 92. сједници дана 15.09.2005. године, закључком, прихватило „Стратегију усаглашавања институционалног и правног оквира са ЕУ за БиХ у области миграције, а исто тако прихваћени су и потписани Извјештају о азилу и визама за БиХ. То ће свакако имати велики утицај и на приступ феномену илегалне миграције и трговину људима и борбу против њих, уз истовремену заштиту жртава и поштивања њихових права. Пришло се и изради и усвајању процедура за поступање са жртвама трговине људима у БиХ. У недостатку капацитета за смјештај и пружање заштите и помоћи за жртве трговине људима, потписан је Протокол о сарадњи и обезбјеђењу адекватног и сигурног смјештаја и збрињавања странаца жртва трговине људима, између Министарства безбиједности БиХ и пет НВО. Сличан протокол потписан је и са Међународном организацијом за миграције – Мисија у БиХ.

Будући да је БиХ у децембру 2005. године постала потписница Конвенције УН-а против корупције, за очекивати је ће се у наредном периоду у БиХ водити још одлучнија борба против корупције која је повезано и са феноменом трговине људима и илегалном миграцијом, који су у протеклом периоду били уочљиво у својеврсној спреси.

172. Други уочљив проблем принудног рада односи се на појаве просјачења на улицама у које су најчешће укључена дјеца, старија лица, инвалиди и хендикепирана лица. За сада је овај проблем препознат и дефинисан у БиХ као проблем ремећења јавног реда и мира (као прекршај), иако постоје релевантни показатељи да се у неким случајевима ради о организованој криминалној мрежи у којој се поменуте категорије експлоатишу као радна снага. Према неким оцјенама и подацима највише се ради о популацији Рома који живе у БиХ и који долазе из једне сусједне земље.

173. Тешка социо-економска ситуација је основни разлог злоупотребе наведене популације у економске сврхе. Осим интервенције полиције и, повремено инспекцијских органа и надлежних служби, служби из центара за социјални рад, друге мјере против спречавања просјачења се готово и не примјењују. То значи да у БиХ, још увијек, не постоје дјелотворни друштвени и државни механизми превенције и заштите од посљедица просјачења, чији су актери и жртве, најчешће Роми и ромска дјеца. Забрињава чињеница што просјачење као вид економске експлоатације у БиХ нема тенденцију смањивања у односу на предходно стање. Надлежни органи просјаче приводе, региструју и на крају пуне, без изрицања прекршајних санкција. То се најчешће дешава из разлога што већина просјача долази из неких земаља у окружењу или појединих средина БиХ, јер немају стално мјесто боравка. Процјењује се да око 20% просјача долази из сусједних земаља који организовано долазе у веће градове БиХ, што ће у наредном периоду бити један од задатака власти БиХ да предуприједи актуелно стање и да појаве просјачења доведе у подношљиве оквире.

Право на слободу мисли, савјести и религије

174. Слобода мишљења и изражавања зајамчени су Уставом БиХ, члан II, став. 2. и 3.г. у коме се наглашава да БиХ директно примјењује сва права и слободе која су гарантована Европском конвенцијом за заштиту људских права и основних слобода као и њезиним протоколима, и низом других међународних инструмената (конвенција, повелја, уговора). Ови акти имају приоритет над свим другим законима.

Потврда стању права, како домаћим тако и страним лицима на плану слободе информисања и изражавања налази се у члану IV 4.а) Устава БиХ и Закону о слободи приступа информацијама у БиХ („Сл. гласник БиХ“, број: 28/00). Наведени Закон у члану 4. утврђује, да свако физичко и правно лице има право приступа информацијама које су под контролом јавних органа. Сваки јавни орган у вези с тим има одговарајућу обавезу да објави такве информације. Право приступа информацијама може бити ограничено само на начин и под условима уврђеним у члановима 6., 7. или 8. Закона за цијелу информацију или дио информације, и у случају када објављивање информације није од јавног интереса. Уколико је објављивање информације оправдано јавним интересом, надлежни орган објавити ће тражену информацију.

175. Исти закони су донесени и у оба БиХ ентитета. У ФБиХ је у 2001. години усвојен Закон о слободи приступа информацијама у ФБиХ, („Сл. новине ФБиХ“, број: 32/01, а у РС донесен је Закон о слободи приступа информацијама, („Сл. гласник РС“, број:20/01). Усвајањем ових закона на државном нивоу и нивоу оба ентитета у БиХ омогућено је да сва физичка и правна лица на цијелој територији БиХ имају право приступа информацијама које су под контролом јавних органа на свим нивоима власти у БиХ.²¹ Према су надлежни органи власти – извршне, законодавне, управне и судске, као и сва правна лица под контролом јавне власти – дужни да обаве адекватну припрему за спровођење Закона о слободи приступа информацијама, као и да о томе званично обавијесте Омбудсмена за људска права БиХ, ту је обавезу до сада испунио само дио тих органа. Истина, у оба ентитета донесена су одговарајућа подзаконска акта (водичи, индекс регистри, обрасци за подношење захтјева и упуства о трошковима), али се још увијек непоштује законска обавеза редовног тромјесечног обавјештавања Омбудсмена о броју примљених захтјева за приступ информацијама и начину на који су они ријешени.

176. Уколико јавни орган који прима захтјев није у могућности да удовољи захтјеву због недостатка формалних услова који су предвиђени ст. 2. и 3. члана 11. он ће, што је прије могуће, али најкасније осам дана од дана пријема захтјева, писмено обавијестити подносиоца захтјева када је такво обавјештавање могуће. Предвиђено је да подносилац буде обавијештен о праву обраћања омбудсменима и да о томе добије све неопходне информације за контактирање.

---

²¹ Види Иницијални извјештај о грађанским и политичким правима, стр. 92.

177. Наведеним законима такође, је утврђено да свако лице има право обезбиједити да његове личне информације које су под контролом јавних органа буду тачне или, у односу на сврху прикупљања или кориштења информација, да буду актуелне, комплетне, релевантне за законску намјену због које су похрањене, те да на било који други начин нису погрешне. Након одобравања приступа личним информацијама, лични подаци подносиоца се могу мијењати или додавати коментаре на личне информације.

178. Треба нагласити да су у БиХ сходно одговарајућим члановима Конвенције обезбијеђени услови којима се штите права слободе мисли и изражавања. С једне стране грађанима се апсолутно гарантује право на мишљење без узнемиравања, а с друге стране штити право на слободу изражавања, које свакако у одређеним ситуацијама, које закон дозвољава, може бити подложно одређеним законским ограничењима, али увијек водећи рачуна да давање одређеног политичког мишљења не буде разлогом вршења дискриминације против одређеног лица, или чак ограничавања слободе појединца од стране органа јавне власти.²² Свакако да се проведене законске одредбе односе и на странце и чланове њихових породица који бораве, живе и раде у БиХ. Треба нагласити да у БиХ није забиљежен случај да се раднику мигранту и члану његове породице, по било ком основу оспоравало право на слободу мишљења и изражавања.

179. У складу са чланом IV. 4.а), а у вези са чланом II., тачка 3.г.) и тачка 5.а.) Устава Би Х, почетком 2004. године, усвојен је Закон о слободи вјере и правном положају цркава и вјерских заједница у БиХ, (“Сл. гласник БиХ”, број: 5/04). Овај Закон донесен је, прије свега, поштујући властита наслијеђа и традиционалне вриједности толеранције и суживота присутних у вишевјерском карактеру БиХ, а у намјери да се допринесе унапређивању међусобног разумијевања и поштивања права на слободу савјести и вјере и успостави јединственог правног оквира у којем су све цркве и вјерске заједнице у БиХ изједначене у правима и обавезама без икакве дискриминације.

Сходно члану 20. срав 1. Закона о слободи вјере и правном положају цркава и вјерских заједница, Министарство за људска права и избјеглице БиХ средином 2006. године донијело је Упутство о спровођењу поменутог Закона. Указано је да одредбе тог Упутства имају за циљ да унаприједи односе између државе и цркве и вјерских

---

²² Види Иницијални извјештај о грађанским и политичким правима, стр. 93 и 94.

заједница. То значи да се практично појача гаранција успоставе у пракси вјерских слобода и једнакости у правима и обавезама свих цркава и вјерских заједница. У посебном ставу Упутства, када је ријеч о дискриминацији, на темељу вјере или увјерења се каже: „Ниједна одредба Закона не може се примјењивати у смислу ограничавања или дискриминација или привилегије вјерских заједница, као ни због учествовања у вјерским обредима и практиковању свих зајамчених вјерских слобода и права“. I Закон и Упутство штитећи

права и слободе вјерника и вјерских заједница у БиХ свакако да та иста права и слободе дају и страним лицима која раде и бораве у БиХ, без икакве дискриминације.

180. Радницима мигрантима и члановима њихових породица у БиХ у складу са наведеним Уставом и Законом гарантује се право на слободу савјести и вјерске слободе, како је то прокламовано, највишим међународним стандардима о људским правима садржаним у међународним декларацијама и конвенцијама о слободи вјере.

181. Чланом 4. поменутог Закона, регулисано је да свако има право на слободу вјере и увјерења, укључујући слободу јавног исповиједања, односно неисповиједања вјере. Исто тако, свако има право прихватити или промијенити вјеру, као и слободу – било сам или у заједници с другима, јавно или приватно – да на било који начин искаже своја вјерска осјећања и увјерења обављањем обреда, извршавањем и придржавањем вјерских прописа, држањем до обичаја и других вјерских активности. Свако има право на вјерску поуку, како у вјерским установама тако у јавним и приватним предшколским установама и основним школама и вишим нивоима образовања.

Међутим, слободно манифестовање религије или вјеровања ограничена је одредбама утврђеним у члану 4. став 2. тачка 3. овог Закона и она се односи на то да цркве и вјерске заједнице не смију својим садржајем и начином обављања вјерских обреда и других очитовања вјере, бити противни правном поретку, јавној сигурности, моралу или на штету живота и здравља, односно на штету права и слобода других.

182. У складу са одредбама члана 6. став 2. а) овог Закона, и у складу са утврђеним кодексом права и дужности својих чланова, утврђено је да нико не смије присиљавати или ометати да се очитује своју вјеру или увјерење, или да на било који начин учествује у вјерским обредима или свечаностима било којег обреда или вјерске активности своје

цркве или вјерске заједнице. Тачка б) истог члана утврђује забрану директног или индиректног присиљавања лица да очитује своја вјерска увјерења.

183. Члан 7. овог Закона утврђује слободу јавне и приватне манифестације своје религије или вјеровања у богослужењу, поштовању, обављању обреда и проповиједању.

Закон забрањује сваки вид дискриминације која је утемељена на вјери и увјерењу. С тим у вези, забрањена су сљедећа дјела: напади и увреде вјерских службеника, напади и оштећења вјерских објеката или друге имовине цркава и вјерских заједница, активности и дјела која су усмјерена на распиривање вјерске мржње против било које цркве или вјерске заједнице или њезиних чланова, омаловажавање било које вјере, изазивање, подржавање или позивање вјерске нетрпеливости и мржње и др.²³ Истина, у БиХ током ратних дешавања порушени су многи вјерски објекти високе културне вриједности. Многи су девастирани и опљачкани. Било је напада на вјерске службенике. Нажалост, то се дешавало и послије ратних догађања, посебно у времену повратка избјеглог и расељеног стасновништва БиХ. На срећу, у овом времену, чине се напори на обнови истих и све више долази до изражаја толеранција и поштивање права на слободу изражавања вјере и религијских осјећања. БиХ је у склопу ових активности 2006. године потписала Основни уговор са Светом столицом и обавила прву послеријатну посјету Српској Православној цркви са сједиштем у Београду. И са овом црквом у току је припрема за потписивање Основног уговора. Све се ово ради у циљу успостављања добросусједских односа са земљама у окружењу и развоја укупне сарадње вјерских заједница на овим просторима.

184. Јавно промовисање и упражњавање вјере може бити ограничено једино на темељу закона, у складу са међународним стандардима, када мјеродавни орган докаже да је то неопходно у интересу јавне безбједности, заштите здравља, јавног морала, или у сврху заштите права и слобода других лица, сходно међународноправним стандардима. Своје мишљење у вези случајева забране јавног испољавања вјере даје Министарство за људска права и избјеглице БиХ.

185. Оквирни закон о основном и средњем образовању у БиХ, члан 8., утврђује слободу родитеља, старатеља да за своју дјецу, усвојенике обезбиједи вјерско и морално

---

²³ Види Иницијални извјештај о грађанским и политичким правима, стр. 90.

образовање према својим увјерењима. Наравно, да ни по овом основу у БиХ нема дискриминације према радницима мигрантима и члановима њихових породица.

186. Слобода говора и јавног иступања утврђена је Уставом БиХ, уставима ентитета и Статута Брчко Дистрикта БиХ који омогућавају сваком грађанину право да јавно критикује рад државних и других функционера и службеника, да им подноси представке, петиције и да од њих добије одговор ако га тражи. Грађанин не може бити позван на одговорност нити трпети друге штетне посљедице за ставове изнијете у јавној критици или у поднијетој представи, жалби, петицији или приједлогу, осим ако је тиме учињено кривично дјело.

Ограничења у погледу слободе изражавања односе се на поштовање права и угледа других људи, ради националне сигурности државе, јавног реда или јавног здравља или морала.

187. Забрана пропаганде рата је такође забрањена и према Уставу и Кривичном закону БиХ и уставима и кривичним законима ентитета и Брчко Дистрикта БиХ. Позивање и подстицање на рат је кривично дјело, за које је предвиђена казна затвора до 10 година.

Противуставно је и кажњиво свако изазивање и подстицање националне, расне, вјерске или друге неравноправности, као и изазивање и раширивање националне, расне, вјерске и друге мржње и нетрпељивости.

188. Заговарање националне, расне или вјерске мржње која подстиче дискриминацију, непријатељство и насиље, је забрањено одредбама Устава БиХ и Законом о слободи вјере и правном положају цркава и вјерских заједница у БиХ (члан 2., а у вези са чланом 5.).

189. Одредбом члана 6. Закона о кретању и боравку странаца и азилу БиХ, забрањен је сваки вид дискриминације по било којем основу, укључујући национално поријекло, језик, вјероисповијест, политичке и друге ставове, национално и друго поријекло и сл. Странац у БиХ без било ког вида дискриминације ужива сва права која су позитивним законским прописима гарантовани грађанима БиХ.

Слобода укључивања у синдикате

190. Право на самостално синдикално организовање у БиХ регулисано је међународним конвенцијама које је БиХ потписала (ILO Конвенција број 87. Конвенција о слободи

удруживања и заштити права на организовање, Конвенција број 98 – Конвенција о праву на организовање и колективно преговарање и број 68, законима о раду ентитета и Брчко Дистрикта БиХ и колективним уговорима, премда су те формулације доста уопштене, јасно се види да радници имају пуно право да се синдикално организују. Њихово учлањење у Синдикат је добровољно.

191. У ФБиХ Законом о раду, у члану 10. утврђено је да запосленици односно послодавци, слободно одлучују о свом ступању или иступању из синдиката, односно удружења послодаваца. Запосленик односно послодавац не може бити стављен у неповољнији положај због чланства или нечланства у синдикату односно удружењу послодаваца.

192. У члану 6. Закона о раду РС, утврђено је да се одредбе овог Закона примењују на све запослене који раде на територији РС, код домаћег или страног правног, односно физичког лица (у даљем тексту: послодавац), као и на запослене који су упућени на рад у иностранство од стране послодаваца. Одредбе овог Закона примењују се и на запослене у државним органима и организацијама, органима и организацијама јединице територијалне аутономије и локалне самоуправе и јавним службама, ако законом није друкчије одређено.

Члан 6. Закона о раду у РС-у, је прописано да радници имају право да по свом слободном избору организују синдикат и да се у њега учлањују, у складу са статутом и правилима синдиката. Послодавци имају право да по свом слободном избору организују одговарајућа удружења послодаваца и да се у њих учлањују, у складу са статутом и правилима тих удружења.

Синдикат и удружења послодаваца оснивају се без икакве претходне сагласности било ког државног органа. У члану 7. Закона о раду РС-а, је прописано да „радници односно послодавци, слободно одлучују о свом иступању из синдиката, односно из удружења послодаваца“, а у члану 9. истог Закона прописано је „Законита дјелатност синдиката и удружења послодаваца не може се трајно нити привремено забранити“.

193. У Закону о раду Брчко Дистрикта БиХ, у члану 5. утврђено је да запосленици имају право, по слободном избору, организовати синдикат те се у њега учланити.

Одредбе о праву на синдикално организовање су далеко конкретније и детаљније описане у гранским колективним уговорима.²⁴

194. Према наведеним законима активности синдикалног повјереника или синдикалног предсједника код послодавца не смију бити спречаване нити ометане ако дјелују у складу са ратификованим конвенцијама међународне организације рада, законом и колективним уговором.

Послодавцима и другим који дјелују у лично име или путем неког другог лица, члана или представника забрањује се:

- a) мијешање о успостављењу, функционисању или управљању синдикатом,
- b) заговарање или пружање помоћи синдикату са циљем контролисања таквог синдиката.

195. Предсједнику синдиката који дјелује у своје име или путем било којег лица, члана или представника, забрањено је мијешање у успостављење, функционисање или управљање удружењима послодаваца.

196. У ФБиХ Синдикат је организован у савез под називом Савез самосталних синдиката БиХ, а организовани су у 22 гранска синдиката и има укупно **277.450** чланова.

197. У РС Синдикат је организован у 14 гранских синдиката. Укупна број чланова је **180.310**.

198. У Брчко Дистрикту БиХ синдикат је формиран у 2001. години у складу са Споразумом СССБиХ и ССРС из 2000. године, као добровољна интересна организација радника.

199. На нивоу БиХ због обједињавања укупног рада и дјеловања синдиката формирана је Конфедерација синдиката БиХ, као највиши облик синдикалног организовања у БиХ. Синдикати у БиХ су независни у односу на државне органе, послодавце, политичке партије, странке, вјерске органе и организације, укључујући и друге синдикате. Они се договарају, планирају координирају и спроводи задатке и активности од заједничког интереса за чланство полазећи од начела равноправности, узајамности и солидарности. Такође, сарађује и заједнички дјелује са синдикатима ентитета БиХ и синдикатима са

---

²⁴ Види Иницијални извјештај о економским, социјалним и културним правима, стр. Од 41-44.

подручка бивше СФРЈ, као и са синдикатима Европе и свијета у циљу јачања синдикалне сарадње. Своје програмске циљеве и задатке остварује кроз легално коришћење свих метода и средстава синдикалног дјеловања, почев од јавног изношења мишљења, иницијатива, приједлога, колективног преговарања, критика, тражења оставки и опозива, организованих протеста укључујући и штрајкове.

Важно је напоменути да сва синдикална права која имају и остварују радници у БиХ имају и радници мигранти који живе и раде у БиХ.

Забрана произвољног или незаконитог мијешања у приватност, дом, преписку и друге комуникације; забрана произвољног лишавања имовине.

200. Питање забране произвољног и незаконитог мијешања у приватност, дом, преписку и друге комуникације, те забрана произвољног лишавања имовине шире је обрађена у Иницијалним извјештајима о примјени Међународног пакта о грађанских и политичких права у БиХ (ICCPR) који су достављени надлежним Комитетима УН-а у Женеви.²⁵

201. Наглашавамо да Устав БиХ, устави ентитета и Статут Брчко Дистрикта БиХ свим лицима јамче право на приватност. У члану II Устава БиХ у коме се говори о људским правима и основним слободама наглашава се да сва лица на територији земље уживају људска права и основне слободе, што укључује: право на живот, право на слободу и сигурност, право на правично саслушање у грађанским и кривичним стварима, право на приватни и породични живот, дом и дописивање, слободу мишљења, савјести и вјере, слободу изражавања слободу мирног окупљања и слободу удруживања, право на женидбу и удају и оснивање породице, право на имовину, право на образовање, право на слободу кретања и пребивања и др. Сва набројана права, и она која нису набројана, а тичу се права грађана БиХ на приватност, углавном се у пракси спроводе без дискриминације.

202. Неповредивост стана спада у уставну категорију људских права и основних слобода, као и конвенција које су ратификоване и које су постале инструмент за заштиту људских права које имају правну снагу уставних одредби. Уставним и законским одредбама у БиХ утврђено је да је стан неповредив, да нико без рјешења надлежног органа не може ући у стан против воље корисника стана, да се претресање може вршити само у присуству два свједока, да том чину има право присуствовати

---

²⁵ Види Иницијални извјештај ICESCR и ICCPR, страна 45 и 95

лице чији је стан или његов заступник и да је кажњиво свако противправно улажење у стан и друге просторије и њихово претресање.

203. Кривичним законима у БиХ прописана су посебна кривична дјела која се односе на неповредивост стана, јер су посебно исказани: кривично дјело нарушавања неповредивости стана; протузаконито претресање; разбојништва; и тешка крађа из напуштених и оштећених станова. Поред ових кривичних дјела прописане су и кривичне санкције у случају оштећења стамбених и пословних зграда и просторија, као и отуђења покретних ствари у њима. Због ратних дешавања која су проузроковала велики број избјеглог и расељеног становништва у читавој БиХ дошло је до драстичних повреда људских права у области становања, а тиме повредивости права на стан и право на мирно уживање и кориштење стана. Стање на читавом простору БиХ у овој области се побољшава, јер се на том плану сада више поштују прописи који регулишу наведену област.

Породични живот и право на приватност, породицу и дом, односно кореспонденцију и друга средства комуницирања, заштићени су Уставом БиХ и уставима ентитета, као и Статутом Брчко Дистрикта БиХ.

204. Заштита личних података регулисана је чланом 149. Кривичног закона БиХ у којем је прописано да службено или одговорно лице у институцијама БиХ без пристанка појединца не смије јавно износити, прикупљати, обрађивати његове личне податке, јер би то било супротно условима прописаним законом и дозвољеној сврси њиховог прикупљања. Уколико се то пак деси, службено лице кажњава се казном затвора до шест мјесеци.

Ово питање конкретније је разрађено Законом о заштити личних података („Сл. гласник БиХ“, број: 32/01), који је усвојен 2001. године. Основни циљ за доношење овог Закона темељи се на чињеници да се свим лицима, без обзира на њихово држављанство или пребивалиште, обезбиједи постизање људских права и темељних слобода, а посебно право на тајност у погледу обраде личних података који се на њих односе. Чланом 3. тачка а) овог Закона наведене су посебне категорије података који се односе на: а) поријекло, држављанство, национално и етничко поријекло, политичко мишљење или страначку припадност или чланство у синдикатима, религијско или друго увјерење или увјеравање, здравствено стање, сексуални живот и др.

Чланом 10. овог Закона гарантује се безбиједност и заштита истих. Стога обрађивач података предузима све техничке и организационе мјере у циљу заштите и тајности података.

205. У БиХ је законима о експропријацији регулисано право за адекватну надокнаду у случајевима када се некретнина (земљиште, зграде и други грађевински објекти) изузимају за потребе јавног интереса (извођење радова или изградња објеката привредне инфраструктуре, електропривреде, ПТТ, водопривреде, рударства, саобраћаја, правосуђа, полиције, истраживања и експлоатације рудног блага и других блага, те ради отварања нових гробља или ради провођења регулационог плана). За експроприсану некретнину, власнику или носиоцу права грађана припада накнада у висини тржишне вриједности некретнине. Ранијем власнику некретнине, на његов захтјев, и ако су за то испуњени услови, може се одредити накнада давањем у власништво или сувласништво друге одговарајуће некретнине која по структури, површини, локацији, условима становања или условима обављања дјелатности којима се ранији власник експроприсане некретнине бави, одговара некретнини која се експроприше.

206. У БиХ, њеним ентитетима и Брчко Дистрикту БиХ, према расположивим подацима није било пријава незаконитог мијешања у приватност, дом, преписку и друге комуникације када су у питању радници мигранти и чланови њихових породица. Такође, нису регистроване ни појаве произвољног лишавања имовине (радња, земљиште, ствари и други грађевински објекти) којима они располажу на територији БиХ. Наравно, наведено важи и односи се на имовину која је стечена у складу са позитивним законским прописима у БиХ.

Право на личну слободу и сигурност

207. Радници мигранти и чланови њихових породица у БиХ уживају права на личну слободу и безбиједност, ефикасну заштиту од насиља, физичке повреде, пријетње или застрашивања, било од јавних службеника или појединаца, група или установа, што је загарантовано уставним и законским одредбама.

208. Оредбом члана 34. Закона о Суду БиХ загарантована су права на слободу и личну сигурност осумњичених и окривљених и прописано да нико не може бити произвољно ухапшен или притворен, тј. да нико не може бити лишен слободе изузев из разлога и у складу са поступком предвиђеним у Закону. Осумњичени за којег постоји основана

сумња да је починио кривично дјело има право узети браниоца, као и право да бранилац буде присутан његовом испитивању које врши овлаштено лице. Ако је осумњичени лишен слободе, он има право да захтијева да му се именује бранилац уколико према свом имовном стању не може да сноси трошкове одбране. Осумњичени има право да сам изабере браниоца међу адвокатима и да о томе обавијести Суд.

209. Свако овлаштено лице или полицијски службеници су дужно подучити осумњиченог о правима из ст. 2. и 3. поменутог члана и већ на првом испитивању мора бити упућен о дјелу које му се ставља на терет или основама оптужбе. Лицу за које постоји основана сумња да је извршио кривично дјело мора се омогућити изјашњење о свим чињеницама и доказима који га терете и да изнесе све чињенице и доказе који му иду у корист. Од осумњиченог или окривљеног, или било којег другог лица које учествује у поступку, забрањено је изнуђивање признања или какве друге изјаве. То значи да Суд не може да темељи своју одлуку на доказима прибављеним кроз повреде људских права и слобода прописаних Уставом и међународним уговорима, нити на доказима који су прибављени повредама поменутог и других закона.

210. Битна су два рока на које треба дати одговоре: први је временски рок у оквиру којег ухапшено лице мора бити доведено пред судију, а други је временски рок у којем исто то лице може бити притворено док чека на суђење.

211. У случајевима незаконитог хапшења или притвора оштећени имају право на компензацију, односно накнаду штете.

212. Кривичним законом БиХ утврђено је да је кривично дјело противправног лишења слободе од стране службеног или одговорног лица у институцијама БиХ, које гласи: ”Ко другог противправно затвори, држи затвореног или му на други начин одузме слободу кретања казниће се новчаном казном или казном затвора од три године. Починитељ ће се казнити казном затвора од двије до осам година уколико је противправно лишење слободе трајало дуже од тридесет дана или је учињено на свиреп начин или је лицу које је противправно лишено слободе усљед тога нарушено здравље или су наступиле друге тешке посљедице. Ако је лице које је противправно лишено слободе усљед тога изгубило живот, починитељ ће се казнити затвором од најмање пет година.”

Обезбијеђење од произвољног хапшења и притварања

213. Према Кривичном закону БиХ (члан 190.): “Службено или друго лице које дјелујући на подстицање или уз изричиту или прећутну сагласност службеног лица, нанесе другом физичку или душевну бол или тешку физичку или душевну патњу, с циљем да добије од њега или од трећег лица информацију или признање, или да се казни за кривично дјело које је починио или се сумња да је починио он или треће лице, или који га застрашује или га присиљава било из којег другог разлога казнит ће се казном затвора од једне до десет година.”

214. Према ухапшеним и осуђеним лицима мора се поступати човјечно уз поштовање личног достојанства појединца (члан II тачка 3. Устава БиХ – каталог права). Забрањено је од осумњиченог, оптуженог или било којег другог лица које учествује у поступку изнуђивати признање или какву другу изјаву. Став 2. члана 10. Закона о кривичном поступку БиХ утврђује да “Суд не може засновати своју одлуку на доказима прибављеним повредама људских права и слобода прописаних уставом и међународним уговорима које је БиХ ратификовала, нити на доказима који су прибављени битним повредама овог закона”. Дакле, суд не може темељити своју одлуку на доказима који су добијени на основу доказа из става 2. члана 10. Закона о кривичном поступку БиХ.

215. Кривично дјело мучења или друга нечовјечна дјела сличне природе инкорпорирана су у посебни дио Кривичног закона БиХ који обрађује кривична дјела против човјечности и вриједности заштићених међународним правом. У члану 172. став 1. Кривичног закона БиХ, прописано је: “Ко, као дио широког или системског напада усмјереног било против којег цивилног становништва, знајући за такав напад, учини дјело мучења или друга нечовјечна дјела сличне природе која су учињена у намјери наношења велике патње или озбиљне физичке или психичке повреде или нарушење здравља, казнит ће се казном затвора најмање десет година или казном дуготрајног затвора. ”У смислу става 1. овог члана појам мучења јесте намјерно испољавање снажног физичког или душевног бола или патње лица задржаног од стране оптуженог или под надзором оптуженог, изузимајући бол или патњу која је последица искључиво извршења законских санкција.

216. Кривичним законом БиХ нормирао је и термин службеног лица у смислу да је службено лице изабрани или именовани руководиоца у тијелима законодавне, извршне и судске власти БиХ и у другим државним и управним установама или службама које

обављају одређене управне, стручне и друге послове у оквиру права и дужности власти која их је основала, гдје се прецизира њихова одговорност сходно поштовању УН-ових Стандарда минималних правила третмана затвореника, Кодекса понашања службеника који спроводе закон, те Принципа медицинске етике релевантних за затворске љекаре. На основама UN Конвенције против тортуре усклађено је и казнено законодавство оба ентитета и Брчко Дистрикта БиХ са минималним разликама, с тим да се активно ради на усклађивању норми на читавом подручју БиХ. Тако, на примјер, Кривични закон Ф БиХ не предвиђа кривична гоњења за одређена кривична дјела по службеној дужности, па је нужно радити на измјени и допуни кривичног законодавства које ће обавезати јавног тужиоца да починиоца казних дјела гони по службеној дужности. Исто тако Кривични закон Брчко Дистрикта БиХ нема инкорпорирану посебну дефиницију кривичног дјела мучења, као што је то предвиђено чланом 1. Конвенције против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака²⁶.

217. Осуђена лица дужна су придржавати се одредаба законâ, правилника о кућном реду установа и завода гдје издржавају казну. Ред и дисциплина у казнено-поправним заводима одржавају се ради остваривања сврхе кажњавања и преваспитања осуђених лица, те безбједности установа и заједничког живота осуђених лица која издржавају казну затвора. Та сврха не може се постићи само у условима и мјерама одржавања реда и дисциплине. Због тога су установљена права, дужности и погодности осуђених лица, у случајевима када се не може обезбиједити дисциплина, како је то утврђено поменутиим документима.

218. Законима о извршењу кривичних санкција предвиђено је да осуђена лица могу дисциплински одговарати за дисциплинске прекршаје који могу бити лакши и тежи. За лакше дисциплинске прекршаје осуђеним лицима могу се изрећи дисциплинске казне: укор и јавни укор, а за теже дисциплинске прекршаје изриче се новчана казна, те упућивање у самицу до 20 дана.

Најчешћи дисциплински прекршаји које чине осуђена лица су: злоупотреба погодности, конзумирање алкохола, међусобна туча, рекетирање, насилничко понашање и кориштење недозвољених ствари.

---

²⁶ Види ICCPR, страница 35-38

Дисциплинска комисија, коју именује руководилац установе, води дисциплински поступак и изриче казне. Она доноси првостепено рјешење, на које осуђено лице има право жалбе руководиоцу установе који доноси другостепено рјешење, које је коначно и против кога се не може водити управни спор. Најчешћа мјера дисциплинске казне је упућивање у самицу, и она је заступљена са преко 50% укупно изречених казни.²⁷

Позитивни законски прописи који се односе на ову област ни према радницима мигрантима и члановима њихових породица немају дискриминирајући однос.

Законско признавање личности

219. Према уставима и законима у БиХ, њених ентитета и Брчко Дистрикта БиХ, сваки радник мигрант и чланови његове породице признају се као личност без икаквог вида дискриминације. Физичко лице постаје правни субјект рођењем. Дакле, дјеца радника миграната и чланова њихових породица рођењем стичу сва права која имају и дјеца у БиХ (име, презиме, држављанство и тд).

Право на процедурална јемства.

220. У БиХ правила кривичног поступка прописана су Законом о кривичном поступку БиХ («Службени гласник БиХ», број 36/03, 26/04 и 13/05), (у даљем тексту: ЗКП БиХ), Законом о кривичном поступку ФБиХ («Службене новине ФБиХ», број 35/03), Законом о кривичном поступку РС («Службени гласник РС», број: 50/03), и Законом о кривичном поступку Брчко Дистрикта БиХ («Службени гласник Брчко Дистрикт БиХ», број: 10/03).

221. Ови закони су у потпуности усклађени један с другим, а усклађени су и са модерним и међународно признатим стандардима из сфере кривичног процесног права укључујући гаранције зајамчене Европском конвенцијом о људским правима, која је саставни дио Устава Би Х и има приоритет над свим осталим законима. Кривична дјела и кривичноправне санкције прописују се само законом.

Кривично законодавство БиХ примјењује се према сваком ко учини кривично дјело на територији БиХ.

222. Сва процедурална права радника миграната и чланова њихових породица загарантована Конвенцијом, садржана су у одредбама ЗКП БиХ с којим су, као што је

---

²⁷ Види Извјештај СРТ, страница 106-113.

напријед поменуто, усклађени и закони о кривичном поступку ентитета и Брчко Дистрикта БиХ.

223. Право да ухапшени радници мигранти и чланови њихових породица у моменту хапшења буду обавијештени, о разлозима њиховог хапшења о било којој оптужби против њих, загарантовано је чланом 5. ЗКП БиХ, према коме се лице лишено слободе мора на матерњем језику или језику који разумије одмах обавијестити о разлозима лишавања слободе.

224. Право да ухапшени или притворени радници мигранти или чланови њихових породица под сумњом за почињено кривично дјело буду у најкраћем времену изведени пред судију или друго лице законом овлашћено да обавља судску власт, и да буду суђени у разумном року или да буду ослобођени прописано је у члану 13. ЗКП БиХ.

225. Право да о хапшењу и притварању радника мигранта или члана његове породице, везано за судски поступак, буде обавијештено конзуларно или дипломатско представништво матичне државе, или државе која заступа интерес те државе, уколико то он или она захтијевају, прописано је чланом 5. ЗКП-а.

226. Право комуникације са наведеним представништвом прописано је у члану 144. став 2. ЗКП БиХ, са изузетком када судија за предходни поступак донесе писану одлуку о забрани одређених посјета због њиховог штетног дјеловања на ток поступка.

227. Право да лице лишено слободе буде без одлагања обавијештено о предходно наведеним правима прописано је у члану 139. став 2. ЗКП-а БиХ.

228. Право радника мигранта или члана његове породице лишеног слободе на правичан судски поступак прописано је у чл. 13. и 139. ЗКП БиХ. Члан 139. прописује обавезу полицијског органа да лице лишено слободе без одлагања спроведе тужитељу, док је тужитељ дужан без одлагања саслушати ту особу и у року од 24 сата одлучити да ли ће лице лишено слободе пустити на слободу или ће судији за предходни поступак поставити захтјев за одређивање притвора. Судија за предходни поступак ће одмах а најкасније у року од 24 сата донијети одлуку о одређивању притвора или о пуштању на слободу лица лишеног слободе.

Право на бесплатну помоћ преводиоца уколико странка не разумије један од службених језика БиХ, прописано је чланом 8. ЗКП БиХ, а трошкови превођења исплаћују се из средстава надлежног суда, односно надлежног тужилаштва.

229. Право на компензацију у случају незаконитог хапшења или притварања прописано је у члану 436 ЗКП БиХ.

230. Право на саслушање од стране независних и непристрасних судова осигурано је кроз чињеницу да се судови БиХ оснивају законом, а у протеклих неколико година извршена је интезивна реформа правосуђа у БиХ која је имала за циљ успоставу независног и непристрасног правосуђа.

231. Претпоставка невиности док се у складу са законом не докаже кривица, садржана је у члану 3. ЗКП БиХ. У члану 3. став 2. Кривичног закона БиХ, који је усвојен 2003. године утврђено је: “Никоме не може бити изречена казна или друга кривичноправна санкција за дјело које, прије него што је учињено, није било законом или међународним правом прописано као кривично дјело и за које законом није била прописана казна”.

232. Право на минималне гаранције у разматрању оптужнице против радника миграната и чланова њихових породица прописано је у чл. 6., 7., 8., 12., 13., 247., 262. ЗКП БиХ, те у великом броју других чланова који прописују сами ток поступка. Примјера ради, право на лично присуство суђењу прописано је чланом 247. који гласи: «оптуженом се не може судити у одсуству», или право на испитивање свједока прописано је чланом 262., а може се вршити директно, унакрсно и додатно.

233. ЗКП БиХ, у посебном поглављу садржи одредбе о поступку према малољетницима. Између осталог у члану 342. прописано је да су органи који учествују у поступку према малољетнику, дужни поступати обазриво, водећи рачуна о душевној развијености, осјетљивости и личним својствима малољетника како вођење поступка не би штетно утицало на његов развој.

234. Право на преиспитивање одлуке којом је радник мигрант или члан његове породице осуђен за кривично дјело, садржано је у одредбама главе XXIII –ЗКП БиХ (редовни правни лијекови, право на жалбу и др.).

235. Право на одштету у случају неоправдане осуде за кривично дјело прописано је у чл. 11. и 432. ЗКП БиХ.

236. Право радника мигранта или члана његове породице да не може бити поново суђен за дјело за које је већ био суђен и за које је донесена правомоћна судска одлука, прописано је у члану 4. ЗКП БиХ.

237. Да према раднику мигранту или члану његове породице не може бити изречена казна или друга кривичноправна санкција за дјело које не садржи кривично дјело дефинисано националним или међународним правом у вријеме када је кривично дјело учињено, те да неће бити примијењена тежа казна од оне која је била прописана у вријеме када је дјело почињено и да ће се примијенити блажи закон у случају да се након учињења дјела закон измијени прописују чл. 3. и 4. Кривичног закона БиХ.

И поред тога што је у БиХ у посљедњих неколико година извршена опсежна реформа кривичног законодавства, морамо констатовати да још увијек треба водити активности на успостави законодавства које ће обезбиједити да сва прописана људска права постану модел по којем ће се понашати и поступати, како појединци, тако и судови и други органи који се брину о њиховој заштити.

У том циљу се значајни напори улажу у реформу полиције и цјелокупног судског система, јер без професионалне полиције и независног и непристрасног судског система, нема одговарајуће заштите људских права и слобода.

Забрана затварања, лишавања дозволе боравка и/ли рада и протјеривање само на основу пропуста да испуне обавезе које произилазе из уговора.

238. Закон о запошљавању странаца у ФБиХ („Сл. новине ФБиХ“, бр.8/99...), утврђује начин, услове запошљавања страног држављанина и лица без држављанства, надлежност Федералног завода за запошљавање и јавних служби за запошљавање кантона у поступку запошљавања странаца и друга питања у вези запошљавања странаца. Закон о запошљавању страних држављана и лица без држављанства ("Сл. гласник РС" број 97/04, 96/05 и 126/06) прописује услове поступка и начина запошљавања страних држављана и лица без држављанства у РС-у. У новембру 2002. године у Брчко Дистрикту БиХ усвојен је Закон о запошљавању странаца, којим се уређују услови запошљавања странаца и лица без држављанства у Брчко Дистрикту БиХ. Закон о кретању и боравку странаца и азилу прописује услове за одобрење

привременог боравака странцима по основу рада по издатој радној дозволи као и боравака у пословне сврхе. Испуњавање прописаних услова је основ за одобрење привременог боравака странцима. У складу са чланом 47. тачка г) право на боравак странцу ће се отказати уколико странац обавља дјелатност за коју је потребна радна дозвола а не посједује такву дозволу.

Заштита од одузимања и/или уништавања личних докумената и других докумената и заштита од масовног протјеривања - Одузимање личних докумената

239. Закон о кретању и бораваку странаца и азилу, прописује у којим случајевима се може задржати путна исправа странца.

Члан 43. Закона - жалба против рјешења организационе јединице Министарства безбједности БиХ

1. Против рјешења којим је одлучено о захтјеву за одобрење боравака дозвољена је жалба Министарству у року од 15 дана од дана пријема рјешења.
2. Подносилац захтјева за одобрење боравака не може се протјерати, ни присилно удаљити са територије БиХ док не протекне рок за жалбу, односно до доношења рјешења у поступку по жалби.
3. До правоснажности рјешења у поступку по жалби странац мора бити на адреси на којој има пријављен боравак и сваки дан се јављају органу на чијем подручју борави.
4. До окончања поступка странцу се, уз потврду, привремено одузима пасош, осим ако пристане добровољно да напусти БиХ прије окончања поступка из става 2. овог члана.

240. Протјеривање радника миграната и чланова њихових породица врши се само у случајевима ако су испуњени услови прописани Законом о кретању и бораваку странаца и Инструкцијом о поступку удаљења, надзору и обавезама сношења трошкова надзора и враћања странца из БиХ ("Сл. гласник БиХ" број 30/05). Радницима мигрантима се пружа потребна помоћ уколико желе да се обрате ДКП представништву земље чији су држављани.

Право радника миграната да повремено одсуствују из пребивалишта и боравишта члан 38. и 39. Конвенције. Примјена кроз одредбе Закона о кретању и бораваку странаца и азилу - члан 5. Закона- (слобода кретања)

1. Улазак, боравак, кретање и излазак странца могу бити ограничени под условима прописаним овим Законом.

2. Странци који бораве у БиХ, под условима које одређује овај Закон, уживају право на слободу кретања унутар земље и слободан избор мјеста свог боравка, ако није другачије одређено овим или другим посебним законом.

241. Члан 13. Закона - ослобађање од обавезе прибављања визе

Странци немају обавезу прибављања визе за улазак у БиХ ако у пасошу имају наљепницу одобрења привременог или сталног боравка, за вријеме важења тог одобрења.

Гаранција за излазак из земље

Постојање гаранције за излазак странца из земље може се доказивати посједовањем важеће путне карте за наставак путовања, или за повратак, као и тиме што странац законито посједује превозно средство.

Услови за одобрење сталног боравка

Боравак изван БиХ у трајању од 90 дана у току једне године не сматра се прекидом боравка у смислу става 1. тачка а) овог члана.

Посебан разлог за отказ сталног боравка

Странцу који има одобрен стални боравак у БиХ даљи боравак се отказује:

- а) ако се утврди да странац дуже од једне године није настањен у БиХ, а о разлозима одсуства није обавијестио надлежну организациону јединицу Министарства безбједности БиХ или МУП-а на чијој територији има пребивалиште.
- б) Ако странац борави ван БиХ краће од једне године, а на основу околности се недвосмислено може утврдити да нема намјеру повратка и сталног боравка у БиХ.

Начела једнакости поступања у вези са плаћама и другим условима рада и условима запослења; социјалне сигурности; права на добијање хитне медицинске помоћи

242. Тренутно стање у овој области рада, запошљавања и социјалне заштите у БиХ карактерише подијељена надлежност за питања миграције у области рада између државе и њених ентитета и Брчко Дистрикта БиХ и постојање више институција различитих нивоа и овлаштења када је у питању запошљавање и рад, односно права по основу рада миграната. Питање кретања, боравка странаца и азила и боравка странаца је регулисано Законом о кретању и боравку странаца и азилу БиХ, законима о запошљавању странаца ентитета и Брчко Дистрикта БиХ и подзаконским актима.

Након издавања радне дозволе, странац закључује уговор о раду или уговор о обављању привремених или повремених послова са послодавце, којим уговором требају бити регулисана права и обавезе које проистичу из радног ангажовања. У погледу права, обавеза и одговорности које проистичу из прописа о раду и запошљавању, као и колективних уговора и опћих аката послодавца, странац је у истима изједначен са запослеником, држављанином БиХ.

У погледу свих надокнада за свој рад, као што су: прековремени рад, радно вријеме недјељњи одмор, плаћени празници и друга одсуства радници мигранти и чланови њихових породица су изједначени са правима држављана БиХ.

243. Надаље, овакво стање карактерише и непостојање плана миграције, како у погледу изласка из државе, тако и по питању уласка у земљу, односно запошљавању миграната у БиХ. Такви планови би требали бити донешени у сарадњи надлежних државних и ентитетских органа имајући у виду њихове различите надлежности и одговорности. Морамо констатовати да не постоји сарадња унутар регије и шире јер БиХ још није закључила ниједан међудржавни уговор иако у држави постоји надлежан орган за припрему и склапање таквих уговора који је недовољно истражио могућности сарадње у региону.

244. Издате радне дозволе странним држављанима у БиХ

1. У БиХ је у 2005. години издато укупно 2.347 радних дозвола странним

држављанима, од тога:

- у ФБиХ 1.551 радна дозвола
- у РС 365 радних дозвола
- у Брчко Дистрикту БиХ 431 радна дозвола

2. До почетка децембра 2006. године у БиХ је издато 1.884 радне дозволе странним

држављанима, од тога:

- у ФБиХ (01.01.-30.09.2006.) 1.009 радних дозвола, (највише радних дозвола издато је за лица из сљедећих земаља: СиЦГ – 276 , Кина – 221, Хрватска – 157, Турска – 105, Словенија – 50, Македонија- 33 и тд.)
- у РС (01.01. –30.11.2006.) 447 радних дозвола, (Највише радних дозвола издато је за лица из сљедећих земаља: Република Србија, Република Црна Гора, република Хрватска, Литванија, Украјина, Словачка, Македонија, Кина, Руска Федерација и дт.)
- у Брчко Дистрикту БиХ (01.01.- 30.11.2006.) 428 радних дозвола, (највише радних дозвола издато је за лица из сљедећих земаља: НР Кина – 302, СиЦГ – 70, Турска – 20, Хрватска – 11, Македонија – 6, Остале земље – 19).

У 2005. г страним држављанима је издато 2347 радних дозвола, највише их је издато у ФБиХ 1551. Од јануара до 11 мјесеца 2006. г. страним држављанима у БиХ издате су 1884. Према подацима Агенције за рад и запошљавање БиХ у ФБиХ је издато 1009 дозвола, у РС-у 447 а у Брчко Дистрикту 418. Највише радних дозвола добили су држављани СиЦГ, Хрватске и Кине.

245. У складу са Уставом Босне и Херцеговине, област рада и запошљавања, па тако и запошљавање странаца, повјерена је на надлежност ентитетима, који су правно регулисали ову област посебним законима. Странцем се сматра физичко лице која нема држављанство Босне и Херцеговине или је без држављанства. Странац се на територији БиХ може запослити ако са послодавцем склопи уговор о раду или уговор о обављању привремених и повремених послова, на основу претходно прибављене радне дозволе, под условом да испуњава услове за заснивање радног односа из закона и опћег акта послодавца.

246. У **Федерацији БиХ**, Законом о запошљавању странаца (“Службене новине Федерације БиХ”, број 8/99), утврђени су начин и услови запошљавања страног држављанина и лице без држављанства за подручје Федерације Босне и Херцеговине. Радна се дозвола издаје странцу под условом да има одобрење за стално настањење или привремени боравак у ФБиХ и да у евиденцији службе за запошљавање међу незапосленим лицима нема лица која испуњавају услове које послодавац захтијева за склапање уговора о раду или уговора о обављању привремених и повремених послова. Захтјев за издавање радне дозволе за склапање уговора о раду или уговора о обављању привремених и повремених послова за странца, који има одобрење за стално настањење или привремени боравак у Федерацији, подноси послодавац служби за запошљавање, према свом сједишту, с образложењем о потреби за радом странца, затим о условима за склапање уговора о раду или уговора о обављању привремених и повремених послова, о броју потребних запосленика, врсти послова и времену њиховог трајања.

247. Запошљавање страних држављана у **Републици Српској** регулисано је Законом о запошљавању страних држављана и лица без држављанства («Службени гласник Републике Српске», број: 97/04, 96/05 и 123/06).

Према наведеним прописима да би послодавац запослио странца или лице без држављанства обавезан је да поднесе захтјев надлежној филијали Завода за запошљавање Републике Српске према свом сједишту. По пријему захтјева са

комплетном документацијом руководиоца филијале у року од 30 дана рјешава захтјев. Радна дозвола се може издати најдуже на вријеме за које је одобрен боравак, најчешће на 6, односно 12 мјесеци. Филијала не може издати радну дозволу ако на евиденцији у бироу према сједишту послодавца има незапослених лица која испуњавају све услове тражене пријавом послодаваца.

Досадашња искуства показују да се радне дозволе у већини случајева издају за стране држављане са високом стручном спремом углавном за дефицитарна занимања (дипломирани фармацеути, дипломирани ветеринари, инжењери електротехнике са посебним знањем компјутерских апликација, инжењери металургије и рударства, професори страних језика и др.).

Радне дозволе издају се и за лица са вишом стручном спремом, средњом стручном спремом, за висококвалификоване и квалификоване раднике уколико посједују посебна знања и вјештине наведене као услов за обављање послова и задатака радног мјеста.

248. У **Брчко Дистрикту БиХ**, прије подношења захтјева за издавање радне дозволе, послодавац је дужан прибавити од Завода за запошљавање Брчко Дистрикта БиХ потврду да међу регистрованим незапосленим грађанима Брчко Дистрикта БиХ не постоји одговарајући број квалификованих особа које испуњавају услове за послове за које послодавац тражи да запосли странца Радну дозволу издаје Одјел за стручно-административне послове Брчко Дистрикта БиХ. Одјел за стручно-административне послове Брчко Дистрикта је обавезан издати радне дозволе одређеном броју странаца у пословима менаџмента у било којем страном предузећу основаном у Брчко Дистрикту БиХ, а на основу висине страних улагања.

1. Запослени странци у 2004. години

249. Федерални завод за запошљавање је у току 2004. године и првој половини 2005. године издао укупно 792 одобрења за рад страних држављана. Највећи број одобрења је издат за држављане СЦГ – 215., Кине 185., Хрватске 101., Турске – 92., Словеније – 30., Македоније – 20., САД-а – 19., Њемачке – 17., Аустрије – 16. итд.

Такође, Федерални завод за запошљавање није издао 23 одобрења за рад страних држављана и то: за држављане СЦГ – 18., Хрватске – 2., Кине – 1. и Македоније – 1. Страни држављани којима нису издата одобрења за рад нису испуњавали одређене законске прописе за издавање одобрења.

2. Евидентирани странци у бироима за запошљавање на дан 30.6.2005. године

На евиденцијама кантоналних служби за запошљавање евидентиран је 61 страни држављанин. Највише страних држављана је евидентирано из СЦГ – 37., Македоније – 4., Хрватске – 3., Русије – 2., Албаније 2., Турске – 2., Кине – 2. итд.

250. Досадашња искуства и сазнања која регулирају права радника миграната и чланова њихових обитељи указују, да није било проблема у примјени како ове конвенције, тако и других конвенција које регулишу област рада и запошљавања.

Према извјештајима у ФБиХ укупно је издато 792 одобрења за радне дозволе странцима у периоду од 1.1.- 30.06.2005. године број у ФБиХ је 792. Табеларни приказ издатих одобрења за издавање радних дозвола дат је у прилогу извјештаја.

У складу са наведеним принципима права радника миграната и чланова њихових породица, а који имају регулисан статус изједначена су са правима домаћих лица-радника, како у погледу основних људских права тако и права проистеклих из радног односа обезбијеђених Законом о раду, колективним уговором и општим актима послодавца, а у погледу самог заснивања радног односа заштита њихових права се обезбјеђује примјеном Закона о запошљавању страних држављана и лица без држављанства РС, Законом о запошљавању странаца у ФБиХ и Брчко Дистрикту БиХ, као и законима о запошљавању ентитета и Брчко Дистрикта БиХ.

Табеларни преглед евидентираних страних држављана у периоду 01.01.-30.06.2005. године у ФБиХ је 61, исказано је по кантонима и државама у прилогу извјештаја.

Извјештај о реализацији Закона о запошљавању страних држављана и лица без држављанства

251. Истим чланом је прописано да страни држављани и лица без држављанства могу добити азил у Републици Српској ако су прогоњени због учешћа у покретима за социјално и национално ослобођење, због залагања за демократију, људска права и основне слободе или за слободе научног и умјетничког стварања.

У складу са чланом 2. Устава БиХ права и слободе предвиђене Европским конвенцијама за заштиту људских права и основних слобода се примјењују и тим актима је дат приоритет над другим, те у том смислу је обезбјеђена сарадња и омогућен приступ свим међународним механизмима за надгледање људских права.

Истим чланом је утврђен принцип недискриминације тако да је уживање права и слобода обезбјеђено свим лицима БиХ без дискриминације по било којој основи, као што су спол, раса, боја, језик, вјероисповјест, политичко или друго мишљење, национално и социјално поријекло или повезаност са националном мањином, имовина, рођење или други статус, што укључује: право да не буду подвргнута мучењу или нехуманом и понижавајућем поступку или казни; право да не буду држана у ропству или потчињености или на принудном или обавезном раду; право на личну слободу и безбједност, право на приватни и породични живот, дом и преписку; слободу мисли и вјероисповјест; право на брак и заснивање породице; право на имовину, образовање, слободу кретања и пребивалиште; право на правичан поступак у грађанским и кривичним стварима.

Закон о кретању и боравку странаца и азилу ("Сл. гласник БиХ" (одбијање уласака):

252. Странцу ће бити одбијен улазак у БиХ ако не испуњава услове из члана 11. Закона. Странцу може бити одбијен улаз у БиХ и када испуњава услове за улаз прописане чланом 11. овог закона ако:

- а) приликом уласка избјегава да органу надлежном за контролу преласка државне границе покаже тражене податке, или попуни одређене упитнике, или намјерно даје погрешне податке који се тичу његовог права на улазак у БиХ, или намјерно избјегава сваку такву ситуацију, или
- б) постоји основана сумња да ће обављати дјелатности за које је потребна радна дозвола, а такву дозволу не посједује, а посебно у односу на странца којем је из наведених разлога већ одбијен улазак у БиХ.

Странац коме је улаз одбијен у складу са претходним ставовима овог члана не може ући у БиХ најмање 24 часа од момента одбијања уласка иако је, послије доношења рјешења о одбијању уласка, испунио услове за улазак

253. Перспективе и приступ у погледу миграција у области рада у БиХ су одређене првенствено уставним надлежностима и законским прописима. Улога Агенције за рад и запошљавање у овој области је ограничена на одређен дио активности а улога државе се своди на то да њени представници закључују уговоре које примјењују и реализују ентитетске службе за запошљавање и служба Брчко Дистрикта БиХ.

254. Једно од ограничења у запошљавању странаца (миграната) има своје оправдање у чињеници да незапосленост у БиХ има забрињавајуће размјере, па би са тога становишта ова мјера имала и извјестан заштитни карактер у остваривању уставног права грађана на рад што се ради и у другим земљама из окружења. Други вид ограничења у запошљавању странаца састојао би се у томе што би надлежни орган био дужан да одузме радну дозволу странцу који је учинио кривично дјело или тежи прекршај, за који се на основу закона може изрећи казна затвора. Странцу се, према закону, обезбјеђује право жалбе против рјешења о одузимању радне дозволе.

Разлози за таква ограничења су видљиви из табеле која се односи на стање запослености и незапослености у БиХ и број становника.²⁸

НАПОМЕНА: *Једини прописи који регулишу област рада и запошљавања на државном нивоу су Закон о државној служби у институцијама БиХ («Сл. гласник БиХ», бр. 12/02, 35/03, 4/04, 17/04, 26/04 и 37/04) и Закон о раду у институцијама БиХ («Сл. гласник БиХ», бр. 26/04 и 7/05), међутим ови закони се не односе на странце и стране мигранте, тј. односе се искључиво на држављане Босне и Херцеговине.*

Законодавни оквир за миграције у области рада са аспекта права по основу рада
255. Полазећи од чињенице да се питање миграција у области рада уређује путем закона, подзаконских прописа и других прописа, у наставку слиједи нормативни оквир као услов за провођење политике миграција у области рада. Нормативни оквир за миграције у области рада у БиХ, заснован је на међународним прописима и државним прописима.

Међународни прописи:

256. Конвенција о миграцији у циљу запошљавања број 97. (ревидирана) 1949. године,
- Конвенција о миграцијама у условима злоупотребе и унапређења једнаких могућности и третмана радника миграната, број 143 из 1975. године,
- Препорука о заштити радника миграната у недовољно развијеним земљама и територијама, број 100 из 1955. године.

Прописи на нивоу БиХ

257. Уставом БиХ је прописано да БиХ, оба ентитета и Брчко Дистрикт БиХ морају обезбиједити највиши ниво међународно признатих права и основних људских слобода.

---

²⁸ Прилог: табела бр. 3

Међународни стандарди који се односе на права и слободе, директно се примјењују у БиХ и имају приоритет над свим другим законима и јачу правну снагу у односу на националне прописе.

Законом о Агенцији за рад и запошљавање БиХ ("Сл. гласник БиХ", број: 21/03), прописано је да је агенција, између осталог, надлежна да прикупља информације о понуди и потребама радне снаге на међународном тржишту и доставља информације ентитетским заводима и иницира склапање и потписивање међудржавних уговора из области рада и запошљавања и прати њихово провођење.

Ентитетски прописи

258. Према Уставу БиХ ентитети су надлежни да аутономно уређују област рада и запошљавања, а тиме и питање миграција у области рада, па због тога имамо у сваком ентитету посебне законе који су у складу са међународним стандардима садржаним у међународним документима које је ратификовала БиХ. У сваком ентитету област рада и запошљавања је нормативно у потпуности заокружена и закони из те области се примјењују и на снази су како слиједи:

У Републици Српској су на снази и примјењују се следећи закони:

- Законом о раду («Службени гласник РС» број 38/00, 40/00, 47/02, 38/03 и 66/03);
- Законом о запошљавању – пречишћени текст (« Службени гласник РС» број 54/05);
- Закон о запошљавању страних држављана и лица без држављанства («Службени гласник РС» број 97/04 и 96/05).

У ФБиХ су на снази и примјењују се следећи закони:

- Законом о раду («Службене новине ФБиХ» број 43/99 и 32/00)
- Законом о посредовању у запошљавању и социјалној сигурности незапослених лица («Службене новине ФБиХ» број 81/01);
- Закон о запошљавању страних држављана и лица без држављанства («Службене новине ФБиХ» број 8/99);

У Брчко Дистрикту Босне и Херцеговине су на снази и примјењују се:

- Законом о раду Брчко Дистрикта БиХ («Службени гласник Брчко Дистрикта БиХ» број 7/00 и 8/04).
- Законом о запошљавању и правима за вријеме незапослености, у Брчко Дистрикту Босне и Херцеговине («Службени гласник Брчко Дистрикта БиХ» број 8/04).

У Брчко Дистрикту БиХ не постоји посебан пропис којим се уређује питање запошљавања страних држављана и лица без држављанства.

259. Полазећи од чињенице да запошљавање странаца у свакој земљи представља предмет посебног законодавног уређивања, РС, ФБиХ и Брчко Дистрикт БиХ су ову област уредиле посебним законима, али само у оној мјери колико су услови и поступак запошљавања странаца специфични, имајући у виду законе који на нивоу државе регулишу азил и боравак страних држављана и лица без држављанства све у складу са међународним стандардима.

Поред ових прописа постоје национални прописи којима се уређује питање боравка, кретања и азила страних грађана, што је веома битно за вођење исправне политике миграција у БиХ.

260. Институције које су у БиХ надлежне за провођење прописа и политике миграције радне снаге само са аспекта рада и права на рад а према надлежностима и овлаштењима су:

- Агенција за рад и запошљавање БиХ,
- Завод за запошљавање РС,
- Завод за запошљавање ФБиХ,
- Завод за запошљавање Дистрикта Брчко БиХ.

Овим питањима, такође, непосредније се баве надлежна министарства рада и социјалне политике ентитета и Брчко Дистрикта БиХ.

Агенције за рад и запошљавање БиХ, чија надлежност је уређена Законом о Агенцији за рад и запошљавање БиХ, надлежна је: да обавља међународно представљање и сарадњу са међународним организацијама и извршава међународне обавезе из области рада и запошљавања, координира активности са ентитетским властима и ентитетским заводима за запошљавање у вези са запошљавањем у пројектима од интереса за БиХ, прикупља информације о пунуди и потребама радне снаге на међународном тржишту и доставља информације ентитетским заводима, иницира склапање и потписивање међународних уговора из области рада, запошљавања и социјалног осигурања и прати њихово провођење, прати провођење конвенција Међународне организације рада и међународних стандарда у области рада и запошљавања.

Заводи за запошљавање ентитета и Брчко Дистрикта БиХ су надлежни за запошљавање страних држављана у БиХ јер је такво запошљавање дио укупне политике запошљавања које они проводе на тим подручјима.

261. Ентитети у БиХ имају своје законе који уређују општи режим рада и запошљавања и социјалне заштите.

Када су у питању страни радници у БиХ и грађани БиХ у другим државама, онда се уз сагласност БиХ и тих држава закључују билатерални споразуми/уговори о социјалном осигурању, који поред осталог регулишу и питања пензија, здравствене заштите, права за случај незапослености, дјечији додатак и други облици социјалног осигурања. Ова права регулисана су уговорима о социјалном осигурању који се потписује са различитим државама и регулишу различит оквир и врсту права.

262. Миграције у области рада и међурегионална сарадња на том пољу су веома важна питања за сваку од земаља јер битно утичу на економско стање и друштвене односе у тим земљама. Регуларне, планске и уређене миграције у области рада могу имати веома значајан утицај на друштвени и економски развој сваке од земаља региона. Основа оваквих миграција свакако су међудржавни уговори о запошљавању и друге мјере засноване на међународним стандардима у овој области, којима се спречава нерегуларно запошљавање, односно недозвољени облици миграција унутар региона и изван њега, које могу негативно утицати на економска кретања и друштвене односе сваке од земаља региона. Миграција у области рада у БиХ има своје специфичности у односу на друге земље региона због транзиције и промјена у свим сферама друштвеног и економског живота, првенствено због промјене структуре власништва и начина привређивања и другачијег односа земаља региона према тим појавама у БиХ. Специфичности се огледају и у неконтролисаним и непланском одласку стручних младих људи из БиХ, са једне и притиска за неконтролисани улазак у државу страних грађана често и са другим мотивима. Планско запошљавање грађана БиХ путем билатералних уговора у земљама региона и изван њега би смањила незапосленост и помогла економском опоравку земље под претпоставком да породице тих грађана живе у БиХ гдје би се све што они зараде трошило овдје чиме се увећава новчани потенцијал државе.

Сарадња у области миграције радне снаге између БиХ и земаља у региону и изван њега темељи се на принципима садржаним у оквиру закључених међудржавних уговора и исказаних потреба тржишта рада тих земаља, што би била и основа за

утврђивање одрживе шеме миграција. Тренутно постоје начини изван тих уговора које иду преко привредних комора и асоцијација послодаваца јер БиХ није закључила уговоре са замљама из региона, иако постоји Агенција чији би то требао бити основни задатак. Мора се констатовати да нису успостављене довољне контрола и процедуре када је у питању запошљавање наших грађана у иностранству и да се она, углавном, врше на основу билатералних споразума са тим земаљама и на основу гаранција за запошљавање које дају послодавци из земаља региона и изван њега.

Ово питање се рјешава кроз сарадњу засновану на међународним стандардима и кроз већ закључене међудржавне уговоре између земаља у региону и изван њега и друге мјере и активности које су од заједничког интереса и које су договорене од стране надлежних државних органа како би ова област била што боље регулисана. У циљу боље сарадње размишља се о образовању једног заједничког тијела у региону које би промовисало сарадњу међу државама у области миграције рада, које би пратило провођење и поштивање закључених међудржавних уговора и координирало рад са таквим тијелима у другим регионима у циљу јачања сарадње у области миграција рада изван региона.

БиХ је до сада закључила већи број билатералних споразума о социјалном осигурању са другим држављанима или је процедура закључивања у току. Закључени и ратификовани споразуми су са Р. Хрватском, Р. Аустријом, Р. Турском, Р. Македонијом. Осим ових споразума постоје и билатерални споразуми које је БиХ преузела у процесу сукцесије, а које је са другим државама потписала/закључила бивша СФР Југославија. У току је ратификација уговора о социјалном осигурању са Краљевином Белгијом и Р. Словенијом.

Прилог: Попис билатералних споразума

263. Мобилност радне снаге у региону је могућа успостављањем односа међу државама на основу закључивања међудржавних уговора о запошљавању и исказаних потреба тржишта рада сваке од потписница уговора. Када је у питању БиХ тренутно су исказане потребе из земаља региона за грађевинским занимањима, медицинским техничарима и квалификованим радницима металске струке, те за сезонским радницима (Србија и Црна Гора, Хрватска и Словенија) Потражња за сезонском радном снагом је већ традиционална од стране Црне Горе и Хрватске, и то за угоститељске раднике. Покретљивост радне снаге првенствено треба да се обезбједи путем служби за запошљавање у БиХ, на основу међудржавних уговора које треба да припреми

Агенција за рад и запошљавање БиХ, које закључују надлежни државни органи. Ограничавајући фактор за покретљивост радне снаге у региону су мале зараде и високи животни трошкови у земљама радног ангажовања.

264. У БиХ још не постоји јединствено економско тржиште, па ни јединствено тржиште рада, али ентитетски прописи који регулишу материју радних односа, тј. општег режима радног односа не постављају услов да се може запослити само грађанин БиХ, из чега се може закључити да се и страни држављани и радници мигранти могу запослити и остваривати сва права у БиХ. Они по тим прописима имају сва права по основу рада као и домаћи радници, тј. радно-правни статус им је изједначен.

265. У Босни и Херцеговини је у 2005. години запослено укупно 1996 страних држављана из 53 државе. Од укупног броја 1551, страни држављанин је запослен у Ф БиХ, а 445, у РС, док за Брчко Дистрикт БиХ не посједујемо податке. Одобрења за рад овим лицима у складу са ентитетским прописима у прописаним процедурама дале су ентитетске службе за запошљавање. Највише радних дозвола је издато за држављане Србије и Црне Горе, Хрватске, Кине Украјине, Турске, Македоније и Аустрије. Када се погледа квалификациона структура уочљиво је да је највише универзитетских професора, дефицитарних кадрова са ВСС, дипл. фармацеут, дипл. ветеринар, љекара свих профила дипл. инг. електротехнике са посебним знањима компјутерских апликација, дипл. Инг. рударства, дипл. инг металургије професора енглеског језика, француског и латинског језика, професори - наставници свих музичких профила, дипл економиста са знањем страних језика и друга занимања; менаџер, водитељ програма, контролол, тех, балистичар, итд.

266. Радну дозволу за закључивање уговора о раду са странцем, мигрантом на захтјев послодавца, издају надлежне организационе јединице службе за запошљавање ентитета и Брчко Дистрикта БиХ. Оне не могу издати радну дозволу ако на евиденцији незапослених у бироу према сједишту послодавца има незапослених лица која испуњавају све тражене услове из пријаве послодавца. У ФБиХ и РС захтјев за издавање радне дозовле подноси послодавац служби за запошљавање према свом сједишту, са образложењем о потреби за рад странца, условима за склапање уговора, броју потребних упосленика, врсти послова и времену њиховог трајања. У Брчко Дистрикту БиХ прије подношења захтјева за издавање радне дозволе, послодавац је дужан пробавити од бироа за запошљање БД потврду да међу регистрованим неапосленим грађанима дистриката не постоји одговарајући број квалификованих лица

које испуњавају услове за послове за које послодавац тражи да запосли странца. У ФБиХ радна дозвола странцу издаје се под условом да има одобрење за привремени боравак или стално настањење у ФБиХ и да у евиденцији службе за запошљавање нема лица које испуњавају услове које послодавац захтјева за склапање уговора. У РС, филијала не може издати радни дозволу странцу, ако на евиденцији упуслених има лица одговарајуће стручне спреме која испуњавају услове радног мјеста, а која прихватају одређени посао. Радну дозволу издаје надлежна служба/Филијала за запошљавање у ФБиХ и РС, односно Одјелјење за стручно-административне послове БД БиХ. На подручју ФБиХ радна дозвола се издаје на основу одобрења Федералног завода за запошљавање. Радна дозвола странцу се издаје на одређено вријеме, најдуже на једну годину у ФБиХ, односно најдуже за вријеме за које је одобрен боравак како је регулисано у РС, а по прописима БД БиХ издаје се на ограничени временски период, најдуже на годину дана, и може се продужити. Мора се имати у виду измјена члана 4. Закона о запошљавању страних држављана и лица без држављанства, према коме су измијењени и посебни услови, јер боравак није услов за добивање радне дозволе. Нови члан 4. поменутог Закона гласи: „Поред општих услова утврђених Законом, услова утврђених колективним уговором и општим актима послодавца, странац мора да испуњава и посебан услов: да има радну дозволу за закључивање уговора о раду издату од стране Завода за запошљавање РС“.

267. БиХ је чланица ОУН и Међународне организације рада (ILO) као њене специјализоване организације, те је по том основу БиХ до сада ратификовала 68 конвенција ILO-а (**списак у прилогу**). Када се доносе прописи из области које су обухваћене овим конвенцијама, ентитетске власти те прописе усклађују са тим конвенцијама и достављају ILO-у на коментаре и усаглашавање. Посебна пажња се посвећује на ратификоване конвенције ILO-а бр. 19 (Конвенција о једнаком третману страних и домаћих радника у погледу обештећења несрећних слуђајева при раду, бр. 97. (Конвенција о миграцији у циљу запошљавања и бр. 143. (Конвенција о миграцијама у условима злоупотребе и унапређења једнаких могућности и третмана радника-миграната).

Према члану II 7. у поглављу Међународни споразуми Устава БиХ, утврђено је да БиХ страна уговорница међународних споразума побројаних у Анексу И овог устава, а у Анексу II Устава (Додатни споразуми о људским правима који ће се примјењивати у БиХ) побројани су ти споразуми и међу њима под ред. бр. 13. Конвенција о заштити права свих радника-миграната и чланова њихових породица (1990).

ПРИЛОГ:

2. Информација о билатералним уговорима које је БиХ закључила са другим државама или је поступак у току
3. Конвенције које је БиХ ратификовала

Остваривање права на здравствену заштиту

268. Став 1. у вези са социјалним осигурањем, радници мигранти и чланови њихових породица уживат ће у држави запослења исти третман који имају и држављани државе запослења све док они испуњавају услове предвиђене позитивним законодавством те државе и билатералним и мултилатералним уговорима на снази. Надлежни органи државе запослења и државе поријекла могу се у било које вријеме споразумјети у циљу одређивања модалитета примјене ове норме. Као потврда наведених констатација наводимо неколико чланова Закона о здравственом осигурању ФБиХ (Сл. новине ФБиХ 30/97):

Члан 30. Закона „Страним лицима и лицима без држављанства осигурава се здравствена заштита под истим условима као и држављанима ФБиХ, ако међународним споразумом није другачије одређено.“

Дакле, сви радници мигранти за које послодавац уплаћује доприносе, по основу права на здравствену заштиту, остварују исту као и било који осигураник у БиХ.

Члан 11. Закона: „Сва осигурана лица имају равноправан положај у погледу остваривања права из обавезног здравственог осигурања.

Овим чланом је осигурано да ако се уплаћује допринос за здравствено осигурање (те тиме изједначе права осигураника без обзира да ли је или није држављанин ове земље), не може постојати никаква могућност дискриминације у погледу остваривања права на здравствену заштиту.

Члан 19. Закона појашњава која се та лица сматрају осигураним лицима у смислу овог Закона, те у ставу 5. лица која су у радном односу у предузећима,установама,задругама и другим облицима организирања, код радника који самостално обављају дјелатност личним радом, средствима у својини грађана, код радника који личним радом, самостално у виду занимања, обављају професионалну дјелатност (у даљем тексту: правна и физичка лица), на територији Федерације.

Према овоме члану не постоји ниједна врста радног односа у којој лице које обавља рад нема право и обавезу на обавезно здравствено осигурање.

Сходно члану 2. Конвенције, израз „радник мигрант“ односи се на лице које ће бити запослено, јесте запослена или је било запослено у дјелатности уз новчану накнаду у држави чији он/она није држављанин.

Доследно примјени члана 19. Закона о здравственом осигурању, а на основу дефиниције појма „радник мигрант“ сви ови радници мигранти по основу радног статуса имају једнака права на здравствену заштиту као било који запослени држављанин наше земље.

Међународном конвенцијом о заштити права свих радника миграната и чланова њихових породица заштићена су и права чланова породице. Како се то регулише нашим позитивним законским прописима.

269. Закон о здравственом осигурању, члан 5. Обавезним здравственим осигурањем осигуравају се осигураницима и члановима породица осигураника (у даљем тексту: осигурана лица) право на коришћење здравствене заштите и право на новчане накнаде и помоћи по овом Закону.

Обим права из обавезног здравственог осигурања одређен је одредбама овог Закона и прописима донесеним на основу овог Закона, а чланом 20. се прописује ко се све може сматрати чланом породице у смислу овог закона: супружник (брачни или ванбрачни сугласно прописима о браку и породици), дјеца (рођена у браку, ван брака, усвојена или пасторчад) и друга дјеца без родитеља ако их осигураник издржава, родитељи (отац, мајка, очух, маћеха, усвојитељи осигураника) ако их осигураник издржава, унуци, браћа, сестре, дјед и бака ако су неспособни за самосталан живот и рад и ако немају средстава за издржавање, па их осигураник издржава.

Чланови породице осигураника из става 1. овог члана стичу права на обавезно здравствено осигурање по основу овог закона, под условом да исто право не остварују по основу радног односа или обављања привредне или непривредне дјелатности личним радом, односно пољопривредном дјелатношћу.

Влада ФБиХ спроведбеним прописима утврђују услове под којима се сматра да је лице неспособно за самосталан живот и рад и нема властитих средстава за издржавање.

Чланом 53. Закона даље је утврђено да право из обавезног здравственог осигурања може остварити само лице коме је утврђено својство осигураног лица.

Својство осигураног лица утврђује кантонални завод осигурања, а доказује се посебном исправом.

Спроведбене прописе о садржају и облику исправе из става 2. овог члана као и начину њиховог издавања, доноси министар здрацтва.

Значи, својство осигураног лица за сваког радника мигранта или члана његове породице утврђује кантонални завод осигурања. Радницима мигрантима којима кантонални завод утврди својство осигураника или осигураног лица исти завод издаје и посебну исправу којом доказује својство осигураног лица. Под посебном исправом сада се користи здравствена легитимација. Исти поступак вриједи и за чланове породице радника мигранта.

Једина разлика која може настати је у домену утврђивања основице за здравствено осигурање, између појединих кантона. Чланом 84. Закона о здравственом осигурању одређено је да кантони односно законодавно тијело кантона на приједлог кантоналног завода осигурања утврђује својим прописима основице, начин обрачунавања и уплате доприноса који нису утврђени прописима о порезима грађана.

Члан 84. Закона, основицу, начин обрачунавања и уплате доприноса из члана 80. Став 1. тач.. 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13. и 14. овог Закона утврђује својим прописима законодавно тијело кантона на приједлог кантоналног завода осигурања.

270. У РС-у Законом о здравственом осигурању („Сл. Гласник РС“, бр: 18/99,51/01, 70/01 и 57/03) у члану 10. утврђује се да су осигураници и страни држављани који се школују на територији РС-а ако међународним споразумом другачије није одређено.

У члану 11. утврђује се да је осигураник-радник и страни држављанин и лице без држављанства који је на територији РС-а запослено код страних правних или физичких лица, као и код међународних или конзуларних представништава, ако је такво осигурање предвиђено међународним уговором.

271. Закон о здравственом осигурању Брчко Дистрикта БиХ („Сл. Гласник БД БиХ“, бр.1/02), у члану 18. утврђује да су осигураници и лица која имају привремено боравиште и раде у Дистрикту а запослена су код страног послодавца и немају осигурање код страног фонда здравственог осигурања или друге установе надлежне за реализацију здравственог осигурања.

Држављани земаља са којима је склопљен међународни уговор о социјалном осигурању (здравствено осигурање) оставарују здравствену заштиту у обиму који је утврђен уговором.

Права дјете радника миграната

272. Међународни инструменти, обавезујући за БиХ а у вези права дјетета на име, као и обавезу државе да омогући остваривање тог права, јасно су садржани у Конвенцији о

правима дјетета и Међународном пакту о грађанским и политичким правима. БиХ је дужна поштовати оба ова акта о заштити људских права јер су саставни дио Устава БиХ и као такви имају уставоправну снагу.

Одредба чл. 7. Конвенције о правима дјетета гласи:

1. „Дијете се пријављује одмах након рођења и од рођења има право на име, право на старање, држављанство и ако је то могуће, право да зна ко су му родитељи и право на њихово старање.
2. Државе чланице осигуравају остваривање ових права у складу са националним законима и својим обавезама у складу са одговарајућим међународним инструментима из ове области, посебно у случајевима у којима би дијете иначе било без држављанства.“

Одредба члана 27. Међународног пакта о грађанским правима гласи :

1. „Свако дијете, без дискриминације засноване на раси, боји, полу, језику, вјери, националном и социјалном поријеклу, имовном стању или рођењу, има право да му његова породица, друштво и држава указују заштиту коју захтјева његов статус малолјетника.
2. Одмах после рођења свако дијете мора бити уписано у матичну књигу рођених и носити неко име.“

273. Закони о матичним књигама у Ф БИХ (“С.лист РБИХ” бр. 20/92, 13/94) и Републици Српској (“Сл. гласник РС” бр. 18/99), регулишу пријављивање у упис у матичне књиге, прописује јединствен текст у члановима 6, оба закона: „Рођење дјетета пријављује се усмено или писмено ради уписа у матичну књигу рођених, матичару матичног подручја на коме је мјесто у коме се дијете родило.“

Члан 8., оба закона, прописује обавезу здравствене установе да пријави рођење дјетета, док је рођење дјетета ван установе дужан да пријави отац, односно други члан домаћинства, лица у чијем је стану дијете рођено и лица која су сазнала за рођење дјетета.

Пријава рођења дјетета врши се у року од 15 дана, упис имена се врши најкасније у року од два мјесеца од рођења дјетета. Упис имена дјетета учињен након 30 дана од дана рођења матичар врши на темељу рјешења Полицијске управе на чијем се подручју воде матичне књиге, као и сваки други евентуални закашњели упис.

274. Закон о личном имену који се примјењује у оба ентитета (“Сл.лист СР БИХ, бр. 35/71, 38/86, 37/88 и 33/90), је наслијеђен из бивше државе а у члану 3. је прописано :“ Лично име дјетету одређују родитељи споразумно .“

Члан 1. Измјена и допуна Закона о личном имену (“Сл.лист СРБИХ”, бр 38/86) прописује да :“ Ако се родитељи нису споразумјели о личном имену дјетета, лично име дјетету одређује орган старатељства.“

275. На нивоу БиХ донијет је Закон о држављанству БиХ . Одредбе овог Закона усклађене са одредбама Европске конвенције о држављанству. БиХ је у фази приступања овој конвенцији.

Одредбама члана 7. Закона о држављанству БиХ утврђује се:

„1. Држављанство БиХ биће додијељено дјетету које је рођено или нађено на територији БиХ након ступања на снагу Устава и чија су оба родитеља непозната или непознатог држављанства или без држављанства, или ако је дијете без држављанства.

2. Под условима из става 1. овог члана дијете ће изгубити држављанство БиХ ако до доби од 14 година то дијете путем поријекла добије држављанство друге државе.“

Везано за ову тачку, члан 11. овог Закона даје могућност странцу „који најмање двије године има регистровано предузеће у БиХ и успјешно послује на територији БиХ може при рођењу његовог дјетета стећи држављанство БиХ иако не испуњава услове из члана 8. став 1. тачка 3. овог Закона.“ У оваквим случајевима, уз претходно прибављање позитивних мишљења Министарства вањске трговине и економских односа, одобрава се држављанство странцу.

276. Ентитетски закони о држављанству (и други прописи) усклађени су са Законом о држављанству БиХ, па се од стране ентитетских органа на подручју БиХ врши упис у матичне књиге све дјеце рођене или нађене на територији БиХ (имамо информација да одређен број ромске дјеце ипак није уписан у матичне књиге рођених на чему у наредном периоду треба радити поред оног што је записано у Стратегији БиХ за рјешавање проблема Рома).

277. У области образовања на нивоу државе усвојени су сљедећи закони: Оквирни закон о основном и средњем образовању (2003. год.), Оквирни закон о предшколском образовнају и васпитању (2006. год.). Закон о високом образовању, тренутно је у

парламентарној процедури. Текст закона је усвојен на сједници Представничког дома Парламентарне скупштине БиХ, његово усвајање очекује се и на сједници Дома народа Парламентарне скупштине БиХ. У поменутиим законима не помињу се права дјете радника миграната, с обзиром да су та права утврђена на нижим нивоима административне структуре БиХ, односно у подручју образовања на кантоналном нивоу у Федерацији, нивоу ентитета у РС и нивоу Брчко Дистрикта БиХ. Ни један од тих нивоа власти није обавезан достављати информације о томе министарству на нивоу БиХ, а реална је могућност да та права дјете – миграната нису идентично регулисана у свим административним цјелинама које су потпуно аутономне у подручју образовања. Сарајевски кантон је изједначио права дјете – миграната са домицилном дјетом.

278. У области културе тренутно на нивоу БиХ нема ни једног закона или другог прописа који би регулисао ту област. Култура је у Ф БиХ у надлежностима кантона. У РС и Брчко Дистрикта БиХ, исто као и у области образовања. Ни кантони не праве опште законе о култури, него о појединим културним секторима (музеји, архиви, сценске дјелатности и сл.). Нема прописа који регулишу поштивање културног идентитета радника – миграната. Пошто је БиХ потписница једног броја међународних конвенција које говоре и афирмишу културу, те да је Дејтонским уставом речено да су битне међународне конвенције саставни дио Устава, то је и обавеза земље да обезбједи и поштује права радника миграната и чланова њихових породица у овој области.

Право преноса у државу поријекла, уштеђевине и личне имовине и право на информисање

279. Након завршетка боравка радника миграната и чланова њихових породица у БиХ као држави запослења, они сходно позитивној законској регулативи имају право преношења своје зараде и уштеђевине, својих личних ствари и имовине.

Прије одласка, у тзв. припреми за напуштање земље запослења радник мигрант има право да буде на вријеме упознат и информисан о својим правима и обавезама од стране надлежних органа земље запослења. То се прије свега односи на њихова права у складу са законом и праксом земље запослења али и земаља поријекла и транзита, по питањима која ће им омогућити да задовоље основне административне и друге формалности, али веома битне за њих и њихову породицу. Свакако да су раднику битна питања преноса покретне имовине без царинских и других баријера, трансфер новца и уштеђевине и сл. Ту су и питања везана за помоћ у случајевима смрти радника мигранта или неког од чланова њихових породица. Због свега напријед наведеног,

државе запослења, у овом случају БиХ, дужна је на вријеме о томе информисати раднике мигранте и чланове њихових породица, што и чине. То се, свакако, обезбјеђује преко послодаваца, синдиката и других тијела и институција. Информисање радника миграната настоји се осигурати на језику који они разумију, свакако према постојећим могућностима.

ц) ЧЕТВРТИ ДИО КОНВЕНЦИЈЕ: Остала права радника миграната и чланова њихових породица који имају одговарајуће исправе или имају регулисан статус

280. Када су у питању права информисаности радника миграната и чланова њихових породица приликом напуштања БиХ, то је регулисано позитивним законским прописима. Наравно, да је информисаност доступна и приликом уласка и изласка из земље, све у циљу да радници мигранти могу без дискриминације и уз пуно њихово уважавање од стране земље домаћина уживати своја загарантована права. Њихова права су утврђена како законским тако и подзаконским и другим документима, донесеним на нивоу државе и ентитета, тако и документима компанија и радних колектива за које страни радници раде. У сваком случају кључни закон који регулише ову област је Закон о кретању и боравку странаца и азилу, који је донесен на нивоу БиХ.

Закон о кретању и боравку странаца и азилу, у члану 1., наводи да су њиме утврђени услови и поступак уласка и боравака странаца у БиХ, разлози за одбијање уласка и боравака, разлози за отказ боравака и протјеривања странаца, поступак подношења захтјева за азил, надлежни органи власти за примјену закона, као и друга питања у вези са азилом, боравком и кретањем странаца у БиХ.

Према члану 47. Закона о кретању и боравку странаца и азилу наведени су основни разлози за отказ боравака. Између осталих то ће се десити: ако странац не поштује уставни поредак БиХ, њених ентитета и Брчко Дистрикта БиХ; ако странац својим дјеловањем угрожава националне интересе БиХ, тако што се бави кријумчарењем оружја и војне опреме, радиоактивних и других опасних материјала и другим средствима за масовно уништење, наркотицима и сл; ако је прекршио прописе којим се регулише прелазак државне границе БиХ; ако странац даје лажне и погрешне податке за издавање одобрења боравака и сл. Ту су и посебни разлози за отказ боравака регулисани чланом 48. овог Закона. Странцу се боравак отказује ако се утврди да дуже од једне године није настањем у БиХ, а о разлозима није обавијестио надлежне органе. Боравак му се отказује и у случају ако борави ван БиХ краће од једне године, а на

основу околности које се недвосмислено може утврдити да нема намјеру повратка и сталног боравака у БиХ.

281. Странци могу ући у БиХ ако испуњавају услове из члана 11. Закона о кретању и бораваку, странаца и азилу, што се односи на следеће: посједовање важеће ПИИ и важеће визе, посједовање средстава за улазак боравак и излазак из земље, визе за земљу кроз коју путују, средстава за здравствену заштиту, да му није регистрована мјера протјеривања и забране уласка, те да нису у категорији међународних преступника тј. да његово присуство не представља пријетњу за безбједност земље.

По уласку у БиХ странац може, ако жели остати у БиХ дуже од трајања визног или безвизног боравака, затражити под одређеним условима одобрење привременог боравака који може бити из следећих разлога: брак са држављанином БиХ, спајање породице, образовање, научно-истраживачки и умјетнички рад, рад по основу издате радне дозволе, у пословне сврхе, у сврху лијечења и из хуманитарних разлога. Одобрење привременог боравака може се издати за период од 1 године или период важења пасоша странца, уколико исти важи краће од једне године. Привремени боравак из хуманитарних разлога одобрава се на вријеме од 3 мјесеца, а странцу који је у БиХ ушао као туриста не може се одобрити привремени боравак по основу рада.

За стални боравак странца основни услов је да по основу привременог боравака непрекидно живи у БиХ најмање пет година.

Азил се одобрава странцу под условима дефинисаним Законом о кретању и бораваку странаца, уз примјену стандарда који важе у земљама ЕУ.

Право странаца да заснују радни однос у БиХ

282. Права запошљавања страних држављана и лица без држављанства регулисана су посебним законима о запошљавању странаца у оба ентитета, а на нивоу БиХ та питања регулише Закон о кретању и бораваку странаца и азилу. Радна дозвола која се издаје странцу један је од услова за одобрење привременог боравака по основу рада уз услов да је странац који долази с намјером да ради у БиХ ушао са претходно издатом радном дозволом. Закони о запошљавању ентитета у овом дијелу нису у сагласности са Законом о кретању и бораваку странаца и азилу БиХ, јер се њима дефинише да је услов за радну дозволу, поред осталог, законито одобрено привремени боравак. Постоје мишљења да су постојећа рјешења о запошљавању странаца у ентитетима у функцији борбе против могућих злоупотреба, јер претходно издавање радних дозвола као услова за улазак у земљу ради запошљавања може бити злоупотребљен од стране послодаваца у функцији незаконитог уласка странаца у БиХ. Други проблем је неусклађеност правилника о

визама (који је прописао МВП) са Законом о кретању и боравку странаца и азилу и потребама странаца који долазе са намјером запошљавања у БиХ, а ради се о томе што није посебно прописана виза за запошљавање (тзв. радна виза). Трећи проблем је непоштовање одредаба члана 42. Закона о кретању и боравку странаца и азилу од стране МВП-а (ДКП-а), којим је прописано да странац може подносити захтјев за привремени боравак и путем надлежног ДКП-а БиХ.

283. Странцима се, у смилу Закона, одобрава привремени боравак по основу профитабилне дјелатности (оснивања малих и средњих предузећа) и у том случају радну дозволу замјењује дозвола оснивања предузећа. Одобрење боравка по основу рада, као и радна дозвола, издају се на одређено вријеме, а најдуже једну годину. Изузетно се радна дозвола издаје на неодређено вријеме, што дозвољава законодавство ФБиХ. Странцу који посједује туристичку визу не може се издати радна дозвола. Радна дозвола за странце престаје да важи под условима дефинисаним законом.²⁹ Између осталог, странцу се може одузети радна дозвола ако изврши кривично дјело или тешко дјело против јавног реда и мира за које се може изрећи казна затвора, као и у другим случајевима утврђеним законом, о чему одлучује орган који је исту донио.

Право да повремено одсуствују без посљедице на њихове радне и боравишне дозволе; право на слободу кретања и избора мјеста боравка на територији државе запослења

284. Радницима мигрантима се пружа потребна помоћ уколико желе да се обрете ДКП представништву земље чији су држављани. Право је радника миграната да повремено одсуствују из пребивалишта и боравишта.

285. БиХ као земља запослења чини напоре да кроз радно законодавство, како на нивоу државе, тако и на нивоима ентитета и Брчко Дистрикта БиХ не прави сметње радницима мигрантима и члановима њихових породица да привремено одсуствују, без посљедица на њихове дозволе за боравак и рад. Послодавци су дужни раднике мигранте информисати о условима, под којим се привремена одсуства дозвољавају, што се на захтјев радника и чини, сходно позитивним законским прописима.

286. Право на слободу кретања и избора мјеста боравка у БиХ, држави запослења регулисано је Законом о кретању и боравку странаца и азилу. У члану 5. овог Закона се

²⁹ Истеком времена на које је издата, истеком времена за које важи привремени боравак, отказом боравка, у складу са посебним прописима губитком статуса настањеног странца, истеком времена за који је закључен уговор о раду или уговор о обављању привремених и повремених послова, одузимање радне дозволе.

каже да улазак, боравак, кретање и излазак странца могу бити ограничени под условом прописаним овим Законом.

Странци који бораве у БиХ, под условом које одређује овај Закон, уживају право на слободно кретање унутар земље и слободан избор мјеста свог боравка, ако није другачије одређено овим или другим посебним законом. Према информацијама добивеним од надлежних органа БиХ, ентитета и Брчко Дистрикта БиХ, није забиљежен случај незаконитог поступања по овим правима радника миграната и чланова њихових породица.

Сходно члану 31. поменутог Закона под боравком странца, сматра се: визни, безвизни, привремени и стални боравак. У свим случајевима Закон је утврдио општеправни оквир и посебне услове који се морају испоштовати да би странац добио одговарајућу дозволу за рад и боравак у БиХ.

Право на оснивање удруживања и синдиката, изборна права државе свог поријекла и уживање политичких права у држави запослења

287. Уставом БиХ чланом II, став 2., (и), зајамчена је слобода мирног окупљања и слободног удруживања, што значи да се сваком појединцу, сходно овом члану Пакта, гарантује слобода удруживања са другим лицима из политичких или других разлога. Овим чланом на извјестан начин се допуњује право на мирно окупљање признато чланом 21. Пакта.

а/ Удружења и фондације

288. Право на удруживање грађана у БиХ, њеним ентитетима и Брчко Дистрикту БиХ, регулисано је Закономима о удружењима и фондацијама. Удруживање у смислу ових Закона представља сваки облик добровољног повезивања више физичких или правних лица ради унапређивања или остваривања неког заједничког или опћег интереса или циља, у складу са Уставом и законом, а чија основна сврха није стицање добити. Удружења могу основати најмање три физичка или правна лица. Настаје доношењем оснивачког акта. Након оснивања може стећи својство правног лица уписом у регистар. Оснивачка скупштина удружења доноси оснивачки акт, статут удружења и именује органе управљања.

289. Удружења и фондације у БиХ самостално одређују своје цијеве и дјелатности у складу са Уставом и законом. Дјеловање удружења и фондација не може бити супротно уставном поретку нити усмјерено на његово насилно подривање, распиривање националне, расне и вјерске мржње, нетрпељивости или дискриминације забрањене Уставом и законом. Циљеви и дјелатност удружења и фондација не могу укључити

ангажовање у предизборној кампањи политичких странака и кандидата и финансирање кандидата, односно политичких странака.

300. Удружења и фондације располажу својом имовином у складу са статутом и законом. Контролу над законитошћу и намјенским кориштењем расположивих средстава удружења и фондација врши орган удружења, односно фондације, одређен статутом и законом, као и надлежни државни орган.

301. Удружења или фондације које врше јавна овлашћења дужне су органу управе који врши надзор над њиховим радом најмање једном годишње поднијети извјештај о свом раду. Ако не врше своје обавезе сагласно својим дужностима, надлежни орган управе који врши контролу дужан је у писаној форми упозорити надлежни орган удружења или фондације и предложити мјере за уклањање уочених недостатака, као и предложити и друге мјере у оквиру својих права и дужности. За противзаконите радње предвиђене су и новчане казнене мјере.

б/ Политичко организовање

302. Право на оснивање политичких странака у БиХ регулисано је у ФБиХ, РС и Брчко Дистрикту БиХ законима о политичком организовању. Овим законима уређује се начин остваривања слободе политичког организовања и дјеловања, условима и поступку оснивања, регистрације и престанка рада политичких организација. Политичка организација има Статут, као основни документ организације, који поред осталог садржи одредбе које се односе на циљеве политичке организације и начин њиховог остваривања. Политичка организација има статус правног лица и стиче га уписом у судски регистар. Вођење регистра политичких организација регулисано је посебним правилником којим се прецизира садржај и начин вођења регистра политичких организација. Политичка организација, у смислу наведених закона, самостална је и добровољна организација грађана коју могу основати најмање 50 пунољетних грађана у ФБиХ, 500 пунољетних грађана у РС-у и 300 у Брчко Дистрикту БиХ. Сваки пунољетни грађанин, држављанин БиХ, може, под једнаким условима и у складу са статутом, постати члан политичке организације (странка, партија, удружење, покрет, савез или друга организација), основане због остваривања политичких циљева.

Политичкој организацији забраниће се рад уколико дјелује на насилну промјену уставом утврђеног уређења, угрожавања територијалне цјеловитости и независности, кршење уставом зајамчених слобода и права човјека и грађанина, распиривања националне, расне и вјерске мржње и нетрпељивости и усмјерене на угрожавање

опћеприхваћених принципа демократске владавине и Уставом БиХ зајамчених права и слобода.

303. Централна изборна комисија БиХ је, у циљу доношења закона о политичком организовању на новоу БиХ, формирала радну група са задатком да сачини иницијативу за покретање активности око доношења овог закона. За израду поменутог закона биће формирана интерресорна радна група коју ће сачињавати представници надлежних министарстава и организација у БиХ.

Законом о удружењима и закладама БиХ (“Сл. Гласник БиХ”, број: 32/01), утврђено је да свако физичко лице које је држављанин или има боравиште у БиХ и правна лица која су у БиХ регистрована, слободно или добровољно оснивају удружења у било коју сврху у складу са Уставом и законима БиХ. Удружење могу основати најмање три физичка лица која су држављани БиХ или у њој имају боравиште или правна лица из БиХ, која су у БиХ регистрована. Истим Законом регулише се и начин оснивања закладе, чији оснивачи не морају бити држављани или правна лица из БиХ, што значи да у БиХ и странци, радници мигранти и чланови њихових породица, имају право на удруживање и оснивање закладе и да не постоји дискриминација према радницима мигрантима.

304. Треба нагласити да је у овом времену у БиХ још увијек присутна изразита разубјеност политичке сцене. Још увијек се у изборну активност укључује велики број политичких странака и коалиција, о чему је било више ријечу у Иницијалном извјештају о примјени Међународне конвенције о грађанским и политичким правима. Радници мигранти и чланови њихових породица своју изборну активност обезбјеђују путем својих амбасада и конзуларних представништава у БиХ. Ограничења и сметње што се тиче БиХ на том плану нема.

ц/ Синдикално организовање

305. Право на синдикално организовање у БиХ предвиђено је законима о раду ентитета и Статутом Брчко Дистрикта БиХ. Овај вид организовања гарантован је уставима ентитета и детаљније уређен законима о раду који су донесени на нивоу ентитета и Брчко Дистрикта БиХ, као и колективним уговорима. Запосленици имају право да се по слободном избору организују у синдикат и да се у њега учлањују. Одредбе о праву на синдикално организовање далеко су конкретније и детаљније описане у гранским и колективним уговорима.

306. Према подацима са којима располажемо, укупан број чланова синдиката у БиХ је 478.640 чланова, од тога у Ф БиХ 277.450, а у РС 180.310 чланова. Синдикат је организован у савезе и гранске синдикате. У ФБиХ постоје 22 гранска синдиката, а у РС 14 гранских синдиката. У Брчко Дистрикту БиХ синдикат је формиран 2001. године, као добровољна интересна организација радника. Овај синдикат окупља 20% чланова од укупног броја запослених у Брчко Дистрикту БиХ и има 3.600 чланова.

307. БиХ, ентитетима и Брчко Дистрикту БиХ, уставима, законима и колективним уговорима радницима се признаје право на штрајк. То право регулисано је законима о штрајку који су донесени на свим нивоима организовања државе.

308. Поменути законима уређују се права запослених на штрајк, право синдиката да позове на штрајк, право послодавца да искључи запосленог из радног односа и друга питања у вези са штрајком. Синдикат има право позвати на штрајк и организовати га ради заштите и остваривања економских и социјалних права и интереса својих чланова. Штрајк се може организовати само у складу са важећим законским прописима, правилима синдиката о штрајку и колективним уговорима. Запослени слободно одлучује о свом учешћу у штрајку.

309. Штрајк се најављује послодавцу у писаној форми, најкасније осам дана прије почетка штрајка. Том приликом наводе се разлози за штрајк, мјесто, дан и вријеме почетка штрајка. Истовремено, организатор штрајка је дужан да о времену и мјесту одржавања штрајка обавијести надлежне органе којима је потребно доставити одлуку о ступању у штрајк.

310. У одређеним дјелатностима сходно законима о штрајку ентитета, на приједлог послодавца, синдикат и послодавац споразумно утврђују послове који се не могу прекидати за вријеме штрајка. Споразум садржи одредбе о пословима и броју запослених који су дужни да раде за вријеме штрајка или искључења са рада због обезбјеђења минимума процеса рада (производно одржавајући послови), обезбјеђења неопходних услова живота и рада становништва, односно рада других правних лица, као и због обезбјеђења имовине и спречавања угрожавања живота и личне сигурности или здравља становништва (здравство, електропривреда, водопривреда, ПТТ услуге, међународни саобраћај и др.). Дакле, у тим дјелатностима за вријеме штрајка мора се обезбиједити минимум процеса рада. Треба нагласити да је одржавање штрајка

предвиђено у кругу предузећа, установе, а окупљање на јавним мјестима прописано је законима о јавном окупљању.

311. Запосленом који је учествовао у штрајку може се смањити плаћа сразмјерно времену учествовања у штрајку, у складу са колективним уговором и правилником о раду.

312. Послодавац може поднијети захтјев надлежном суду ради забране организовања и провођења штрајка супротно одредбама наведеног закона, колективног уговора и правилима синдиката о штрајку. Послодавац може да од синдиката захтијева надокнаду штете коју је претрпио због штрајка који није организован и проведен у складу са одредбама закона. Исто тако, синдикат може захтијевати од надлежног суда да забрани искључење запослених из процеса рада које је спроведено супротно закону. Такође, синдикат може од послодавца захтијевати надокнаду штете коју су синдикат и запослени претрпјели због искључења из процеса рада које није спроведено у складу са одредбама поменутог закона.

У случају да синдикат организује штрајк супротно закону предвиђене су новчане казне од 500,00 до 2500,00 КМ. За прекршаје послодавца предвиђене су новчане казне од 1000,00 до 5000,00 КМ.

313. БиХ у протеклом времену била је обиљежена бројним штрајковима и социјалним немирима. Читаво подручје државе, протеклих година обиљежавали су протести усмјерени ка (или против) послодавца, те локалних, ентитетских и државних власти. Због тешког привредног стања и недостатка знакова који би упућивали на то да би ствари могле кренути набоље, између осталих, штрајковали су и протестовали: пензионери, просвјетни радници, љекари, рудари, индустријски радници, пољопривредници, инвалиди рата, чланови породица погинулих и несталих, државни службеници (пореске управе, инспекцијске службе...) и др. Најчешћи разлози штрајка били су мале, или још чешће, неисплаћене плате. Поменути протести редовно су били пропраћени захтјевима за смјеном послодавца или за оставкама вршиоца политичких функција. Много је случајева гдје су послодавци према запосленим остали у дугу због неплаћања више десетина мјесечних плата. Чест разлог протестовања су и присутне малверзације у приватизацији које су многа предузећа довела до потпуног пропадања, а радници запослени у њима најчешће су остајали без посла и без икакве перспективе да би се до посла могло доћи. У највећем броју случајева нови власници предузећа

нису ни имали намјеру за покретање (оживљавање) пријашње дјелатности предузећа, тако да су радници од самог почетка били осуђени на статус "радника на чекању", а потом на потпуни губитак радних мјеста. Када се овом дода и узме у обзир дискриминација грађана БиХ приликом запошљавања због страначких или националних побуда, односно припадности, те појава непотизма или корупције, аргументовано се може рећи да је у БиХ право на рад једно од најугроженијих људских права.

314. Што се тиче радника миграната и чланова њихових породица, према позитивним законским прописима БиХ нема никаквих ограничења нити било ког вида дискриминације по питању њиховог учешћа у јавним пословима државе свог поријекла, гласања или учешћа у изборима те државе. Радници мигранти и чланови њихових породица без дискриминације могу да уживају политичка права, зависно од њихових потреба и активности да се организују. То се прије свега односи на организовање протеста, штрајкова и других манифестација, свакако поштујући позитивне прописе земље запослења.

Начела једнаког поступања са држављанима државе запослења у односу на отпуштање, и помоћ у случају незапослености

315. Што се тиче једнаког поступања везано за заштиту радника од отпуштања, према одредбама Закона о раду и Закона о запошљавању страни држављани и лица без држављанства имају иста права као и грађани БиХ када се ради о отпуштању са посла и накнади за случај незапослености.

У широки каталог права и слобода, промовисаних и гарантованих Уставом БиХ и међународним документима који чине саставни дио Устава, спада и **право на образовање**. (Члан II.3 "л" Устава БиХ). Сходно томе, чланом 88. Закона о кретању и боравку странаца и азилу се наглашава да: "Ни једном одредбом овог Закона неће се спријечити остваривање и заштита права било којег лица на које се овај Закон односи, пред било којим надлежним органом према Уставу и законима БиХ, ентитета и Брчко Дистрикта БиХ".

Уставом БиХ је утврђена одговорност државе БиХ и оба ентитета за обезбјеђење највишег нивоа међународно признатих људских права и основних слобода (Члан II.1. Устава БиХ). То значи да су заштита људских права и одговорност за недискриминацију у уживању тих права заједничка надлежност и одговорност државе и ентитета, те да су, у том смислу, органи власти на свим нивоима одлучивања обавезни

да обезбиједи остваривање и заштиту људских права и слобода утврђених Уставом, па дакле и права на образовање.

316. Уставом БиХ је, даље, утврђена конкретна прерасподјела надлежности између државе и ентитета, те међусобни односи државних и ентитетских институција. **Све владине функције које нису изричито повјерене институцијама БиХ припадају ентитетима** (Члан III.3.“а” Устава БиХ). У том смислу, посебне и конкретне одговорности за организацију и управљање образовним системом припадају ентитетима, односно федералним јединицама.

317. Оквирни закон о основном и средњем образовању у БиХ усвојен је у јуну 2003. године. Поменути Закон се уређују основни принципи предшколског, основног и средњег образовања, образовања одраслих и оснивања и функционирања институција за пружање образовних услуга у БиХ (члан 1.).

Органи власти надлежни за организовање образовног система у Брчко Дистрикту Босне и Херцеговине, ентитетима и кантонима (у даљем тексту: надлежне образовне власти), установе које се према важећим законима у БиХ региструју за пружање услуга у области предшколског, основног и средњег образовања и образовања одраслих (у даљем тексту: школе), и друге стручне институције у области образовања, обавезни су да примјењују и поштују принципе и норме утврђене овим законом и осигурају образовање под једнаким условима за све ученике (члан 1. Закона).

У члану 4. овог Закона утврђује се да свако дијете има једнако право приступа и једнаке могућности учешћа у одговарајућем образовању, без дискриминације на било којој основи.³⁰ Дјеца радника миграната имају могућност интеграције и приступа школском систему на цијелом простору БиХ.

Према подацима РС-а сходно законским прописима, током 2005. године по основу омогућавања приступа образовним институцијама, члановима породица страних радника одобрена су (4) четири а продужено 17 боравака по основу образовања (укупно 21), а за девет (9) мјесеци 2006. године одобрено је 25, а продужено три (3) привремена боравка.

---

³⁰ Види ICESCR, страница од 110-127.

318. Провођење програма професионалне оријентације, обука и преквалификације незапослених лица и њихово поновно запошљавање на одговарајућим пословима у БиХ, као и приступ службама и институцијама за стручно образовање и преквалификацију регулисано је позитивним прописима и нема појаве дискриминације у било којем погледу у односу на држављене БиХ.

Закони о запошљавању странаца, донесени на нивоу оба ентитета и Брчко Дистрикта БиХ, посебно регулишу начин и услове запошљавања страног држављанина и лица без држављанства.

Странцем, у смислу ових Закона, сматра се физичко лице које нема држављанство БиХ. Надлежне службе у ентитетима и Брчко Дистрикта БиХ за запошљавање воде прописане евиденције о незапосленим странцима који обављају привремене и повремене послове, у складу са прописима о раду.

319. Радници мигранти и чланови њихових породица у БиХ, у складу са важећим прописима, имају право на стан, стичу га куповином у власништво или га користе по основу закупа. Закуп стана регулише се уговорним односом закљученим са закуподавцем уз одређивање станарине која се регулише индивидуално у договору са закупопримцем.

320. Право на социјалне и здравствене услуге регулисано је ентитетским законима, законом Брчко Дистрикта БиХ и кантоналним законима. Радници мигранти и чланови њихових породица могу без дискриминације користити наведене услуге као и грађани БиХ.

Власти БиХ не спречавају послодавце да за раднике мигранте у оквиру својих могућности рјешавају питања из области стамбене и социјалне политике или учешће у културним дешавањима и другим погодностима везано за културна збивања у БиХ.

321. У случају незапослености радника, њихово право у БиХ регулисано је законима о посредовању у запошљавању и социјалној сигурности незапослених лица, члановима: 3., 29. и 30. поменутог Закона.

Новчана накнада за вријеме незапослености, (члан 29. Закона), утврђује се чланом 3., под условима предвиђеним у Закону, а висина накнаде утврђује се у члану 30. поменутог Закона. За вријеме незапослености право на здравствено и пензијско-инвалидско осигурање регулише се у складу са прописима о здравственом, односно пензијско-инвалидском осигурању ентитета и Брчко Дистрикта БиХ.

Посебне програме у циљу борбе против незапослености проводе надлежне службе за запошљавање.

322. Заштита права радника у БиХ регулисана је законима о раду у којима се утврђује да радник има право на заштиту права из радног односа. Радник има право од послодавца захтијевати остваривање свога права. Уколико мирно рјешавање спора (тј. ако послодавац у року од 15 дана од дана достављања захтјева не удовољи захтјеву), радник има право тражити заштиту повријеђеног права пред надлежним судом.

323. Радници мигранти којима је дата дозвола за обављање плаћених активности, под условима прописаним за издавање такве дозволе, приликом вршења одређеног посла, имају једнака права као и држављани БиХ.

Заштита цјеловитости породице радника миграната и поново спајање радника миграната са својим породицама

324. Одредбом члана 38. Закона о кретању и боравку странаца и азилу прописано је да чланови: уже породице држављана БиХ, који има пребивалиште у БиХ, или странцу који посједује одобрење привременог или сталног боравака у БиХ, у сврху спајања породице, може се одобрити привремени боравак, под условима да :

- a) држављанин БиХ, односно странац који има одобрен боравак у БиХ има стални извор прихода, односно располаже средствима за издржавање подносиоца захтјева у БиХ.
- b) не постоје разлози који искључују одобрење боравака прописани овим законом.

Члановима уже породице, у смислу овог закона сматрају се :

- a) брачни друг,
- b) дјеца до 18. година живота или издржавана дјеца која живе у заједничком домаћинству
- c) издржавани родитељи.

По основу спајања радника са члановима уже породице из РС-а у току 2005. године странцима је одобрено 20 боравака и продужено је 29 (укупно 49). Током девет мјесеци 2006. године одобрено је 27, а продужено 47 привремених боравака по истом основу (укупно 74).

325. Боравак у односу на развод брака и ако је брак престао смрћу супружника (члан 44. и 50. Конвенције) дефинисан је одредбама члана 39. Закона о кретању и боравку странаца и азилу БиХ. Странац, који је боравак добио као супружник држављанина БиХ или странца са привременим или сталним боравком, у случају смрти супружника стиче право на продужење привременог боравка ако има право старатељства над малолетним дјететом које има држављанство БиХ, ако по основу спајања породице борави три године и испуњава услове за боравак по другој основи и ако истиче разлоге за одобрење привременог боравка из хуманитарних разлога.

326. Протјеривање страних лица може се извршити само у складу са важећим законским прописима. Према члану 56. Закона, протјеривање је мјера којом се налаже странцу излазак из БиХ и забрањује улазак у БиХ у одређеном временском периоду који не може бити краћи од једне ни дужи од 10 година. Разлози за изрицање мјере протјеривања таксативно су набројани одредбом члана 57. Закона о кретању и боравку странаца и азилу БиХ. Рјешењем, које доноси надлежна служба за послове са странцима, одређује се рок за добровољно извршење рјешења од 15 дана. Против рјешења о протјеривању дозвољена је жалба Министарству безбиједности БиХ у року од 15 дана, од дана пријема рјешења. Према постојећем законодавству, Савјет министара БиХ може изузетно, на образложен приједлог ресорног Министарства, у појединачним случајевима донијети одлуку о протјеривању странца из БиХ, ако оцијени да је протјеривање нужно у интересу јавног поретка и националне сигурности. Члан 60. Закона дефинише разлоге због којих се странац ни на који начин неће вратити или протјерати у земљу гдје би му живот и слобода били угрожени због вјере, расе, националности, припадности одређеној друштвеној групи или због политичког мишљења.

Присилно протјеривање проводи се у случају када странац не напусти земљу на добровољној основи, а процедура с тим у вези дефинисана је посебном Инструкцијом, у складу са Законом.

327. Боравак у односу на развод брака и ако је брак престао смрћу супружника држављанима БиХ, рјешава се сходно члановима 35., 39. и 61. Закона о кретању и боравку странаца и азила. У том и сличним случајевима, када странац наведе разлоге везане за члан 60. овог Закона, орган у поступању упућује предмет Министарству безбиједности БиХ ради покретања поступка основаности навода за одобрење привременог боравка из хуманитарних разлога. Странац којем је одобрен боравак из

хуманитарних разлога има право на рад, и омогућава му се образовање, здравствена и социјална заштита под истим условима као и држављанима БиХ.

Када је у питању боравак у односу на развод брака, члан 39. поменутог Закона говори о правима у смислу да: “ако је брак разведен за вријеме трајања привременог боравка у сврху спајања породице бивши супружник који је одобрење привременог боравка добио као члан уже породице, сходно одредбама члана 38. Закона, не стиче право на продужење привременог боравка...” То право према члану 39. Закона задржава ако има право старатељства над малољетним дјететом које има држављанство БиХ, а рођено је у браку са држављанком БиХ. То право се стиче и по основу привременог боравка одобреног у сврху спајања породице те ако борави у БиХ непрекидно три године и ако испуњава посебне услове. Осим наведеног за остваривање поменутог права потребно је набавити одобрење за привремени боравак из хуманитарних разлога, како је дефинисано у члану 35. Закона.

Одредба става 1. члана 39. Закона примјењује се иако је брак престао смрћу супружника држављанина БиХ, односно старанца који је имао одобрење привременог или сталног боравка у БиХ.

Уживање једнакости поступања за чланове породице радника мигранта

328. Према постојећем законодавству БиХ чланови породице радника миграната уживају једнак третман као и држављани БиХ у погледу остваривања права приступа образовним институцијама, приступа здравственим и социјалним установама, учешћу у културном животу и културним манифестацијама, уколико за то покажу интерес. Истина, то је тренутно регулисано одговарајућим правним актима, у којима је предвиђено да странци, подразумијевајући и чланове њихових породица могу бити запослени код домаћих правних и физичких лица и да с тим у вези у сваком погледу имају иста права, обавезе и одговорности по основу рада као и домаћи држављани, у складу са прописима о раду и запошљавању, као и колективним уговорима и опћим актима послодавца. Наравно, породице радника миграната без дискриминације имају права на укључивање у локални образовни систем, уз поштивање њиховог матерњег језика и културе. БиХ у том смјеру има обавезу да обезбиједи посебне програме за образовање дјете радника миграната на матерњем језику, и ако је потребно да на том плану успостави сарадњу са државом поријекла. Што се тиче здравствене и социјалне заштите и та права се остварују према утврђеним прописима. С обзиром на стање укупних економских односа у друштву, које карактерише тешка социјална ситуација, због велике незапослености, према нашим сазнањима мали је број странаца који се обраћа за кориштење напријед наведених услуга а уколико за то изразе интерес њима и

члановима њихових породица не чине се сметње за кориштење истих у складу са законом.

329. Сметње се не чине члановима породица миграната ни на плану њиховог избора својих плаћених активности, ако се оне одвијају према важећим законским прописима. Свакако, да се ту ради о радницима мигрантима и члановима њихових породица чији радни боравак и радна дозвола нису временски ограничени. И ова проблематика је уско повезана и зависна од потписаних билатералних и мултилатералних споразума између земаља запослења и поријекла.

Ослобађање од плаћања увозних и извозних царина и пореза на одређену имовину

330. У складу са Законом о царинској политици БиХ, Савјет министара БиХ је, на приједлог Управног одбора Управе за индиректно опорезивање, почетком 2005. године донијело Одлуку о поступку остваривања права на ослобађање од плаћања увозних дажбина на опрему стављену у слободан промет која представља улог страног лица. Том одлуком ближе се прописује поступак остваривања права на ослобађање од плаћања увозних дажбина на опрему која се ставља у слободан промет према члану 176. став 1. Закона о царинској политици БиХ, а која представља улог страног лица, осим путничких возила, аутомата за забаву и игру на срећу. Под појмом „опрема која представља улог страног лица“ подразумијева се опрема која:

- а) се увози, а коју инострани улагач, на основу уговора о улагању, инвестира као свој улог у правно лице, или
- б) се увози у име и за рачун правног лица, ако се плаћа средствима прибављеним из улога иностраног улагача у то правно лице.

331. Ради кориштења царинске повластице из члана 176. став 1. Закона о царинској политици БиХ, корисник повластице, уз писани захтјев за ослобађање од плаћања увозних дажбина, царинском органу надлежном према мјесту сједишта корисника повластице подноси потребне документе који су утврђени поменутом Одлуком. Надлежни царински орган о томе доноси рјешење у временском року од 15 дана од дана пријема захтјева.

Царински органи имају овлаштења да предузимају све потребне радње и мјере како би се осигурало да се опрема која је стављена у слободан промет уз ослобађање од плаћања увозних дажбина по основу страног улога не користи у друге сврхе од оних за које је ослобођена, без плаћања одговарајућих увозних дажбина.

332. Радници мигранти и чланови њихових породица без сметње имају право на пренос зараде и уштеђевине коју имају у БиХ у државу свог поријекла или било коју другу државу гдје радник мигрант или чланови његове породице желе да иду. Исто тако заштићена су и у погледу двоструког опорезивања, јер приликом уласка радника мигранта и чланова њихових породица сходно постојећој законској регулативи изврши се контрола и попис средстава (имовине) која се уноси у БиХ.

Право тражења алтернативног запослења у случају престанка плаћених активности за раднике мигранте који немају право слободно изабрати своју плаћену активност

333. Радна дозвола издаје се раднику мигранту, под условом да имају одобрење за стално настањење или привремени боравак у БиХ и да у евиденцији службе за запошљавање међу незапосленим лицима нема лица која испуњавају услове које послодавац захтијева за закључивање уговора о раду или уговора о обављању привремених и повремених послова.

Изменама Закона о запошљавању страних држављана и лица без држављанства, које су услиједиле 2006. године у РС-у а у току су измјене наведеног прописа и у ФБиХ, као посебан услов више се не тражи боравак тог лица у БиХ. Нови члан 4. тог Закона говори да: “Поред општих услова утврђених Законом, услова утврђених колективним уговором и општим актима послодавца, странац мора да испуњава и посебан услов: да им радну дозволу за закључивање уговора о раду од стране Завода за запошљавање.

Радна дозвола, према законима о запошљавању странаца, престаје да важи: протеклом времена на које је издата, протеклом времена за које важи одобрење за привремени боравак, отказом боравка, у складу са посебним прописима и губитком сталног настањења странца, истеклом времена за који је закључен уговор о раду или уговор о обављању привремених и повремених послова и одузимањем дозволе.

334. Законима о раду ентитета и Брчко Дистрикта БиХ утврђено је, да страни држављани, дакле мигранти могу закључивати уговоре о раду само под условима утврђеним законима о запошљавању странаца.

Одобрени привремени боравак неће утицати на статус радника мигранта и чланова њихових породица престанком рада којег су обављали одређено вријеме. Престанком рада радника мигранта, чланови њихових породица настављају боравак у БиХ до времена које му је у БиХ одобрено.

335. Провођење програма професионалне оријентације, обука и преквалификација незапослених лица и њихово поновно запошљавање на одговарајућим пословима у БиХ, као и приступ службама и институцијама за стручно образовање и преквалификацију, регулисано је позитивним прописима и нема појава дискриминације у било којем погледу у односу на држављене БиХ.

336. Радници мигранти, под условима наведеним у претходном члану, остварују право на рад у времену које им је одобрено уговором о раду и у складу са позитивним законским прописима. То вријеме је у правилу годину дана, с могућношћу продужења рока за сваку наредну годину, зависно од дужине одобреног боравка, и обостраних планова и потреба радника и послодавца.

337. Одређене категорије послова у БиХ, утврђују се у позитивним законским прописима. Могу их обављати искључиво држављани БиХ. То су послови државних службеника, службеника запослених у јавној управи, образовању, здравству, одбрани, полицији итд. Напримјер, члан 22. Закона о државној служби у институцијама БиХ, један од првих општих услова за запослење државног службеника је да је држављањин БиХ.

338. Нострификација диплома и звања у БиХ обавља се у складу са билатералним споразумима које је БиХ закључила са другим државама. Ти послови су тренутно у надлежности ентитетских министарстава образовања. Универзитетске дипломе, магистарски радови и докторске дисертације нострификују одговарајући факултети, уз координацију ентитетских министарстава образовања. Усвајањем Закона о високом образовању на нивоу БиХ и укључивањем у Болоњски процес ова проблематика биће успјешно ријешена и наведене дипломе биће признате у земљама Европске уније и шире.

339. Члан 17. Закона о кретању и боравку странаца и азилу БиХ (радна дозвола) утврђује да странцу који жели ући у БиХ са циљем да ради или обавља друге профитабилне послове подложне опорезивању, може се одобрити улазак ако има дозволу за рад или други еквивалент, издат од надлежног органа управе, а у складу с посебним прописима који регулишу област запошљавања, банкарство, инвестиционе или политике директних страних улагања, као и пословно-техничку сарадњу, производњу и кооперацију. Подразумијева се да странац који има дозволу за рад

задовољава законом прописане услове који се односе на посједовање средстава за издржавање.

Чланом 31. регулише врсте боравка страних лица у БиХ. Дефинише се да је привремени боравак на територији БиХ у трајању од годину дана, уколико није другачије одређено дозволом боравка, а стални боравак је боравак на територији БиХ у неограниченом временском периоду.

340. Закони о запошљавању странаца у БиХ регулишу услове под којим радници мигранти, који су примљен ради запослења, могу добити одобрење да се баве послом за његов или њен лични рачун, а при томе се узимају у обзир период у којем је радник већ законито боравио у БиХ.

341. Према постојећим прописима у БиХ посебне дозволе за боравак и запослење радника странаца везане су са одредницама радног законодавства, којим се искључиво баве удружења послодаваца, у сарадњи са заводима запошљавања који функционишу у држави. У БиХ не постоји посебан закон који регулише права радника миграната, него је то регулисано законима о запошљавању странаца и законима о раду. Овим законима прецизирана су сва питања која се односе на издавање радних дозвола, статус радника, њихова права и обавезе, лични доходи и други услови везани за запосленост, незапосленост и сл.

342. У специфичним случајевима када се изводе радови на инвестиционим објектима према Закону о вањскотрговинском пословању и звођење се може уступити страном извођачу на основу предходно одржаног јавног надметања или извршеног прикупљања понуда одређеног броја понуђача. Ако је у питању инвеститор орган управе, јавно друштво са већинским државним капиталом или јавни субјект за задовољавање потреба од општег интереса, при избору најповољнијег понуђача примјењује се одредба Закона о јавним набавкама. Уговор о извођењу радова уписује се у посебан регистар који води надлежно министарство ентитета. За извођење уговорених радова страно лице може ангажовати лица из иностранства, као и радну снагу земље гдје се изводе радови. Уколико инвеститор – извођач радова ангажује раднике из иностранства, потребно је да, у складу са Законом о запошљавању странаца, прибави боравишне и радне дозволе. Временска ограниченост и могућности продужавања радних дозвола и вријеме боравка, као што је већ и описано, регулисани су законом о утврђеној процедури. Ту су свакако

регулисана и питања настала губљењем дозволе боравка, радног статуса, накнаде због незапослености која није настала кривицом радника.

343. У специфичним условима, привредне коморе у БиХ су овлаштене за овјере позива за пословне посјете страних партнера. Позив је облик гарантног писма којим домаће или страно правно лице регистровано у БиХ, позива у пословну посјету, у одређеном временском интервалу, страног партнера. Позив мора бити овјерен од надлежне организационе јединице Министарства и надлежне привредне коморе по пословном сједишту даваоца гаранције (позива). У таквим случајевима, позиватељ (правно лице), обавезан је да приложи изјаву да на себе преузима обавезу да обезбиједи смјештај, обезбиједи издржавање и друге трошкове који могу бити проузроковани боравком страног партнера у БиХ, као и трошкове изласка странца из БиХ. Позивно писмо усмјерава се на Амбасаду БиХ, која одобрава странцу улазну визу.

С обзиром да на нивоу БиХ не постоји посебно министарство рада које би обједињавало питања из области рада и запошљавања, то узрокује потешкоће око усаглашавања појединих питања на нивоу државе. Рјешењем тог питања, на ефикаснији и транспарентнији начин би се могли дати одговори надлежном комитету УН по третираним питањима, сходно стандардима утврђеним предметном конвенцијом.

344. Посебно поглавље Закона о кретању и боравку странаца и азилу, регулисано члановима 56 до 62, односи се на удаљавања (протјеривање) странаца из земље. Свакако да радници мигранти и чланови њихових породица могу бити протјерани само из разлога утврђених у националном законодавству државе запослења. Шири објашњења о овом питању дата су у предходном тексту овог извјештаја, али наглашавамо да се у свим случајевима протјеривања странаца из земље темељи на законским чињеницама које нису у супротности са позитивним законским прописима. Приликом доношења одлуке о протјеривању странаца с територије БиХ надлежна је организациона јединица Министарства безбједности БиХ, која доноси првостепено рјешење, предузимањем мјера за присилно удаљавање странаца из БиХ, по потреби уз сарадњу других организационих јединица Министарства или МУП-а, све у складу с поменутиим законом. То се чини у случајевима када је протјеривање странаца нужно и када је повезано са разлозима националне безбједности, у смислу одредбе члана 1. став 2. Протокола бро 7. Европске конвенције о заштити људских права и основних слобода. Када су у питању хуманитарни разлози, странац према законодавству БиХ неће бити протјеран на територије гдје су му живот и слобода угрожени, или уколико

постоје сазнања да би били подвргнути мучењу или другом нехуманом или понижавајућем поступању. Хуманитарни разлози могу се односити и на друге разлоге о чему, такође, одлучују надлежни органи.

Против рјешења о протјеривању, члан 58. Закона о кретању и боравку странаца и азила, дозвољена је жалба надлежном министарству.

д) ПЕТИ ДИО КОНВЕНЦИЈЕ: Одредбе које се примјењују на посебне категорије радника миграната и чланове њихових породица

345. Посебне категорије радника миграната ка што су: погранични радници, сезонски радници, путујући радници, радници везани за пројекат, радници специфичних запослења, samozaposлени радници и сл., уколико имају регулисано боравиште и радно-правни статус, уживају сва законом утврђена права без дискриминације по било ком основу.

Мада ова категорија радника најчешће у БиХ борави сезонски – краћи временски период, они су према законодавству БиХ информисани о својим правима, али и обавезама, које имају према БиХ. Наравно, своја права доследније ће остварити уколико и сами буду активнији и покажу властити интерес за остваривање својих права, јер на овом степену развоја БиХ иако би морала раднике на примјерен и потпунији начин обавјештавати о њиховим правима, деси се да она то још увијек не чини на транспарентан начин, што је у наредном периоду примарни задатак БиХ да учине помак и на том плану.

е) ШЕСТИ ДИО КОНВЕНЦИЈЕ

Формирање одговарајућих служби које ће се бавити питањима која се односе на међународну миграцију радника и чланова њихових породица

346. Сходно члану 65. Конвенције о заштити права свих радника миграната и чланова њихових породица, усвојен је Закон о служби за послове са странцима. Служба је управна организација у саставу Министарства безбједности БиХ, с оперативном самосталношћу за вођење послова и рјешавање питања из области кретања и боравка странаца и азила. Основана је ради обављања административно-управних и инспекцијских послова прописаних Законом о кретању и боравку странаца и азилу. Руководство Службе за послове са странцима је имевано у августу 2006. године, а преузимање запослених на пословима странаца из ентитетских МУП-ова и полиције

Брчко Дистрикта БиХ је успјешно окончан и оперативан рад ове Службе је почео са 01.10.2006. године.

Поред осталих, у надлежности Службе су следећи послови и задаци: издавање и одузимање личних докумената странцима, пријава и промјена боравка страних лица, одобравање привремених или сталних боравака или отказивање истих, стављање странца под надзор, протјеривање странаца, послови инспекцијске природе, анализе и извјештаји о стању у овој области и остали послови којим се регулишу права и обавезе у вези са кретањем, боравком и запошљавањем странаца БиХ. Према потреби, радницима мигрантима омогућене су одговарајуће конзуларне и друге услуге које су потребне ради задовољавања друштвених, културних и осталих потреба радника миграната и чланова њихових породица.

Одобравање активности и тијела за ангажовање радника ради запошљавања у другој држави

347. Одобравање за ангажовање радника ради запошљавања у другој држави једино је могуће на основу утврђених билатералних или мултилатералних споразума између заинтересованих држава. Од стране заинтересованих држава одобрења се могу дати послодавцима, агенцијама или лицима која раде у њихово име која, такође, могу да добију овлаштења у складу са законодавством и праксом заинтересованих држава за преузимање поменутих активности.

С обзиром, да у БиХ, још увијек, није регистрован значајан број таквих случајева, овом приликом нисмо у могућности да презентујемо искуства из овог домена.

Мјере које се тичу повратка у складу са прописима радника миграната и чланова њихових породица у државу поријекла, њиховог поновног настајења и културне реинтеграције

348. За разлику од предузимања посебних поступака и мјера који се чине у случајевима када држава запослења, раднике мигранте мора удаљити из земље, било добровољно, било присилно, о чему је предходно било ријечи, а што је регулисано посебним Инструкцијама о поступку удаљења, надзору и обавезама сношења трошкова надзора и враћања странаца из БиХ, о овом виду повратка, државе запослења и државе поријекла радника миграната имају регулисане договоре и уговоре. Наравно, ријеч је о радницима мигрантима који су имали или имају регулисан статус. Свакако да је обавеза држава чланица да по том питању сарађују и да испуњавају утврђене договоре и споразуме у погледу подстицања адекватних економских услова за њихово поновно насељавање и интеграцију у сваком погледу у државу поријекла. Нажалост, та пракса, још увијек није заживила ни код земаља са јаким економијама, гдје се у правилу губи сваки контакт са радницима мигрантима. БиХ као земља у развоју ипак чини напоре да штити права

радника миграната и чланова њихових породица и да се исти без дискриминације осјећају сигурним и заштићеним као и њени грађани.

Мјере усмјерене на спречавање и отклањање незаконитих или тајних кретања и запошљавања радника миграната који немају регулисан статус

349. Држава БиХ у склопу укупних активности које предузима на спречавању и отклањању незаконитих или тајних кретања и запошљавања радника миграната који немају регулисан радни и други статус, врши и редовну контролу преко надлежних органа. У оба ентитета и Брчко Дистрикту БиХ, од стране инспектора за странце, врши се контрола предузећа гдје су запослени страни држављани.³¹ У том смислу примјеном Закона о кретању и боравку странаца и азилу предузимају се мјере и доносе рјешења о одбијању захтјева за издавање одобрења привременог боравка странаца по основу запослења и обављања профитабилне дјелатности, рјешења о протјеривању оних који нелегално бораве у земљи, рјешења о одбијању о уласку у БиХ, доносе коначна и правоснажна рјешења о укидању одобреног привременог боравка странаца у БиХ.

У току 2005. године у РС-а од стране инспектора за странце извршено је 98 контрола у предузећима у којима раде странци, а у првих девет мјесеци 2006. године извршено је 84 контроле у предузећима и приликом контроле нису нађене неправилности.

Предузете мјере које обезбјеђују да радници мигранти који немају регулисан радни статус не буду дискриминисани

350. У случајевима када се на триторији БиХ нађу радници мигранти и чланови њихових породица који немају регулисан статус, сходно Закону о кретању и боравку странаца и азилу, Закону о служби за послове са странцима, Инструкцијама о поступку удаљења, надзору и обавезама за сношење трошкова надзора и враћања странаца из БиХ, и другим подзаконским актима, надлежни државни органи предузимају адекватне законске мјере. У сваком случају, на основу закључених мултилатералних и билатералних споразума између држава запослења и држава поријекла радника узимају се у обзир одговарајуће околности њиховог уласка у земљу, дужина боравка у држави запослења, као и остали релевантни разлози, посебно они који се односе на статус њихових породица. О овим питањима конкретније је било ријечи у овом извјештају када је указано на начине предузимања законских мјера и у већини случајева максимално кориштење и уважавање хуманитарних разлога у циљу доследније заштите права радника миграната и чланова њихових породица.

---

³¹ Према подацима из Републике Српске у времену 2001-2004, инспектори за странце извршили су 197. контрола, и у складу са законом предузели 378 адекватних мјера. У Брчко Дистрикту БиХ је у периоду од 30.06.2003. па до 31.12.2005. године кривичних поступака је било 31, а прекршакних 126. Прилог табела бр. -----

Мјере обезбјеђења животних услова радника миграната и чланова њихових породица

351. БиХ поштујући своје законодавство које је утемељено на међународно признатим правним нормама, посебно међународним конвенцијама, које је засновано на поштивању људског дигнитета, слободе, једнакости, правди, толеранцији и др., и уграђено у Устав БиХ, уставе ентитета и Статут Брчко Дистрикта БиХ, настоји да те норме примјени на предметну Конвенцију. Према законодавству а и економским могућностима БиХ чини напоре да статус радника мигранта и чланова њихових породица буде у сагласности са стандардима примјерености, безбиједности, здравља и принципима људског достојанства.

Враћање тијела умрлих радника миграната и чланова њихових породица и давање одштете у вези са смрћу.

352. У сваком случају без изузетка БиХ поштујући и ову Конвенцију дужна је и обавезна да у случајевима смрти радника мигранта или члана његове породице пружи помоћ при враћању умрлих или настрадалих радника миграната и чланова њихових породица у државу поријекла. Ова питања односе се преваходно на раднике мигранте и чланове њихових породица у складу са Конвенцијом о социјалном осигурању, што се поближе регулише билатералним споразумина и уговорима између земље у којој је запослен радник мигрант и земље поријекла. Такве споразуме до сада БиХ је регулисала са преко двадесет земаља. До сада према информацијама са којим располажемо није било проблема око регулисања питања везаних за смрт радника или члана његове породице – када је у питању слање посмртних остатака или када је у питању давање одштете у вези са смрћу. Дакле, сва питања се рјешавају на релацији земља запослења – земља поријекла – послодавац. Уколико та и слична питања излазе из законских оквира, она имају другачији третман и начин рјешавања.

СКРАЋЕНИЦЕ УЗ ИЗВЈЕШТАЈ

- ❖ ЕУ - Европска унија,
- ❖ БиХ - Босна и Херцеговина,
- ❖ ФБиХ - Федерација Босне и Херцеговине,
- ❖ РС – Република Српска,
- ❖ БД БиХ - Брчко Дистрикт БиХ,
- ❖ СФР Југославија - Социјалистичка Федеративна Република Југославија,
- ❖ МВП - Министарство вањских послова,
- ❖ МУП - Министарство унутрашњих послова,
- ❖ ДКП - Дипломатско конзуларно представништво,
- ❖ КМУП- Кантонално министарство унутрашњих послова,
- ❖ ЦЈБ - центар јавних безбједности,
- ❖ СиЦГ - Србија и Црна Гора,
- ❖ ИОМ – Међународна организација рада,
- ❖ СІPS - Дирекција за имплементацију ЦІПС пројекта (Citizen Information Protection System),
- ❖ CARDS – Програм помоћи заједнице за обнову, развој и стабилизацију,
- ❖ ДЗ СЦГ-Државна заједница Србије и Црне Горе
- ❖ ПИ – путна исправа
- ❖ ПС - полицијска станица,
- ❖ ІРТF – Међународне полицијске снаге,
- ❖ МУП ХНК-Мостар - МУП Херцеговачко-неретванског кантона
- ❖ ЗЕ-ДО- Зеничко-добојски кантон
- ❖ СРТ- Комитет протов тпртуре и др. нехуманих поступака,
- ❖ ЗКП БиХ - Закон о кривичном поступку Босне и Херцеговине,
- ❖ ЗКП - Закон о кривичном поступку,
- ❖ ОНР – Уред Високог предстваника,
- ❖ ОНCHR – Уред Високог комесара за људска права,
- ❖ UNHCR – Високи комесаријат УН за избјеглице,
- ❖ MARRI – Регионалне иницијативе за имиграцију, азил и избјеглице,
- ❖ SAP – Просец стабилизације и придруживања,
- ❖ Р. Хрватска – Република Хрватска,
- ❖ ТК – теренска канцеларија
- ❖ UNMIKA – UN мисија на Косову
- ❖ ICAO стандарди – Међународна организација за цивилну авијацију
- ❖ Земље ЗЕ – земље Западне Европе,
- ❖ ЦЈБ – Центар јавне безбједности,
- ❖ ДКП – Дипломатско конзуларно представништво.

ЛИСТА ПРОПИСА

- Устав Босне и Херцеговине,
- Устав Федерације Босне и Херцеговине,
- Устав Републике Српске,
- Статут Брчко Дистрикта БиХ,
- Закон о кретању и боравку странаца и азилу (БиХ),
- Закон о надзору и контроли преласка државне границе (БиХ),
- Закон о контроли прелажења и сигурности државне границе (РС),
- Закон о служби за послове са странцима (БиХ),
- Закон о страним улагањима (РС),
- Закон о запошљавању странаца (ФБиХ),
- Закон о запошљавању страних држављана илица без држављанства (РС),
- Закон о запошљавању странаца (Брчко Д. БиХ),
- Закон о посредовању у запошљавању и социјалној сигурности незапослених лица (ФБиХ),
- Закон о раду (ФБиХ),
- Закон о раду (РС),
- Закон о раду (Брчко Дистрикт-БиХ),
- Закон о окупљању грађана (Брчко Дистрикт-БиХ),
- Закон о запошљавању (РС),
- Закон о запошљавању и правима у вријеме незапослености (Брчко Дистрикт-БиХ),
- Закон о здравственом осигурању ФБиХ (ФБиХ),
- Закон о здравственом осигурању (РС),
- Закон о здравственом осигурању (Брчко Дистрикт-БиХ),
- Закон о социјалној заштити (Брчко Дистрикт-БиХ),
- Закон о дјечијој заштити (Брчко Дистрикт-БиХ),
- Закон о здравственој заштити (Брчко Дистрикт-БиХ),
- Закон о пензијско инвалидском осигурању Пречишћени текст (РС),
- Закон о пензијско инвалидском осигурању (ФБиХ),
- Закон о пензијско инвалидском осигурању РС (РС),
- Закон о управном поступку Босне и Херцеговине,
- Закон о управном поступку Републике Српске,
- Закон о управном поступку ФБиХ,
- Правилник о путном листу за странце (БиХ),
- Правилник о азилу у БиХ (БиХ),
- Правилник о условима и процедури издавања виза странцима, продужењу, поништењу виза, типовима виза и евиденцијама издатих виза (БиХ),
- Правилник о заштити странаца жртава трговине људима (БиХ),
- Инструкција о поступку удаљења, надзора и обавезницама сношења трошкова надзора и враћања странаца из БиХ (БиХ),
- Правилник о начину обављана граничне контроле БиХ),
- Инструкција о поступку удаљења, надзора и обавезама сношења трошкова надзора и враћања странца из БиХ,
- Одлука о оснивању и раду представништва страних лица у БиХ,
- Уговор о одобравању транзита за југословенске држављане који су обавезни да напусте државу боравка;
- Упутство о продужењу статуса привременог прихвата у БиХ лица из Србије и Црне Горе са посљедњим пребивалиштем на Косову;

- Правилник о условима и процедурама уласка и боравка странаца (БиХ),
  - Правилник о заштити странаца жртава трговине људима (БиХ),
  - Упутство о спровођењу Закона о кретању и боравку странаца (РС),
  - Правилник о заштити странаца жртава трговине људима (БиХ),
  - Друге инструкције, протоколи и споразуми везано за одређена конкретна подручја кретања и боравка странаца у БиХ.
-
- Споразум између БиХ и СРЈугославије о социјалном осигурању, тзв Радмисијски споразум (какав је БиХ закључила са још једним бројем земаља);
  - Споразум између Савјета министара БиХ и Владе Р. Хрватске о сарадњи у предаји и прихвату лица чији је боравак незаконит,
  - Споразум између Савјета министара БиХ и Владе Краљевине Данске о сарадњи у предаји и прихвату лица чији је боравак незаконит (Споразум о радмисији),
  - Споразум између Савјета министара БиХ и Владе Краљевине Шведске о сарадњи у предаји и прихвату лица чији је боравак незаконит (Споразум о радмисији),
  - Споразум између Савјета министара БиХ и Владе Краљевине Норвешке о сарадњи у предаји и прихвату лица чији је боравак незаконит (Споразум о радмисији),
  - Споразум између Савјета министара БиХ и Владе Конфедерације Швицарске о сарадњи у предаји и прихвату лица чији је боравак незаконит (Споразум о радмисији),
  - Споразум између Савјета министара БиХ и Владе Републике Италије о сарадњи у предаји и прихвату лица чији је боравак незаконит (Споразум о радмисији),
  - Протокол против кријумчарења мигрантима копненим, моторним и ваздушним путем, као додатак UN Конвенцији против транснационалног организованог криминала,
  - Уговор о одобравању транзита за југословенске држављане који су обавезни да напусте државу боравка,
  - Упутство о продужењу статуса привременог прихвата у БиХ лица из Србије и Црне Горе са посљедњим пребивалиштем на Косову,
  - Протокол против кријумчарења мигрантима копненим, моторним и ваздушним путем, као додатак UN Конвенцији против транснационалног организованог криминала и други прописи.

ПРИЛОГ УЗ ИЗВЈЕШТАЈ: Попис ИЛО конвенција

Списак ратификација Међународних радних конвенција

Босна и Херцеговина

Чланица од 1993.

68 Конвенција ратификовано (67 на снази)

Ц. 2. Конвенција о незапослености, 1919 (Бр. 2)	2.06.1993.
Ц. 3. Конвенција о заштити материнства, 1919 (Бр. 3)	2.06.1993.
Ц. 8. Конвенција о накнади за незапосленост (у Случају бродолома), 1920 (Бр. 8)	2.06.1993.
Ц. 9. Конвенција о запослењу морнара, 1920 (Бр. 9)	2.06.1993.
Ц. 11. Конвенција о праву на удруживање (пољопривреда), 1921 (Бр. 11)	2.06.1993.
Ц. 12. Конвенција о обештећењу радника (пољопривреда). 1921. (Бр. 12)	2.06.1993.
Ц. 13. Конвенција о употреби оловног бјелила (у бојењу), 1921 (Бр. 12)	2.06.1993.
Ц. 14. Конвенција о седмичном одмору (у индустрији), 1921 (Бр. 14)	2.06.1993.
Ц. 16. Конвенција о медицинском прегледу младих лица (поморство), 1921 (Бр. 16)	2.06.1993.
Ц. 17. Конвенција о обештећењу радника (у случају несреће), 1925 (Бр. 17)	2.06.1993.
Ц. 18. Конвенција о обештећењу радника (у случају обољења од професионалне болести), 1925 (Бр. 17)	2.06.1993.
Ц. 19. Конвенција о једнаком третману (обештећење у случају несреће), 1925 (Бр. 19)	2.06.1993.
Ц. 22. Конвенција о уговору о запослењу морнара, 1926 (Бр. 22)	2.06.1993.
Ц. 23. Конвенција о репатријацији морнара, 1926 (Бр. 23)	2.06.1993.
Ц. 24. Конвенција о осигурању у случају болести (индустрија), 1927 (Бр. 24)	2.06.1993.
Ц. 25. Конвенција о осигурању у случају болести (пољопривреда), 1927 (Бр. 25)	2.06.1993.
Ц. 27. Конвенција о обилжежавању тежине (превоз терета бродовима), 1929 (Бр. 27)	2.06.1993.
Ц. 29. Конвенција о принудном или обавезном раду, 1930 (Бр. 29)	2.06.1993.
Ц. 32. Конвенција о заштити докерских радника у случају несреће (ревидирана), 1932 (Бр. 32)	2.06.1993.
Ц. 45. Конвенција о запошљавању жена на пословима под земљом, 1935 (Бр. 45)	2.06.1993.
Ц. 48. Конвенција о очувању пензионих права радника миграната, 1935 (Бр. 48)	2.06.1993.
Ц. 53. Конвенција о минимуму стручних способности официра Трговачке морнарице, 1936 (Бр. 53)	2.06.1993.
Ц. 56. Конвенција о осигурању помораца у случају болести, 1936 (Бр. 56)	2.06.1993.
Ц. 59. Конвенција која се односи на диплому бродског кухара, 1946 (Бр. 69)	2.06.1993.
Ц. 73. Конвенција о медицинском прегледу (помораца),	2.06.1993.

- 1946 (Бр. 73)
- Ц. 74. Конвенција која се односи на свједочанство о способности квалификованог морнара, 1946 (Бр. 74) 2.06.1993.
- Ц. 80. Конвенција која се односи на ревизију завршних одредаба, 1946 (Бр. 80) 2.06.1993.
- Ц. 81. Конвенција о инспекцији рада, 1947 (Бр. 81) 2.06.1993.
- Ц. 87. Конвенција о слободи удруживања и заштите права на организовање, 1948 (Бр. 87) 2.06.1993.
- Ц. 88. Конвенција о службама запошљавања, 1948 (Бр. 88) 2.06.1993.
- Ц. 89. Конвенција о ноћном раду жена (ревидирана), 1948 (Бр.89) 2.06.1993.
- Ц. 90. Конвенција о ноћном раду младих лица у индустрији (ревидирана), 1948 (Рб. 90) 2.06.1993.
- Ц. 91. Конвенција о плаћеном допусту (помораца) (ревидирана), 1948 (Рб. 91) 2.06.1993 .
- Ц. 92. Конвенција која се односи на смјештај посаде (ревидирана), 1948 (Рб. 91) 2.06.1993
- Ц. 97. Конвенција о миграцији запошљавања (ревидирана, 1949 (Бр. 97) 2.06.1993.
Искључене одредбе Анекса III
- Ц. 98. Конвенција о праву на организовање и колективно преговарање, 1949 (Бр. 98) 2.06.1993.
- Ц. 100. Конвенција о једнаком награђивању, 1951, (Бр. 100) 2.06.1993.

- Ц. 102. Конвенција о минималној норми о социјалној сигурности, 1952 (Бр. 102) 2.06.1993.
Прихваћени дијелови II до VI, VIIИ и X. Дио VI се више не примјењује услед ратификације Конвенције бр. 121.
- Ц. 103. Конвенција о заштити материнства (ревидирана), 1952 (Бр. 103) 2.06.1993.

- Ц. 105. Конвенција о укидању принудног или обавезног рада, 1957 (Бр. 105) 15.11.2000.
- Ц. 106. Конвенција о седмичном одмору у трговини и бироима, 1957 (Бр. 106) 2.06.1993.
Влада је изјавила да се Конвенција такођер примјењује на лица запослена у предузећима наведеним у члану 3, став 1.

- Ц. 109. Конвенција о плаћама, радном времену на броду и бројном стању посаде (ревидирана), 1958 (Бр. 109) 2.06.1993
Конвенција није на снази

- Ц. 111. Конвенција о дискриминацији у односу на запослење и занимање, 1958 (Бр. 111) 2.06.1993.
- Ц. 113. Конвенција о медицинском прегледу рибара, 1959 (Бр. 113) 2.06.1993.
- Ц. 114. Конвенција Конвенција која се односи на уговор о запослењу рибара, 1959 (Бр. 114) 2.06.1993.
- Ц. 116. Конвенција о ревизији завршних одредби, 1961 (Бр. 116) 2.06.1993.
- Ц. 119. Конвенција која се односи на чување машинерије, 2.06.1993.

- 1963 (Бр. 119)
- Ц. 121. Конвенција о накнадама за случај повреде на раду, 1964 (Распоред И са амандманима из 1980) (Бр. 121) 2.06.1993.
- Ц. 122. Конвенција о политици запошљавања, 1964 (Бр. 122) 2.06.1993.
- Ц. 126. Конвенција која се односи на смјештај посаде на рибарским бродовима, 1996 (Бр. 126) 2.06.1993.
- Ц. 129. Конвенција о инспекцији рада у пољопривреди, 1969 (Бр. 129) 2.06.1993.
- Ц. 131. Конвенција о утврђивању минималних плаћа, 1970 (Бр. 131) 2.06.1993.
- Ц. 132. Конвенција о плаћеном одмору (ревидирана), 1970 (Бр. 132) 2.06.1993.
- Ц. 135. Конвенција о радничким представницима, 1971 (Бр. 135) 2.06.1993.
- Ц. 136. Конвенција о заштити од тровања бензином, 1971 (Бр. 136) 2.06.1993.

Ц. 138. Конвенција о минималној старости, 1973 (Бр. 138) 2.06.1993.

- Ц. 139. Конвенција о професионалним канцерозним обољењима, 1974 (Бр. 139) 2.06.1993.
- Ц. 140. Конвенција која се односи на плаћено одсуство ради стручног усавршавања, 1974 (Бр. 140) 2.06.1993.
- Ц. 142. Конвенција која се односи на развој људских ресурса, 1975 (Бр. 142) 2.06.1993.
- Ц. 143. Конвенција о радницима мигрантима (допунске одредбе, 1975 (Бр. 143) 2.06.1993.
- Ц. 148. Конвенција о радној околини (загађење ваздуха, бука и вибрација), 1997 (Бр. 148) 2.06.1993.
- Ц. 155. Конвенција о заштити на раду и здрављу, 1981 (Бр. 155) 2.06.1993.
- Ц. 156. Конвенција која се односи на раднике са породичним обавезама, 1981. (Бр. 156) 2.06.1993.
- Ц. 158. Конвенција о престанку радног односа, 1982. (Бр. 158) 2.06.1993.
- Ц. 159. Конвенција о професионалној рехабилитацији и запошљавању инвалида, 1983. (Бр. 159) 2.06.1993.
- Ц. 161. Конвенција о службама медицине рада, 1985 (Бр. 161) 2.06.1993.

Ц. 182. Конвенција о најгорим облицима дјечијег рада, 199 (Бр. 182) 5.10.2001.

ПРИЛОГ УЗ ИЗВЈЕШТАЈ: Активности везане за закључивање споразума о полицијској сарадњи и споразума о реадмисији

Крајем 2006. године БиХ је отпочела преговоре о закључивању Споразума између Европске уније и БиХ о реадмисији лица која незаконито бораве у тим земљама. Закључивањем овог споразума створио би се правни оквир за реадмисију лица која незаконито бораве, са свим земљама Европске уније изузев Данске, Велике Британије и Ирске. Наведени Споразум је парафиран, 13.04.2007. године, у Загребу на конференцији министара.

Министарство безбједности БиХ је, у току 2006. године, иницирало у односу на друге земље у регији и шире, активности везане за закључивање споразума о полицијској сарадњи и споразума о реадмисији. Значајн број земаља је прихватио иницијативе БиХ, те су отпочеле активности за закључивању таквих споразума. Имајући у виду њихов директан однос са феноменима трговине људима и илегалних миграција, о њима се говори и у поглављу II Извјештаја – Правни и регулативни оквир. У току 2006. године закључени су сљедећи споразуми:

1. Споразум између БиХ и Републике Грчке о сарадњи у борби против криминала, посебно тероризма, незаконите трговине дрогом и организованог криминала;
2. Споразум између БиХ и Савезне Републике Аустрије о полицијској сарадњи;
3. Споразум између БиХ и Републике Словачке о сарадњи у борби против криминала, а посебно тероризма, недозвољене трговине наркотицима и организованог криминала;
1. Споразум између БиХ и Републике Грчке о поновном пријему лица који незаконито бораве на територији њихових држава;
2. Споразум између БиХ и Савезне Републике Аустрије о реадмисији лица који имају илегалан боравак;
3. Споразум између БиХ и Републике Словачке о реадмисији лица чији је боравак незаконит;
4. Споразум између БиХ и Републике Бугарске о поновном враћању властитих држављана и странаца чији је боравак незаконит;
5. Споразум између БиХ и Републике Румуније о реадмисији властитих држављана и странаца;
6. Споразум између БиХ и земаља Бенелукса о прихвату лица чији је боравак незаконит;
7. Споразум између БиХ и Арапске Републике Египат о полицијској сарадњи;
8. Споразум између БиХ и Републике Словеније о прихвату лица чији је боравак незаконит;
9. Споразум између БиХ и Републике Словеније о полицијској сарадњи;
10. Споразум између БиХ и Републике Француске о реадмисији лица чији је боравак незаконит;

У току 2006. године покренуте су и вођене активности на закључивању сљедећих споразума:

1. Споразум између БиХ и Швајцарске конфедерације о полицијској сарадњи у борби против криминала;
2. Споразум између БиХ и Републике Румуније о сарадњи у борби против тероризма, организованог криминала, незаконите трговине наркотицима, психотропским супстанцама и прекурсорима и против других криминалних активности;
3. Споразум између БиХ и Републике Македоније о сарадњи у борби против тероризма, организованог криминала, незаконите трговине наркотицима,

психотропским супстанцама и прекурсорима, илегалне миграције и осталих кривичних дјела;

4. Споразум између БиХ и Краљевине Шпаније о сарадњи у борби против криминала, посебно тероризма и илегалне трговине;
5. Споразум између БиХ и Републике Молдавије о сарадњи у борби против организованог криминала, незаконите трговине опојним дрогама и психотропским супстанцама тероризма као и других врста озбиљног криминала;
6. Споразум између БиХ и Исламске Републике Пакистан о сарадњи у борби против криминала, посебно тероризма, илегалне трговине дрогом и организованог криминала;
7. Споразум између БиХ и Краљевине Саудијске Арабије о полицијској сарадњи;
8. Споразум између БиХ и Републике Француске о полицијској сарадњи;
9. Споразум између БиХ и Републике Бугарске о полицијској сарадњи;
10. Споразум између БиХ и Републике Србије о полицијској сарадњи;
11. Споразум између БиХ и Републике Хрватске о полицијској сарадњи (измјене и допуне већ постојећег Споразума);
12. Споразум између Босне и Херцеговине и Републике Црне Горе о полицијској сарадњи;
13. Споразум између БиХ и Републике Албаније о полицијској сарадњи;
14. Споразум између БиХ и Републике Украјине о полицијској сарадњи;
15. Споразум између БиХ и Краљевине Белгије о полицијској сарадњи;
16. Споразум између БиХ и Краљевине Холандије о полицијској сарадњи;
17. Споразум између БиХ и Краљевине Данске о полицијској сарадњи;
18. Споразум између Савјета министара БиХ и Краљевине Норвешке о полицијској сарадњи;
19. Споразум између Савјета министара БиХ и Краљевине Шведске о полицијској сарадњи;
20. Споразум између БиХ и Републике Тунис о полицијској сарадњи;
21. Споразум између БиХ и Краљевине Мароко о полицијској сарадњи;
22. Споразум између БиХ и Народне Демократске Републике Алжир о полицијској сарадњи;
23. Споразум између БиХ и Републике Македоније о реадмисији лица која незаконито бораве на њиховој територији;
24. Споразум између БиХ и Краљевине Шпаније о реадмисији лица чији је боравак незаконит;
25. Споразум између БиХ и Републике Финске о реадмисији лица чији је боравак незаконит;
26. Споразум између БиХ и Републике Турске о реадмисији властитих држављана и држављана трећих земаља који илегално бораве;
27. Споразум између БиХ и Републике Латвије о реадмисији лица који незаконито бораве на територији једне од страна Споразума;
28. Споразум између БиХ и Републике Пољске о реадмисији лица чији је боравак незаконит;
29. Споразум између БиХ и Републике Молдавије о реадмисији чији је боравак незаконит;
30. Споразум између БиХ и Руске Федерације о реадмисији;
31. Споразум између БиХ и Арапске Републике Египат о реадмисији;
32. Споразум између БиХ и Републике Црне Горе о реадмисији.

ПРИЛОГ УЗ ИЗВЈЕШТАЈ: Билатерални споразуми које је БиХ потписала са другим државама или је процедура закључења у току

**БИЛАТЕРАЛНИ СПОРАЗУМИ КОЈЕ ЈЕ БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА
ПОТПИСАЛА СА ДРУГИМ ДРЖАВАМА ИЛИ ЈЕ ПРОЦЕДУРА ЗАКЉУЧЕЊА
У ТОКУ**

I Закључени и ратификовани споразуми

1. Споразум између БиХ и **Републике Аустрије** о социјалном осигурању («Сл. гласник БиХ» - Међународни уговори, бр. 35/01 - ступио на снагу 2001. год).
- Протокол о провођењу Споразума о социјалном осигурању између БиХ и **Републике Аустрије** («Сл. гласник БиХ» - Међународни уговори, бр. 35/01 – ступио на снагу 2001. године).
2. Уговор о социјалном осигурању између БиХ и **Републике Хрватске** («Сл. гласник БиХ» - Међународни уговори, бр. 39/01 - ступио на снагу 2001. год).
- Административни споразум о спровођењу Уговора о социјалном осигурању између БиХ и **Републике Хрватске** («Сл. гласник БиХ» - Међународни уговори, бр. 39/01 – ступио на снагу 2001. године).
3. Споразум између БиХ и **СР Југославије** о социјалном осигурању («Сл. гласник БиХ» - Међународни уговори, бр. 16/03 – ступио на снагу 2004. године).
- Административни споразум за спровођење Споразума између БиХ и **СР Југославије** о социјалном осигурању (није објављен).
- Договор о паушалној накнади трошкова здравствене заштите потписан 11.02.2005. године у Сарајеву.
4. Уговор између БиХ и **Републике Турске** о социјалном осигурању («Сл. гласник БиХ» - Међународни уговори, бр. 16/03 - ступио на снагу 2004. год).
- Административни споразум за примјену Уговора између БиХ и **Републике Турске** о социјалном осигурању («Сл. гласник БиХ» - Међународни уговори, бр. 16/03 – ступио на снагу 2004. године).
5. Уговор између БиХ и **Републике Македоније** о социјалном осигурању («Сл. гласник БиХ» - Међународни уговори, бр. 1/06 – ступио на снагу 2006. године).
- Административни споразум за спровођење Уговора између БиХ и **Републике Македоније** о социјалном осигурању («Сл. гласник БиХ» - Међународни уговори, бр. 1/06 – ступио на снагу 2006. године).

II Споразуми који су у току ратификације

1. Уговор о социјалном осигурању између БиХ и **Краљевине Белгије** (потписан, у току поступак ратификације, послат МИП-у текст потписаног Уговора на даљу процедуру).

- *Административни споразум у вези примјене Уговора о социјалном осигурању између БиХ и Краљевине Белгије (парафиран, у току процедура потписивања, те ратификације).*

2. Споразум о социјалном осигурању између БиХ и **Републике Словеније** (након 6. круга припремних преговора на експертном нивоу усаглашен Споразум и потписан 19.02.2007. године. Споразум послат МИП БИХ на даљу процедуру, да би ово Министарство доставило Нацрт одлуке о ратификацији односног споразума са оригиналним текстом потписаног Споразума Савјету министара БиХ на даљу процедуру).

III Споразуми који су парафирани

1. Уговор о социјалном осигурању између БиХ и **Краљевине Низоземске** (парафиран, прошао процедуру пред Савјетом министара БиХ, доставља се Предсједништву Приједлог Уговора и Извјештај о преговорима делегације БиХ на даљи поступак заједно са приједлогом да се за потписника Уговора испред Босне и Херцеговине одреди и овласти министар цивилних послова.).
  - Административни споразум за примјену Уговора о социјалном осигурању између БиХ и **Краљевине Низоземске** (парафиран, прошао процедуру пред Вијећем министара БиХ, доставља се Предсједништву Приједлог Уговора и Извјештај о преговорима делегације БиХ на даљи поступак заједно са приједлогом да се за потписника Уговора испред Босне и Херцеговине одреди и овласти министар цивилних послова.).

IV Споразуми код којих је у току процедура преговора и ратификације

1. Споразум о социјалном осигурању између БиХ и **Швајцарске Конфедерације** (био парафиран 2001. године, по захтјеву Швајцарске стране поново враћен у фазу предпарафирања, лексички усаглашен 2006. године. МИП БИХ је упутио допис МЦП БИХ ради разматрања могућности позива министру за унутрашње послове Швајцарске ради потписивања споразума).
  - Административни споразум о спровођењу Споразума о социјалном осигурању између БиХ и **Швајцарске Конфедерације** .
2. Споразум између БиХ и **Великог Војводства Луксембурга** о социјалном осигурању (одржан први круг преговора у децембру 2006.године. Обје стране су се усагласиле да ће слjedeћи круг разговора одржати у Сарајеву од 07. до 11. маја 2007. године. Луксембуршка страна се обавезала да ће припремити и доставити бх страни Нацрт Административног споразума за примјену Споразума о социјалном осигурању између БиХ и Луксембурга).

3. Споразум између БиХ и **Републике Мађарске** о социјалном осигурању (достављена Одлука Предсједништва о покретању поступка за вођење преговора ради закључивања Споразума о социјалном осигурању и списак чланова делегације БиХ за вођење преговора. Мађарска страна је предложила други круг преговора за 03.09.2007. године у Сарајеву, мада је бх страна изразила спремност за наставак преговора прије септембра тј. у периоду од 06. до 08. јуна 2007. године уколико исто одговара мађарској страни).

V Иницирано закључење споразума о социјалном осигурању

1. Споразум/уговор о социјалном осигурању са **Аустралијом и Новим Зеландом** (Формирана делегација за преговоре у вези закључивања Споразума између БиХ и Аустралије и Новог Зеланда. 21.марта 2007. године чланови Делегације БиХ се састали ради сачињавања текста нацрта уговора. Потребно превести сачињени нацрт на енглески језик.).
2. Споразум/уговор о социјалном осигурању са **Шведском** (предложени термин за почетак преговора није прихваћен од стране Министарства здравља и социјалне заштите Краљевине Шведске, које тражи да им се доставе информације везане за систем уређења социјалне заштите у БиХ ради припреме за преговоре.)
3. Споразум/уговор о социјалном осигурању са **Канадом** (Активности започете 2001. године и Савјет министара БиХ утврдило Основе за вођење преговора у 2002. години и закључивање Уговора између БиХ и Канаде о социјалном осигурању. Још увијек није дошло до првог круга преговора за закључивање овог Уговора).
4. Споразум/уговор о социјалном осигурању са **Данском** (МИП БиХ доставио МЦП БиХ иницијативу Амбасаде БиХ у Копенхагену да се приступи иницирању новог Споразума о социјалном осигурању, заједно са Нацртом Споразума).
5. Споразум/уговор о социјалном осигурању са **Италијом** (Приједлог за покретање иницијативе за израду Уговора о социјалном осигурању доставила Амбасада БиХ у Риму МИП-у БиХ, а МИП БиХ доставио исти Савјету министара и МЦП БиХ. Ентитетска министарства рада доставила списак особа за учествовање у припреми Радне верзије Уговора).
6. Споразум/уговор о социјалном осигурању са **Чешком** (Надлежна ентитетска министарства доставила списак предложених особа за делегацију БиХ. Амбасада Чешке у Сарајеву покренула иницијативу за ревизију билатералних споразума између БиХ и Републике Чешке у јануару 2007. године. МИП БиХ доставио списак 43 билатерална споразума између БиХ и Републике Чешке на знање и даље поступање).
7. Споразум/уговор о социјалном осигурању са **Грчком** (Од стране Амбасаде БиХ у Атини иницијатива за закључење уговора крајем 2006. године; предложени поједини

чланови делегације који ће учествовати у припреми Радне верзије Уговора о социјалном осигурању)

8. Споразум/уговор о социјалном осигурању са **Њемачком** (у јулу 2001.године сачињена је иницијатива за покретање поступка за закључивање споразума, у прилогу је нацрт споразума и основе за вођење преговора и закључивање истог, међутим овај акт није потписан; у међувремену вођени су преговори између БиХ и Њемачке о питањима из области здравственог осигурања и о паушалним износима за 1997., 1998. и 1999. годину)

ПРИЛОГ УЗ ИЗВЈЕШТАЈ - ТАБЕЛЕ

Прилог: Табела бр. 1.

**ПРЕГЛЕД ПОКРЕНУТИХ КРИВИЧНИХ И ПРЕКРШАЈНИХ
ПОСТУПАКА ПРОТИВ СТРАНИХ ДРЖАВЉАНА ОД СТРАНЕ
ПОЛИЦИЈЕ БРЧКО ДИСТРИКТА БИХ**

ПЕРИОД	КРИВИЧНИ ПОСТУПАК	ПРЕКРШАЈНИ ПОСТУПАК	УКУПНО
30.06.2003. 31.12.2003.	6	35	41
01.01.2004. 31.12.2004.	6	51	57
01.01.2005. 31.12.2005.	19	40	59
01.01.2006. 31.12.2006.	13	53	66
УКУПНО	44	179	223

**ПРЕГЛЕД ИЗДАТИХ РАДНИХ ДОЗВОЛА ЗА СТРАНЦЕ НА
ТЕРИТОРИЈИ БРЧКО ДИСТРИКТА БОСНЕ И
ХЕРЦЕГОВИНЕ**

ПЕРИОД	БРОЈ ИЗДАТИХ РАДНИХ ДОЗВОЛА
30.06.2003. 31.12.2003.	117
01.01.2004. 31.12.2004.	398
01.01.2005. 31.12.2005.	431
01.01.2006. 31.12.2006.	368
УКУПНО	1332

Прилог: Табела бр. 3

**ПРЕГЛЕД ПРИЈАВЉЕНИХ БОРАВАКА СТРАНИХ ДРЖАВЉАНА
НА ТЕРИТОРИЈИ БРЧКО ДИСТРИКТА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ**

ПЕРИОД	УКУПНО ПРИЈАВЉЕНО	ОДОБРЕН ПРИВРЕМЕНИ БОРАВАК ДО ГОДИНУ ДАНА	ОДОБРЕН СТАЛНИ БОРАВАК
30.06.2003. 31.12.2003.	2448	213	16
01.01.2004. 31.12.2004.	4660	528	7
01.01.2005. 31.12.2005.	4622	612	16
УКУПНО	11730	1363	39

Прилог: Табела бр. 4.

**СТРАНИ ДРЖАВЉАНИ КОЈИ ПОХАДЈАЈУ ШКОЛЕ У БРЧКО
ДИСТРИКТУ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ**

НАЗИВ ШКОЛЕ	БРОЈ УЧЕНИКА
СРЕДЊА ЕКОНОМСКА ШКОЛА	34
СРЕДЊА ТЕХНИЧКА ШКОЛА	10
СРЕДЊА ПОЉОПРИВРЕДНА И МЕДИЦИНСКА ШКОЛА	10
ГИМНАЗИЈА	8
УКУПНО	62

Прилог: Табела бр. 5.

Табела 5. Преглед издатих радних дозвола страним држављанима у Републици Српској у 2006.години по филијалама

Филијала	НК	ПК	КВ	ССС	ВКВ	ВШС	ВСС	МР	ДР	Укупно
Бања Лука	5	-	8	34	1	7	71	12	10	148
Бијељина	2	2	10	16	-	3	61	8	65	167
Добој	2	-	3	6	-	5	43	-	3	62
И.Сарајево	-	-	2	5	-	-	5	1	50	63
Приједор	4	1	-	4	-	1	18	-	-	28
Требиње	-	-	-	-	-	-	2	-	28	30
УКУПНО	13	3	23	65	1	16	200	21	156	498

Табела бр. 5а

ПРЕГЛЕД ЗЕМАЉА ПОРИЈЕКЛА ЧИЈИМ ДРЖАВЉАНИМА ЈЕ ОДОБРЕН ПРИВРЕМЕНИ БОРАВАК У БиХ У 2006. години ПО РАЗНИМ ОСНОВИМА РАДА

Р Е Д Б Р	НАЗИВ ДРЖАВЕ	привреме ни боравак “ДОЗВОЛ А ЗА РАД”	привреме ни боравак “ПРИВРЕ МЕНИ РАД НА ТЕРИТОР ИЈИ БиХ”	привреме ни боравак “ХУМАН ИТАРНИ РАД”	привремени боравак “ВОЛОНТЕРС КИ РАД У ВЈЕРСКИМ ОРГ.”	привремени боравак “ВОЛОНТЕРСК И РАД”	привремени боравак “НУЧНО ИСТРАЖИВАЧКИ И УМЈЕТНИЧКИ РАД”	УКУПАН БРОЈ
1.	Аустрија	34	-	-	1	1	-	36
2.	Кина	269	3	-	-	-	-	272
3.	Хрватска	152	-	2	7	5	1	167
4.	Македонија	38	-	-	1	-	-	39
5.	Словенија	64	-	-	-	-	-	64
6.	СиЦГ	568	1	-	-	-	-	569
7.	Турска	160	1	-	-	3	-	164
8.	ОСТАЛЕ ЗЕМЉЕ УКУПНО	209	1	17	104	56	6	393
9.	УКУПАН БРОЈ:	1494	6	19	113	65	7	1704

10.	УКУПАН БРОЈ ОДОБРЕНИХ БОРАВАКА СТРАНАЦА У БИХ У 2006 . год (од 01.01 до 31.12.2006. године) ПО СВИМ ОСНОВАМА И ПРАВИМА НА БОРАВАК:	5274
------------	---	-------------

Табела бр. 56

ПРЕГЛЕД ЗЕМАЉА ПОРИЈЕКЛА ЧИЈИМ ДРЖАВЉАНИМА ЈЕ ОДОБРЕН СТАЛНИ БОРАВАК У БиХ – активан у 2006. години ПО РАЗНИМ ОСНОВИМА РАДА

РЕ Д БР	НАЗИВ ДРЖАВЕ	стални боравак “ДОЗВОЛ А ЗА РАД”	стални боравак “ПРИВРЕ МЕНИ РАД НА ТЕРИТОР ИЈИ БиХ”	стални боравак “ХУМАН ИТАРНИ РАД”	стални боравак “ВОЛОНТЕРС КИ РАД У ВЈЕРСКИМ ОРГ.”	стални боравак “ВОЛОНТЕРСК И РАД”	стални боравак “НУЧНО ИСТРАЖИВАЧКИ И УМЈЕТНИЧКИ РАД”	УКУПАН БРОЈ
11.	Аустрија	-	-	-	-	-	-	-
12.	Кина	-	39	-	-	-	-	39
13.	Хрватска	-	18	-	-	-	-	18
14.	Македонија	-	10	-	-	-	-	10
15.	Словенија	-	1	-	-	-	-	1
16.	СиЦГ	-	-	-	-	-	-	-
17.	Турска	-	16	-	-	-	-	16
18.	ОСТАЛЕ ЗЕМЉЕ УКУПНО	0	59	0	0	0	0	59
19.	УКУПАН БРОЈ:	0	143	0	0	0	0	143

20	УКУПАН БРОЈ ОДОБРЕНИХ И АКТИВНИХ СТАЛНИХ БОРАВАКА СТРАНАЦА У БИХ У 2006 . год ПО СВИМ ОСНОВАМА И ПРАВИМА НА СТАЛНИ БОРАВАК:	153
-----------	--	------------

Прилог: Табела бр. 6.

Преглед издатих радних дозвола, по филијалама, за период 17.11.2004.-30.11.2006. год. РС

Филијала	НК	ПК	КВ	ССС	ВКВ	ВШС	ВСС	МР	Проф. др	УКУПНО
Бања Лука	8	2	18	63	4	12	137	13	14	271
Бијељина Добој	3	4	14	33	-	16	105	8	79	262
	3	1	4	11	-	10	64	-	2	95
Источно Сарајево	-	-	3	9	1	1	20	1	80	115
Приједлор	6	1	-	8 3		4	37	-	1	60
Требиње	-	-	1	3	1	4	3	-	28	40
УКУПНО	20	8	40	127	9	47	366	22	204	843

Прилог: табела бр. 7.

Табела 7. Преглед издатих радних дозвола страним држављанима у Брчко Дистрикту БиХ до децембра 2006.године	
НР Кина	302
Србија и Црна Гора	70
Турска	20
Хрватска	11
Македонија	6
Остале земље	19
Укупно:	428

Прилог: Табела бр. 8.

ПРЕГЛЕД ИЗДАТИХ ОДОБРЕЊА ЗА ИЗДАВАЊЕ РАДНИХ ДОЗВОЛА СТРАНЦИМА ЗА ПЕРИОД ОД 01.01-31.03.2003. ПО КАНТОНИМА И ДРЖАВАМА

Ред број	Држава	1. УСК	2. ПК	3. ТК	4. ЗДК	5. БПКК	6. СБК	7. ХНК	8. ЗХК	9. КС	10. ЛК	Укупно
	Укупно	120	31	211	128	38	86	129	76	1211	20	2050
1	СРБИЈА И ЦРНА ГОРА	76	6	66	60	25	32	24	4	489	4	786
2	КИНА	9	0	52	24	4	10	23	1	197	2	322
3	ТУРСКА	14	0	29	7	0	5	0	0	123	0	178
4	ХРВАТСКА	9	17	12	0	21	22	59	60	117	10	327
5	СЛОВЕНИЈА	3	0	1	0	0	1	1	0	40	2	48
6	ЊЕМАЧКА	2	0	2	3	0	1	1	1	22	0	32
7	МАКЕДОНИЈА	2	7	18	8	1	1	0	0	50	0	87
8	АУСТРИЈА	0	0	3	0	0	2	1	0	29	0	35
9	САД	0	0	1	1	2	0	1	0	21	0	26

10	В.БРИТАНИЈ А	0	0	4	0	0	0	2	0	8	0	14
11	ИТАЛИЈА	3	0	5	1	3	3	6	0	0	1	22
12	СИРИЈА	0	0	3	2	1	1	0	0	7	0	14
13	МОЛДАВИЈА	0	0	0	0	0	0	0	0	4	0	4
14	ИРАН	0	0	0	0	0	0	1	0	16	0	17
15	ШВЕДСКА	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	2
16	ЕГИПАТ	0	0	3	0	0	0	0	0	5	0	8
17	ХОЛАНДИЈА	0	0	1	1	0	0	0	0	3	0	5
18	ИНДИЈА	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0	2
19	РУСИЈА	0	0	0	0	0	0	2	0	3	0	5
20	ЧЕШКА	0	0	1	0	0	0	0	1	2	0	4
21	ШПАНИЈА	0	0	0	0	0	4	0	0	2	0	6
22	СУДАН	0	0	0	0	0	1	0	0	8	0	9
23	ФРАНЦУСКА	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1
24	С.АРАБИЈА	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	2
25	НЕПАЛ	0	0	0	0	1	0	0	0	1	0	2
26	ЛИБАН	1	0	0	0	0	0	0	0	2	0	3
27	Ј.АФРИЧ.РЕП .	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0	2
28	УКРАЈИНА	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	2
29	АЛБАНИЈА	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	2
30	ИРАК	0	0	0	0	0	2	0	0	3	0	5
31	ЈОРДАН	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	2
32	КАМЕРУН	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1
33	БРАЗИЛ	0	0	0	0	0	0	0	4	0	0	4
34	ГРЧКА	0	0	0	0	0	0	0	0	3	0	3
35	БУГАРСКА	0	0	4	0	0	0	0	0	2	0	6
36	ПАКИСТАН	0	0	0	1	0	0	0	0	1	0	2
37	МАЛЕЗИЈА	0	0	0	0	0	0	0	0	5	0	5
38	ПОЉСКА	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0	2
39	ИРСКА	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1
40	АРМЕНИЈА	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1
41	ШВАЈЦАРСК А	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1
42	САН САЛВАД	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1
43	ИНДОНЕЗИЈ А	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1
44	ДОМИНИКА Н.Р	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
45	АУСТРАЛИЈ А	0	0	1	0	1	0	0	0	3	0	5
46	БЕЛГИЈА	0	0	0	0	0	0	0	2	2	0	4
47	СЛОВАЧКА	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	2
48	ТУНИС	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	2
49	ДАНСКА	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1
50	БЈЕЛОРУСИЈ А	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	2
51	ФИЛИПНИ	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1
52	КАНАДА	1	0	0	0	0	0	0	0	5	0	6
53	КИРГИСТАН	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1
54	ЛАТВИЈА	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1
55	ЛИБИЈА	0	0	0	0	0	0	0	0	3	0	3
56	МАЂАРСКА	0	0	0	0	0	0	0	0	3	0	3

57	МЕКСИКО	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1
58	НОВИ ЗЕЛАНД	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1
59	РУМУНИЈА	0	1	2	0	0	0	2	1	7	1	14

Прилог: Табела бр. 9.

**ПРЕГЛЕД ИЗДАТИХ ДОЗВОЛА ЗА РАД СТРАНЦИМА ТОКОМ 2004. ГОДИНЕ
ПО КАНТОНИМА И ДРЖАВАМА**

Ред број	Држава	1. УСК	2. ПК	3. ТК	4. ЗДК	5. БПК	6. СБК	7. ХНК	8. ЗХК	9. КС	10. ЛК	Укупно
	Укупно	122	30	165	122	17	63	139	83	892	22	1656
1	СРБИЈА И ЦРНА ГОРА	12	0	4	13	1	1	7	0	78	2	118
2	КИНА	0	0	9	5	0	5	2	0	77	7	105
3	ХРВАТСКА	1	1	3	0	0	1	15	8	17	5	51
4	ТУРСКА	16		20	18		3	1		58		116
5	МАКЕДОНИЈА	2	8	18	10		1	1		30		70
6	СЛОВЕНИЈА	3		1			1	1		51	6	63
7	САД	3		1	15	1	2	4		23		49
8	ЊЕМАЧКА	5	1	1	2		2	1		17	1	30
9	АУСТРИЈА						1	1		25		27
10	ИТАЛИЈА	5		3	1	1	2	6		3	1	22
11	В.БРИТАНИЈА	1		1						17		20
12	СИРИЈА	1		6	3	1	1			2		14
13	РУМУНИЈА		1					1	4	5	1	12
14	РУСИЈА	1						2	2	7		12
15	ИРАН						1			10		11
16	БРАЗИЛ	1			1				4	3		9
17	ХОЛАНДИЈА	2		1	1		1			4		9
18	УКРАЈИНА		1	1			1		6			9
19	ЈОРДАН	2								5		7
20	БУГАРСКА			3				2		1		6
21	ЕГИПАТ			2			1			3		6
22	ЧЕШКА			2					1	2		5
23	ПАКИСТАН				3					2		5
24	ШПАНИЈА	1					2			2		5
25	ШВАЈЦАРСКА					1				4		5
26	ФРАНЦУСКА							3		1		4
27	ИНДИЈА			3						1		4
28	КАМЕРУН		1						2	1		4
29	МАЂАРСКА									4		4
30	НОРВЕШКА									4		4
31	СУДАН				1		1			2		4
32	ШВЕДСКА									4		4
33	АУСТРАЛИЈА								1	2		3
34	БЕЛГИЈА								2	1		3
35	МАЛЕЗИЈА									3		3
36	НОВИ ЗЕЛАНД			1				1		1		3
37	ПОЉСКА						1	1		1		3
38	СЛОВАЧКА			2				1				3
39	ТУНИС									3		3
40	АЛЖИР				1					1		2
41	АРГЕНТИНА	1								1		2

42	ЕСТОНИЈА	1								1		2
43	ФИНСКА			2								2
44	ГРЧКА									2		2
45	ЈУЖ.АФР. РЕП.		1							1		2
46	ЛИБАН									2		2
47	МОЛДАВИЈА									2		2
48	САУД. АРАБИЈА									2		2
49	АЛБАНИЈА									1		1
50	БАНГЛАДЕШ									1		1
51	БЈЕЛОРУСИЈА									1		1
52	ЧИЛЕ									1		1
53	ИРАК						1					1
54	ИРСКА							1				1
55	КАНАДА									1		1
56	КЕНИЈА									1		1
57	КОРЕЈА									1		1
58	КУБА									1		1
59	МАРОКО									1		1
60	НЕПАЛ									1		1
61	ЗАМБИЈА									1		1

Прилог: Табела бр. 10.

ПРЕГЛЕД ИЗДАТИХ ОДОБРЕЊА ЗА ИЗДАВАЊЕ РАДНИХ ДОЗВОЛА СТРАНЦИМА ЗА ПЕРИОД ОД 1.1-31.12.2005. ПО КАНТОНИМА И ДРЖАВАМА

Ред бр	Држава	1. УСК	2. ПК	3. ТК	4. ЗДК	5. БП К	6. СБК	7. ХНК	8. ЗХК	9. КС	10. ЛК	Укупно
	Укупно	102	21	140	108	10	44	121	61	909	35	1551
1	СРБИЈА И ЦРНА ГОРА	44	1	30	30	6	13	20		255	3	402
2	КИНА	15		40	25	3	13	25		219	16	356
3	ХРВАТСКА	8	14	8	3		4	58	50	73	10	228
4	ТУРСКА	20		18	17		3			129		187
5	СЛОВЕНИЈА	6		3	1		2	1	1	53	4	71
6	МАКЕДОНИЈА		5	10	3			1		26		45
7	ИТАЛИЈА	3		3	2		1	2		5		16
8	ЊЕМАЧКА	2	1	4	2		1	3		15	1	29
9	ИРАН									19		19
10	БРАЗИЛ				5			1	6			12
11	В.БРИТАНИЈА			2				1		9		12
12	САД	1		3	10			1		12		27
13	ИНДИЈА			1	4							5
14	РУСИЈА			1				2		7		10
15	МАЂАРСКА									4		4
16	ГРЧКА							1		3		4
17	ИРСКА									1		1
18	СИРИЈА			4	1	1	2			6		14
19	ЈОРДАН	1								1		2
20	БУГАРСКА			3			1	3		2		8
21	ЕГИПАТ						1			4		5
22	АУСТРИЈА			4				1		18		24
23	ЧЕШКА			2					1	1		4
24	ШПАНИЈА						1			2		3

25	ШВАЈЦАРСКА								1		1
26	ШВЕДСКА			1					4		5
27	МАЛЕЗИЈА								2		2
28	ПОЉСКА					1			1		2
29	ИНДОНЕЗИЈА								1		1
30	НОРВЕШКА								3		3
31	ИЗРАЕЛ			1							1
32	КАМЕРУН			1					1		2
33	АУСТРАЛИЈА				1					2	3
34	БЕЛГИЈА								1		1
35	СУДАН					1			2		3
36	НОВИ ЗЕЛАНД										0
37	ФРАНЦУСКА								2		2
38	СЛОВАЧКА			1							1
39	ТУНИС								1		1
40	АЛЖИР										0
41	АРМЕНИЈА								1		1
42	ХОЛАНДИЈА	1			1				2		4
43	ФИНСКА			1							1
44	УКРАЈИНА						1	1	1		3
45	ЈУЖ.АФР. РЕП.										0
46	ЛИБАН								1		1
47	МОЛДАВИЈА								7		7
48	САУД. АРАБИЈА				1				1		2
49	АЛБАНИЈА										0
50	БАНГЛАДЕШ										0
51	БЈЕЛОРУСИЈА								1		1
52	ЧИЛЕ										0
53	ИРАК								3		3
54	РУМУНИЈА								4	1	5
55	КАНАДА										0
56	КЕНИЈА										0
57	ЕСТОНИЈА	1									1
58	ДАНСКА								1		1
59	МАРОКО								1		1
60	НЕПАЛ								2		2
61	ПАКИСТАН				1				1		2

Табела 11. Преглед издатих радних дозвола страним држављанима у Федерацији БиХ у 2006. години по кантонима

	Држава	1. УСК	2. ПК	3. ТК	4. ЗДК	5. БПК	6. СБК	7. ХНК	8. ЗХК	9. КС	10. ЛК	Укупно
	Укупно	97	25	127	137	17	51	101	53	720	30	1.358
1	СРБИЈА И ЦРНА ГОРА	42	1	36	45	8	13	15	2	185	3	350
2	КИНА	15	2	24	20	5	8	18	2	147	16	257
3	ХРВАТСКА	8	16	3	7	0	8	49	40	81	3	215
4	ТУРСКА	16	0	22	30	1	3	0	0	106	0	178
5	СЛОВЕНИЈА	6	0	5	3	0	4	1	0	37	5	61
6	МАКЕДОНИЈА	1	4	13	5	0	1	2	0	23	0	49
7	ЊЕМАЧКА	2	2	4	3	0	2	2	1	17	0	33
8	АУСТРИЈА	1	0	2	1	0	4	3	0	24	0	35
9	ИТАЛИЈА	4	0	1	3	0	2	1	1	5	0	17
10	В.БРИТАНИЈА	0	0	4	0	0	2	0	1	9	0	16
11	САД	0	0	0	2	0	0	0	0	15	0	17
12	ИНДИЈА	0	0	0	11	0	0	0	0	1	0	12
13	ИРАН	0	0	0	0	0	0	0	0	9	0	9
14	СИРИЈА	0	0	4	2	2	0	0	0	4	0	12
15	ХОЛАНДИЈА	0	0	3	2	0	0	0	0	4	0	9
16	РУСИЈА	0	0	0	0	0	0	2	0	6	0	8
17	ГРЧКА	0	0	0	0	0	0	0	0	4	0	4
18	ШПАНИЈА	0	0	0	0	1	0	0	0	3	0	4
19	ШВЕДСКА	0	0	0	1	0	0	0	0	3	0	4
20	ЕГИПАТ	0	0	1	0	0	2	0	0	2	0	5
21	ПОЉСКА	0	0	1	0	0	1	0	0	2	0	4
22	МОЛДАВИЈА	0	0	0	0	0	0	0	0	5	0	5
23	ЧЕШКА	0	0	2	0	0	0	0	1	4	0	7
24	ПАКИСТАН	0	0	0	1	0	0	0	0	1	0	2
25	ФРАНЦУСКА	0	0	0	0	0	0	1	0	3	0	4
26	УКРАЈИНА	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	2
27	ЈОРДАН	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0	2
28	БУГАРСКА	0	0	2	0	0	0	2	0	0	0	4
29	БЈЕЛОРУСИЈА	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0	2
30	ДАНСКА	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1
31	РУМУНИЈА	0	0	0	0	0	0	1	0	3	1	5
32	ПОРТУГАЛ	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1
33	ПАЛЕСТИНА	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1
34	КАМЕРУН	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1
35	ИРСКА	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0	2
36	ШВАЈЦАРСКА	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1
37	ТУНИС	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1
38	СУДАН	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
39	С.АРАБИЈА	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1
40	НЕПАЛ	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1
41	ЛИБАН	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1
42	Ј.АФР.РЕПУБ.	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1
43	НОРВЕШКА	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1
44	ЈУЖ. КОРЕЈА	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
45	МАЛЕЗИЈА	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1
46	КУВАЈТ	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1
47	МАЂАРСКА	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1
48	КАНАДА	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	2
49	КЕНИЈА	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	2
50	БРАЗИЛ	0	0	0	0	0	0	0	4	0	0	4

Прилог: Табела бр. 12.

ПРЕГЛЕД ЗЕМАЉА ПОРИЈЕКЛА ЧИЈИМ ДРЖАВЉАНИМА ЈЕ ОДОБРЕН ПРИВРЕМЕНИ ИЛИ СТАЛНИ БОРАВАК НА ТЕРИТОРИЈИ БРЧКО ДИСТРИКТА БИХ

	НАЗИВ ДРЖАВЕ	2003. од 6. мјесеца		2004.		2005.		Укупан бр странаца по државама
		привремени боравак	стални боравак	привремени боравак	стални боравак	привремени боравак	стални боравак	
21.	Аустралија	-	-	2	-	2	-	4
22.	Аустрија	2	-	8	-	8	-	18
23.	Барбадос	1	-	-	-	-	-	1
24.	Бугарска	-	-	2	-	3	-	5
25.	Египат	2	-	2	-	1	-	5
26.	Француска	-	-	-	-	2	-	2
27.	Хрватска	12	2	27	-	32	-	73
28.	Хонг Конг	-	-	1	-	-	-	1
29.	Италија	3	1	2	-	2	-	8
30.	Јапан	5	-	-	-	-	-	5
31.	Јордан	-	-	1	-	-	-	1
32.	Кина	99	-	293	4	339	16	751
33.	Македонија	4	-	20	-	13	-	37
34.	Молдавија	1	-	2	-	3	-	6
35.	Њемачка	3	-	3	-	5	-	11
36.	Пољска	1	1	-	-	-	-	2
37.	Румунија	3	5	9	1	8	-	26
38.	Русија	2	1	5	2	3	-	13
39.	САД	4	-	1	-	3	-	8
40.	СиЦГ	55	5	120	-	154	-	334
41.	Сирија	2	-	4	-	2	-	8
42.	Словачка	2	-	3	-	2	-	7
43.	Словенија	1	-	3	-	2	-	6
44.	Шведска	-	-	-	-	1	-	1
45.	Швицарска	2	1	-	-	2	-	5
46.	Турска	8	-	18	-	25	-	51
47.	Украина	1	-	-	-	-	-	1
48.	Велика Британија	-	-	2	-	-	-	2
49.	Укупан бр странаца по годинама:	213	16	528	7	612	16	1392
50.	УКУПАН БРОЈ:	229		535		628		1392

Прилог: табела бр. 13.

**СТАНОВНИКА И СТАЊЕ ТРЖИШТА
РАДА У БИХ СА 31.12.2005. године**

Табела -- Број становника и стање тржишта рада у БиХ са 31.12.2005.				
	Босна и Херцеговина	Федерација БиХ	Република Српска	Брчко Дистрикт БиХ
Број становника (процјена)	3.832.301	2.327.690	1.401.986	102.625
Укупно регистрована запосленост	641.437	387.083*	241.047	13.307
Укупно регистрована незапосленост	508.039	347.478	142.331	18.230
Стопа незапослености	44,20%	47,30%	37,13%	37,80%

Прилог: Табеле бр. 14.

2003. година

Рб.	ДРЖАВА	УКУПНО	Врста предузетих мјера			Разлог предузимања мјера	
			Протјеривање са територије БиХ	Одбијањас уласка у БиХ	Отказ боравка у БиХ	Илегални прелазак ДГ	Илегални боравак у БиХ
1.	ДЗ СиЦГ	75	33	39	3	32	43
2.	КИНА	1	-	1	-	-	1
3.	МАКЕДИНИЈА	2	-	2	-	-	2
4.	ХРВАТСКА	3	-	3	-	-	3
5.	ЕГИПАТ	1	-	1	-	-	1
6.	УКРАЈИНА	1	-	1	-	-	1
7.	БУГАРСКА	1	1	-	-	1	-
8.	ФИЛИПИНИ	5	5	-	-	5	-
9.	АЛБАНИЈА	3	3	-	-	3	-
У К У П Н О		92	42	47	3	41	51

2004. година

Рб.	ДРЖАВА	УКУПНО	Врста предузетих мјера		Разлог предузимања мјера	
			Протјеривање са територије БиХ	Отказ боравка у БиХ	Илегални прелазак ДГ	Илегални боравак у БиХ
1.	ДЗ СиЦГ	134	81	53	75	59
2.	ЧЕШКА	7	1	6	1	6
3.	МАКЕДИНИЈА	11	11	-	11	-
4.	УКРАЈИНА	1	1	-	-	1
5.	АЛБАНИЈА	48	48	-	48	-
6.	ПОЉСКА	1	1	-	1	-
7.	МОЛДАВИЈА	2	2	-	2	-
8.	ТУРСКА	8	8	-	8	-
9.	ХРВАТСКА	2	1	1	1	1
10.	РУМУНИЈА	2	1	1	-	2
11.	БУГАРСКА	1	1	-	1	-
12.	СИРИЈА	1	1	-	-	1
13.	ИТАЛИЈА	1	-	1	-	1
У К У П Н О		219	157	62	148	71

2005. година

Рб.	ДРЖАВА	УКУПНО	Врста предузетих мјера		Разлог предузимања мјера	
			Протјеривање са територије БиХ	Отказ боравка у БиХ	Илегални прелазак ДГ	Илегални боравак у БиХ
1.	ДЗ СиЦГ	56	36	20	30	26
2.	СЛОВАЧКА	1	1	-	1	-
3.	МАКЕДИНИЈА	15	14	1	14	1
4.	ХРВАТСКА	4	1	3	-	4
5.	ЛИТВАНИЈА	1	1	-	1	-
6.	АЛБАНИЈА	25	25	-	25	-
7.	ШВИЦАРСКА	1	1	-	1	-
8.	ИТАЛИЈА	3	-	3	-	3
У К У П Н О		106	79	27	72	34